

UNIVERSITATEA ECOLOGICĂ din BUCUREȘTI
FACULTATEA de MANAGEMENT FINANCIAR

Program de studii universitare de licență: Finanțe și Bănci
Forma de învățământ: învățământ cu frecvență redusă

Suport de curs pentru autoinstruire la disciplina:

MONEDĂ ȘI CREDIT

Coordonator de disciplină:

Lect.univ.dr. Mariana Paja

București

2021

CUPRINS

Introducere	5
a. Date privind titularul de disciplină	5
b. Date despre disciplină	5
c. Obiectivele disciplinei	5
d. Competențe acumulate după parcurgerea cursului	6
e. Resurse și mijloace de lucru	6
f. Cerințe preliminare	6
g. Structura cursului	6
h. Durata medie de autoinstruire	8
i. Evaluarea	8

Unitatea de învățare 1. Moneda

1.1. Introducere	9
1.2. Obiectivele unității de învățare	9
1.3. Durata medie de autoinstruire	9
1.4. Conținut	10
1.4.1. Delimitări între conceptul de monedă și bani	10
1.4.2. Abordări ale monedei	11
1.4.2.1. Abordare funcțională	11
1.4.2.2. Abordare formală	14
1.5. Rezumat	18
1.6. Test de autoevaluare a cunoștințelor	19
1.7. Bibliografie recomandată	19

Unitatea de învățare 2. Masa monetară

2.1. Introducere	20
2.2. Obiectivele unității de învățare	20
2.3. Durata medie de autoinstruire	20
2.4. Conținut	21
2.4.1. Definirea masei monetare	21
2.4.2. Indicatori de structurare a masei monetare	22
2.4.3. Masă monetară în România	24
2.4.4. Contrapartidele masei monetare	25
2.4.5. Circulația monetară	26
2.5. Rezumat	28
2.6. Test de autoevaluare a cunoștințelor	29
2.7. Bibliografie recomandată	29

Unitatea de învățare 3. Creditul si dobanda

3.1. Introducere	30
3.2. Obiectivele unității de învățare	30
3.3. Durata medie de autoinstruire	31
3.4. Conținut	31
3.4.1. Creditul si caracteristicile relațiilor de credit	31
3.4.1.1. Conținutul și funcțiile creditului	31
3.4.1.2. Caracteristicile relațiilor de credit.	32
3.4.1.3. Formele creditului	33
3.4.2. Dobânda și rata dobânzii	37
3.4.2.1. Formele dobânzii	37
3.4.2.2. Fundamentarea ratei dobânzii	39
3.4.2.3. Calculul dobânzii	40
3.5. Rezumat	45
3.6. Test de autoevaluare a cunoștințelor	48
3.7. Bibliografie recomandată	48

Unitatea de învățare 4. Sisteme monetare naționale

4.1. Introducere	49
4.2. Obiectivele unității de învățare	49
4.3. Durata medie de autoinstruire	50
4.4. Conținut	50
4.4.1. Abordare conceptuală și elemente componente.	50
4.4.2. Evoluții ale sistemelor monetare naționale	54
4.4.2.1. Sistemele monetare metaliste	54
4.4.2.2. Sistemele monetare	56
4.4.2.2.1. Indicele puterii de cumpărare	56
4.4.2.2.2. Cursul de schimb	57
4.5. Rezumat	58
4.6. Test de autoevaluare a cunoștințelor	60
4.7. Bibliografie recomandată	60

Unitatea de învățare 5. Sistemul Monetar Internațional

5.1. Introducere	61
5.2. Obiectivele unității de învățare	61
5.3. Durata medie de autoinstruire	62
5.4. Conținut	62
5.4.1. Sistemul Monetar Internațional Abordare conceptuala si evoluții	62
5.4.2. Crearea Sistemului Monetar Internațional de la Bretton Woods	63
5.4.3. Dezechilibrele generate de Sistemul de la Bretton Woods	67

5.4.4. Moneda DST	69
5.4.5. Rolul FMI în economia mondială	72
5.4.6. Instituțiile Sistemului Monetar Internațional	73
5.5. Rezumat	76
5.6. Test de autoevaluare a cunoștințelor	77
5.7. Bibliografie recomandată	78

Unitatea de învățare 6. Uniunea Monetară Europeană

6.1. Introducere	79
6.2. Obiectivele unității de învățare	79
6.3. Durata medie de autoinstruire	80
6.4. Conținut	80
6.4.1. Sistemul Monetar European: etape premergătoare	80
6.4.2. Sistemul Monetar European: scop, mecanisme, evoluție	82
6.4.3. Uniunea Monetara Europeana. Tratatul de la Maastricht	93
6.4.4. Moneda EURO	85
6.5. Rezumat	86
6.6. Test de autoevaluare a cunoștințelor	88
6.7. Bibliografie recomandată	88

Unitatea de învățare 7. Organizarea si functionarea sistemelor bancare

7.1. Introducere	89
7.2. Obiectivele unității de învățare	89
7.3. Durata medie de autoinstruire	
7.4. Conținut	90
7.4.1. Rolul bancilor in economie: intermedierea finaciara si bancara	90
7.4.1.1. Intermedierea finaciara	90
7.4.1.2. Functiile de intermediere bancara	92
7.4.2 Rolul bancilor in cadrul sistemului financiar	94
7.4.3. Structura si caracteristicile sistemelor bancare	95
7.5. Rezumat	99
7.6. Test de autoevaluare a cunoștințelor	100
7.7. Bibliografie recomandată	100

Unitatea de învățare 8. Băncile comerciale - rol si operațiuni

8.1. Introducere	101
8.2. Obiectivele unității de învățare	101
8.3. Durata medie de autoinstruire	101
8.4. Conținut	102
8.4.1. Rolul și locul băncilor comerciale în cadrul sistemului bancar	102
8.4.2. Operațiunile băncilor comerciale	103

8.4.2.1. Operațiunile de activ	104
8.4.2.2.Operațiunile pasive	105
8.4.2.3.Operațiuni de comision	107
8.5. Rezumat	107
8.6. Test de autoevaluare a cunoștințelor	109
7.7. Bibliografie recomandată	109

Unitatea de învățare 9. Performanțele bancare și indicatori de exprimare

9.1. Introducere	110
9.2. Obiectivele unității de învățare	110
9.3. Durata medie de autoinstruire	110
9.4. Conținut	111
9.4.1. Performanțele bancare și indicatori de exprimare	111
9.4.2 Solduri intermediare de gestiune	114
9.4.3. Probleme rezolvate	116
9.5. Rezumat	124
9.6. Test de autoevaluare a cunoștințelor	125
9.7. Bibliografie recomandată	126

Unitatea de învățare 10. Organizarea si functionarea bancilor centrale

10.1. Introducere	127
10.2. Obiectivele unității de învățare	127
10.3. Durata medie de autoinstruire	127
10.4. Conținut	128
10.4.1. Funcțiile Băncilor Centrale	128
10.4.2. Operațiunile Băncilor Centrale	132
10.4.3. Banca Națională a României.	133
10.5. Rezumat	137
10.6. Test de autoevaluare a cunoștințelor	138
10.7. Bibliografie recomandată	138

Unitatea de învățare 11. Politica monetara si instrumentele politicii monetare

11.1. Introducere	139
11.2. Obiectivele unității de învățare	139
11.3. Durata medie de autoinstruire	139
11.4. Conținut	140
11.4.1. Politica monetară	140
11.4.2. Instrumentele politicii monetare	140
11.4.2.1.Instrumente indirecte de politică monetară	141
11.4.2.2 Instrumente indirecte de politică monetară (plafoanele de credite)	149

11.4.3 Canale de transmitere a politicii monetare	150
11.4.4. Efectele politicii monetare	151
11.5. Rezumat	153
11.6. Test de autoevaluare a cunoștințelor	154
11.7. Bibliografie recomandată	154

Unitatea de învățare 12. Echilibrul monetar si inflatia

12.1. Introducere	155
12.2. Obiectivele unității de învățare	155
12.3. Durata medie de autoinstruire	155
12.4. Conținut	156
12.4.1. Echilibrul monetar	156
12.4.2. Inflatia – forma a dezechilibrului monetar	159
12.4.3 Deflația și politici antiinflaționiste	159
12.4. Rezumat	163
12.5. Test de autoevaluare a cunoștințelor	167
12.6. Bibliografie recomandată	168
12.6. Teme de control	168
Răspunsuri la testele de autoevaluare a cunoștințelor	169

Introducere

Cursul este destinat, în principal, studenților Facultății de Management Financiar din cadrul Universității Ecologice din București – învățământ cu frecvență redusă (IFR), dar poate constitui un util material de studiu și pentru studenții la învățământ cu frecvență (IF).

Monedă și credit, ca disciplină, a fost introdusă în planurile de învățământ superior împreună cu Managementul bancar pentru a întregi cunoașterea, sub mai multe aspecte. Moneda implică o diversitate de mecanisme și instrumente, reglementări, politici și piețe, instituții și utilizatori, care din momentul creației monetare până la cel al finalizării actelor economice, participă la îndeplinirea funcțiilor acesteia în spațiul național și internațional

Prin cursul de *Monedă și credit*, potrivit tematicii abordate, se încearcă tratarea subiectelor despre monedă din mai multe unghiuri, fiecare fiind reprezentat de importante momente și experiențe din evoluția sistemelor monetare, oferind, astfel, o apreciere generală asupra a ceea ce este și ce rol îndeplinește aceasta în economie.

a. Date privind titularul de disciplină

Nume și prenume:	Mariana Paja
E-mail:	mariana.paja@ueb.education

b. Date despre disciplină

Anul de studiu:	II
Semestrul:	1

c. Obiectivele disciplinei

Obiectivul general al disciplinei	Cursul urmărește însușirea de către studenți a cunoștințelor fundamentale de monedă și credit în plan teoretico-metodologic și practic și deasemenea analiza și explicarea principalelor mecanisme și fenomene specifice monedei și pieței monetare.
-----------------------------------	--

Obiectivele specifice	Întelegerea și identifiucarea, din punct de vedere economico-financiar, a componentelor masei monetare, a factorilor care influenteaza cererea si oferta de moneda, explicarea cauzelor care genereaza inflatia, a măsurilor antiinflaționiste adoptate de o banca centrală.
-----------------------	--

d. Competențe acumulate după parcurgerea cursului

Competențe profesionale	• Identificarea și definirea conceptelor, teoriilor, metodelor și instrumentelor de natură financiară în entitățile/organizațiile private și publice • Identificarea și definirea metodelor, tehnicilor și instrumentelor de culegere, analiză și interpretare a datelor referitoare la o problemă economico-financiară • Explicarea metodelor, tehnicilor și instrumentelor de culegere, analiză și interpretare a datelor referitoare la o problemă economico-financiară • Aplicarea metodelor, tehnicilor și instrumentelor de culegere, analiză și interpretare a datelor referitoare la o problemă economico-financiară • Identificarea criteriilor de selecție și aplicarea variantei adecvate pentru culegerea și analiza datelor economico-financiară
Competențe transversale	

e. Resurse și mijloace de lucru

Pentru o pregătire temeinică, vă sugerăm să efectuați toate testele de evaluare, astfel încât rezultatul pregătirii dumneavoastră să fie cât mai obiectiv. De asemenea, vă sugerăm să vă alcătuiți propriile dumneavoastră planuri și scheme, acestea ajutându-vă la o mai bună sistematizare a cunoștințelor dobândite.

Fiecare curs debutează cu prezentarea obiectivelor pe care trebuie să le atingeți – din punctul de vedere al nivelului de cunoștințe – prin studierea temei respective. Vă recomandăm să le citiți cu atenție și apoi, la sfârșitul cursului, să le revedeți pentru a verifica dacă le-ați atins în întregime.

Testele de (auto)evaluare prezente la sfârșitul fiecărui curs vă vor ajuta să verificați modalitatea specifică de învățare și să vă îmbunătățiți cunoștințele. Timpul recomandat rezolvării testelor este de 30 de minute. Rezolvați testele numai după studierea în întregime a unui curs și nu vă uitați la răspunsuri decât după rezolvarea testului și numai dacă nu reușiți să găsiți răspunsul prin recitirea cursului.

La fiecare unități de învățare există indicată o bibliografie recomandată pe care vă sfătuim să o parcurgeți..

f. Cerințe preliminare

Pentru o mai bună înțelegere a materiei, este necesară coroborarea cunoștințelor dobândite în cadrul acestei discipline cu cele acumulate la *Economie* și la *Finante*, având în vedere că disciplina *Monedă și credit* se studiază în anul II, semestrul 1.

g. Structura cursului

Cursul de *Monedă și credit* este alcătuit din 12 **unități de învățare** (UI), pentru fiecare fiind alocat timpul autoinstruirii:

- Unitatea de învățare I. Moneda
- Unitatea de învățare II. Masa monetară
- Unitatea de învățare III. Creditul și dobânda
- Unitatea de învățare IV. Sisteme monetare naționale
- Unitatea de învățare V. Sistemul monetar internațional
- Unitatea de învățare VI. Uniunea Monetară Europeană
- Unitatea de învățare VII. Organizarea și funcționarea sistemelor bancare
- Unitatea de învățare VIII. Băncile comerciale rol și operațiuni
- Unitatea de învățare IX. Performanțele bancare și indicatori de exprimare
- Unitatea de învățare X. Organizarea și funcționarea băncilor centrale
- Unitatea de învățare XI. Politica monetară și instrumentele politicii monetare
- Unitatea de învățare XII. Echilibrul monetar și inflația

La sfârșitul fiecărei unități de învățare beneficiați de modele de teste de (auto)evaluare care vă vor ajuta să stabiliți singuri ritmul de învățare și necesitățile proprii de repetare a unor teme. La sfârșitul suportului de curs pentru autoinstruire sunt prezentate răspunsurile corecte la testele de autoevaluare a cunoștințelor.

Totodată, sunt formulate **2 teme de control**, în vederea evaluării pe parcurs, astfel:

Tema 1 – Capitolul 1-4: „Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să tratați la alegere:

- Monedele digitale versus criptomonede
- Agregatele monetare și rolul lor în elaborarea politicii monetare
- Moneda EURO și efectele acesteia

Tema 2 – Capitolul 5-8: „Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să tratați la alegere:

- Uniunea Monetară Europeană și implicațiile acesteia asupra țărilor în curs de aderare.
- Provocări actuale ale sistemelor bancare la nivel global

Tema 3 – Capitolul 9-12: „Realizați un referat de maximum 5 pagini în care să tratați la alegere:

- Banca Centrală – autoritate monetară în contextul economic actual
- Necesitatea controlului bancar intern și a normelor prudenciale
- Principalele corelații între politica monetară și indicatorii macroeconomici

Rezolvarea temelor de control se realizează strict conform indicațiilor cadrului didactic (ca material tehnoredactat computerizat, încărcat pe platforma G Suite for Education) și termenelor propuse în calendarul disciplinei.

Rezultatele obținute la temele de control vor fi transmise în maxim două săptămâni după termenul limită de încărcare a acestora de către studenți pe platforma G Suite for Education. Rezolvarea și postarea pe platformă a temelor de control este obligatorie, condiționează finalizarea notei, **reprezentând 50% din aceasta.**

Cursul de *Monedă și credit* poate fi studiat atât în întregime, potrivit ordinii prestabilite a unităților de învățare, dar se poate și fragmenta în funcție de interesul propriu mai accentuat pentru anumite teme. Însă, în vederea susținerii examenului este obligatorie parcurgerea tuturor celor douăsprezece unități de învățare și efectuarea testelor prezentate.

h. Durata medie de autoinstruire

Durata medie de învățare estimăm a fi de aproximativ 28 de ore, iar pentru examen ar fi necesar un studiu de o săptămână.

Studierea fiecărei unități de învățare necesită un efort estimat la 2 ore (în medie), astfel încât să se fixeze temeinic cunoștințele specifice acestui domeniu.

i. Evaluarea

Înainte de examen este indicat să parcurgeți din nou toată materia, cu atenție, durata estimată pentru această activitate fiind de aproximativ o săptămână.

Forma de evaluare (E-examen, C-colocviu/test final, LP-lucrări de control)		E
Stabilirea notei finale (procentaje)	- evaluarea finală	60%
	- teme de control	40%

Unitatea de învățare 1.

Moneda

Cuprinsul unității de învățare 1

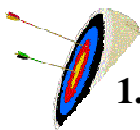
- 1.1. Introducere
- 1.2. Obiectivele unității de învățare
- 1.3. Durata medie de autoinstruire
- 1.4. Conținut
 - 1.4.1. Delimitări între conceptul de monedă și bani
 - 1.4.2. Abordări ale monedei
 - 1.4.2.1. Abordare funcțională
 - 1.4.2.2. Abordare formală
- 1.5. Rezumat
- 1.6. Test de autoevaluare a cunoștințelor
- 1.7. Bibliografie recomandată

1.1. Introducere

În cadrul acestui capitol sunt prezentate conceptele de bază ale monedei, delimitări între conceptul de monedă și bani, rolul, funcțiile, clasificarea monedei și caracteristicile acesteia.

Cursul își propune însușirea noțiunii de monedă, bani, etalon monetar și înțelegerea modului de manifestare a funcțiilor monedei.

1.2. Obiectivele unității de învățare 1

Prin parcurgerea acestei unități de studiu studenții vor fi în măsură să:

- Insușirea de noțiuni cheie: monedă, bani, etalon monetar și masa monetară, agregate monetare, contrapartide ale masei monetare, circulația monetară, viteza de circulație
- Înțelegerea modului de manifestare a funcțiilor monedei

1.3 Durata medie de autoinstruire

Durata medie de parcurgere a primei unități de învățare este de aproximativ 2 ore

1.4. Conținut

Rolul monedei în viața economică și socială necesită abordarea evoluției și a funcțiilor îndeplinite de aceasta încă din perioada circulației pieselor din metale prețioase.

Trecerea economiilor de la forma preponderent naturală -bazată pe troc- la economia de schimb, concurențială, antrenează importante modificări în rolul îndeplinit de bani în cadrul tuturor laturilor activității umane și economice.

Posibilitatea utilizării, sau nu, a banilor ca instrumente pentru reglarea mecanismelor economiei este evidențiată în cadrul teoriilor care s-au dezvoltat prin studierea acestui domeniu.

În primul rând se remarcă teza neutralității potrivit căreia, fenomene precum crizele economice, recesiunea, șomajul nu pot fi reglate prin instrumentarea masei monetare. Pentru prima dată J.M. Keynes în lucrarea „Teoria generală a folosirii mâinii de lucru, a dobânzii, a banilor” demonstrează modul în care statul poate regla circulația monetară și creditul în scopul echilibrării economiei.

O reconsiderare esențială a rolului banilor în viața economică este realizată în cadrul teoriei cunoscute sub numele de “monetarism”.

Reprezentanții monetarismului sunt cunoscuți în literatura de specialitate ca reprezentanți ai „Școlii de la Chicago” în frunte cu Milton Friedman și sunt apreciați ca principalii oponenți ai modului de gândire Keynesian.

Indiferent de teoriile care au fost formulate cu privire la utilizarea monedei ca instrument al reglării vieții economice, esențial este ca în contextul economiilor contemporane, deși s-au produs modificări importante din punct de vedere al formei de existență moneda continuă să îndeplinească rolul de etalon al valorii, instrument de plată și mijloc de teaurizare.

1.4.1. Delimitări între conceptul de monedă și bani

În limbaj curent și în literatura de specialitate se utilizează atât termenul de “bani” cât și cel de “monedă”.

Termenul de monedă, potrivit definiției dată de dicționarul Larouse, “o piesă de metal, emisă de autoritatea suverană, pentru a servi ca mijloc de schimb”.

Potrivit dicționarului explicativ al limbii române, prin bani se înțelege “echivalentul general al valorii mărfurilor; monedă de metal sau de hârtie recunoscută ca mijloc de schimb și de plată”.

Din definiții rezultă ca între cele două noțiuni există diferențe cantitative și calitative, astfel:

- **noțiunea de bani este mai cuprinzătoare și mai veche decât cea de monedă, întrucât cuprinde toate mijloacele de schimb;**
- noțiunea de monedă este denumirea generică acordată pieselor metalice.;

- banii sunt o marfă, prin urmare sunt un bun economic, rezultat al unor legi obiective;
- moneda, în schimb, este un acord de voință dintre oameni, pe de-o parte, și presupune existența autorității emitente, care decide cu privire la forma monedei și a metalului din care este confecționată.

În prezent termenul de monedă se folosește în sens larg, ceea ce înseamnă luarea în considerare atât a pieselor metalice, cât și a bancnotelor și a banilor de cont. Din acest punct de vedere, se poate considera că cei doi termeni sunt similari, ceea ce conduce și la similitudinea dintre circulație monetară și circulație bănească.

1.4.2. Abordări ale monedei

1.4.2.1. Abordare funcțională

Există două definiții care pot fi atribuite monedei, astfel:

- definiția funcțională (prin analizarea funcțiilor monedei);
- definirea statistică (prin analizarea indicatorilor și agregatelor monetare).

Formele pe care le îmbracă moneda sunt numeroase și în continuă schimbare ceea ce conduce la definirea acestora prin **funcțiile** pe care le îndeplinește.

- a.funcția de standard sau etalon al valorii
- b.funcția de unitate de cont
- c.funcția de mijloc de plată (și de schimb)
- d.funcția de rezervă a valorii (sau mijloc de teaurizare)
- e.funcția de standard al plăților amânate.

Îndeplinirea acestor funcții ale monedei trebuie analizată în contextul economiilor monetare, în cadrul cărora moneda reprezintă principala modalitate prin care sunt realizate tranzacțiile.

a. Funcția de standard sau etalon al valorii

Reprezintă cea mai importantă funcție, întrucât permite exprimarea valorii bunurilor economice, în termeni monetari și efectuarea de comparații între prețurile diferitelor bunuri și servicii.

Spre deosebire de alte forme de etalon, etalonul valorii prezintă o anume caracteristică și inconstanța. Moneda sau banii, cu care se măsoară valoarea tuturor bunurilor și serviciilor și a raporturilor de echivalență dintre acestea, poate varia de-a lungul unei perioade de timp. În acest scop se utilizează puterea de cumpărare, aflată în raport invers proporțional cu modificarea prețurilor.

Alături de caracteristica variabilității în timp, moneda ca standard al valorii, prezintă și trăsătura indispensabilității, în sensul că deținerea banilor este absolut necesară fiecărui individ pentru obținerea bunurilor de care are nevoie și pe care le preferă.

Funcția de etalon al valorii este îndeplinită de **monedă numai în condițiile economiei de schimb**

b. Funcția de unitate de cont

Din funcția de bază a monedei, cea de etalon al valorii, rezultă că toate bunurile din economie sunt evaluate din punct de vedere monetar, prin prețuri, ceea ce face posibilă **realizarea de înregistrări contabile și efectuarea de analize financiare.**

Îndeplinind funcția de unitate de cont, moneda permite realizarea de comparații în timp și cuantificarea valorii adăugate în cadrul activității economice.

Funcția de unitate de cont, poate fi îndeplinită de monedă fără existența fizică a acesteia; are numai **existență scripturală**, în conturile emitentului și ale deținătorilor. Asemenea cazuri se manifestă atunci când prețul unor bunuri și servicii este exprimat într-o altă monedă ce aparține fie unei alte perioade de timp, fie unei alte țări.

Un exemplu îl reprezintă unitatea de cont, denumită DST (Drepturi Speciale de Tragere) care a fost creată în 1970, de către FMI ca activ de rezervă al băncilor centrale, antrenate în procesul finanțării internaționale. Inițial, moneda DST s-a bazat pe 16 monede pentru ca apoi să fie redefinită în funcție de 5 monede: \$, DM, FF, £, Y. Deși evaluarea tranzacțiilor se realizează în DST, plata acestora trebuie realizată într-una din monedele aflate efectiv în circulație. Astfel moneda DST, deși există ca unitate de cont, **nu poate exista și ca mijloc de plată.**

c. Funcția de mijloc de plată (de schimb)

Moneda înlătură inconvenientul stabilirii echivalentului reciproc între toate bunurile din economie. De asemenea moneda duce la disocierea schimbului marfă contra marfă în două operațiuni distincte: o operațiune de vânzare (flux real contra flux monetar) care permite obținerea de monedă și o operațiune de cumpărare (care permite utilizarea fluxurilor monetare pentru obținerea bunurilor reale). În evoluția economiei monetare, anumite bunuri au servit ca monedă: ceaiul, mirodeniile, bijuteriile.

Pentru acceptarea unui bun ca monedă și ca mijloc de plată nu este necesară intervenția guvernelor, în scopul impunerii acestuia. De-a lungul timpului autoritățile au declarat drept monedă anumite bunuri (metale prețioase, bijuterii) dar funcționarea sistemelor respective nu a fost posibilă, întrucât bunurile în cauză nu au fost acceptate la modul general, ca mijloace de plată.

În prezent, recunoașterea generală ca mijloc de plată de către toți participanții la derularea tranzacțiilor din economie, este atribuită bancnotelor, monedelor metalice și banilor cont sau scriptuali.

d. Funcția de rezervă a valorii/mijloc de teaurizare

Înclinația spre economisire atât a populației cât și a agenților economici, conduce la constituirea unor depozite sau rezerve de valoare. Avantajul utilizării monedei cu acest rol decurge din gradul sporit de lichiditate, comparativ cu celelalte forme.

La modul general, prin lichiditate se înțelege ușurința cu care anumite active sunt convertite în monedă, într-un interval scurt de timp și cu costuri minime de conversiune.

Întrucât menținerea unei rezerve de valoare sub forma de imobile sau alte active reale, presupune un inconvenient major, atunci când se dorește realizarea unei tranzacții și transformarea în lichidități imediate, rezultă că populația și agenții economici păstrează sumele mari de bani fie în numerar, fie în monedă scripturală.

Datorită riscului pe care îl reprezintă conservarea averii în active a căror valoare nu este fixată în funcție de evoluția în timp a inflației, rezultă că cele mai preferate forme de rezervă a valorii sunt depozitele la termen, activele financiare de natura obligațiunilor și conturile curente personale, care permit o actualizare a valorii acestora în raport cu inflația.

e. Funcția de standard a plăților amânate

Prin această funcție îndeplinită de monedă se evidențiază rolul în exprimarea valorii contractelor pe termen lung, respectiv, stabilirea în momentul actual a unei sume ce urmează a fi încasată sau plătită la o dată viitoare. Se consideră că moneda în care s-a exprimat contractul îndeplinește funcția de standard al plăților viitoare.

Funcțiile monedei pot fi privite și din punct de vedere al importanței lor, ca funcții de bază și funcții derivate. Manifestarea monedei ca unitate de cont și standard al plăților viitoare derivă din funcțiile de bază, cea de etalon al valorii și cea de mijloc de plată și de schimb. Împreună, aceste funcții fac procesul de schimb mult mai ușor și eficient, comparativ cu cel practicat în economiile nemonetare, conducând, astfel, la creșterea eficienței întregii activități economice.

Un alt aspect care trebuie menționat și care vizează în special și economiile în tranziție, este cel al dolarizării, euroizării. În economia de piață, moneda îndeplinește funcțiile clasice de mijloc de schimb, unitate de cont și standard sau măsură a valorii. Capacitatea monedei de a îndeplini aceste funcții este limitată în condițiile unei rate înalte a dobânzii. Astfel, specific economiilor în tranziție este ca dolarii, euro să înceapă să circule ca o alternativă de măsură a valorii.

1.4.2.2. Abordare formală

O analiză mai concretă a monedei poate fi realizată prin ceea ce se numește abordare formală.

- **Clasificarea monedei**

➤ **Forma de existență a monedei** este un criteriu de analiză în funcție de care distingem moneda materială și moneda scripturală

A.Moneda materială cunoaște două forme, în funcție de natura materialului din care este confecționată

- moneda metalică și

- moneda de hartie

A.1.Moneda metalica este alcătuită din metale comune, obișnuite sau din metale pretioase.

Generalizarea metalelor pretioase ca metal monetar a fost posibilă datorită calităților fizice și chimice ale acestora. Deși utilizarea metalelor prețioase ca metal monetar a prezentat avantaje certe, cantitatea limitată de metal prețios a condus la manifestarea unui dezechilibru între cererea și oferta de monedă din metal prețios și a impus căutarea altor forme de monedă.

A.2. Moneda de hartie îmbracă, la rândul său, două forme:

A.2.1. moneda de hartie reprezentativă (biletul de bancă sau bancnota)

A.2.2. moneda conventională (emisă de stat)

A.2.1 Moneda de hartie reprezentativă are la bază o anumită garanție, iar mărimea, cantitatea și circulația acesteia este precis reglementată. Cele mai reprezentative forme sunt biletele de bancă sau bancnotele. Valoarea nominală a unui bilet de bancă ar trebui să fie garantată cu valori reale, ceea ce dă posibilitatea transformării în aur prin convertibilitate. Apariția biletului de bancă s-a realizat prin două modalități: certificatul de depozit și circulația cambiilor.

Certificatul de depozit are avantajul eliminării riscului și a cheltuielilor antrenate de efectuarea transportului, se adaptează mai ușor cantitatea de moneda la dimensiunile tranzacțiilor din economie și conferea deținătorului siguranța că emitentul va plăti suma înscrisă pe biletul de bancă.

Cambia prin apariția sa ca biletul de bancă sau bancnota intră în circulație, în sensul că orice deținător al unei cambii, dacă o depune la bancă, primește, în schimb, bancnota proprie a acesteia.

A.2.2. Moneda conventională este emisă și pusă în circulație de stat și numită și monedă de hartie conventională sau hartia-monedă. Aceasta moneda este pur conventională, fără acoperire și garanție din partea statului. Scopul pentru care este emisă îl reprezintă acoperirea unor nevoi ale statului și în special, aceasta moneda îndeplinește funcția de mijloc de circulație.

B. Moneda scripturală. Crearea monedei, fără garantarea cu un stoc de aur la nivelul emitentului, practică de către băncile comerciale, prin înscrierea într-un cont a sumei deținute de client, conduce la o altă formă de

existenta a monedei, si anume moneda scripturala. Aceasta reprezinta o forma a bancnotei, bazata pe incredere si care cunoaste importante modificari din punct de vedere al formei de prezentare. Cecurile si viramentele constituie forme actuale ale monedei fiduciare, emisiunea lor avand la baza deschiderea unui cont la banca de catre agentii economici.

➤ **Calitatea emitentului** este un criteriu în functie de care distingem urmatoarele forme de moneda:

- moneda creata de agentii economici
- moneda creata de tezaur sau trezoreria statului
- moneda creata de banci

Moneda creata de agentii economici a functionat in cadrul sistemelor monetare bazate pe etalonul aur. In baza acestui mecanism, agentii economici se prezentau la monetarie cu lingouri de aur si primeau in schimb echivalentul in aur moneda.

Moneda creata de tezaur reprezinta moneda creata de trezoreria statului in functie de necesitatile economiei reale, si prin respectarea restrictiilor impuse de politica monetara.

Moneda creata de catre banci cuprinde atat moneda creata de catre Banca Centrala, cat si cea creata de catre bancile comerciale

➤ **Obligatia pe care si-o asuma emitentul** este un alt criteriu în functie de care se disting urmatoarele forme de moneda: **moneda convertibila și moneda neconvertibila**

Prin definitia data de FMI, **convertibilitatea** reprezinta, in sens larg, desfiintarea restrictiilor si discriminarilor in domeniul platilor si transferurilor internationale, iar in sens restrans, obligatia bancilor din fiecare tara de a cumpara propria moneda detinuta de alte banci, cu conditia ca aceasta sa provina din operatiuni curente.

Convertibilitatea monetara a cunoscut doua forme principale: convertibilitatea metalica si convertibilitatea in valuta.

Convertibilitatea metalica s-a practicat in perioada etalonului aur-monede

Convertibilitatea in valuta a fost adoptata de tarile europene in anul 1958 si da posibilitatea transformarii unei monede in alta. In conditiile convertibilitatii interne, atat rezidentii cat si nerezidentii pot, in mod liber, sa vanda si sa cumpere devize in schimbul monedei nationale, si pot face operatiuni cu devize.

Moneda neconvertibila cuprinde numai moneda care circula in cadrul granitelor nationale si care este detinuta numai de catre persoanele rezidente.

➤ **Dupa valoarea intrinseca**, moneda cunoaste urmatoarele doua forme:

- moneda cu valoare integrala
- moneda-semn

Moneda cu valoare integrala este moneda care contine o cantitate de metal pretios, egala cu valoarea nominala atribuita. Spre deosebire de aceasta, **moneda-semn** are inscriptiata o valoare nominala diferita de valoarea reala a materialului din care este confectionata.

➤ **Dupa capacitatea liberatorie a monedei**, se poate face distinctie intre:

- moneda legala
- moneda facultativa
- moneda fractionara

Moneda legala este stabilita prin lege si are capacitate circulatorie sau liberatorie nelimitata.

Moneda facultativa este moneda care exista ca alternativa de constituire a depozitelor, in perioadele de manifestare a inflatiei si de depreciere a monedei nationale. In general, este o moneda straina, care nu fluctueaza puternic la manifestarea anumitor factori din interiorul granitelor nationale, asigurand o protectie a economiilor populatiei si ale agentilor economici. Nu este moneda legala, dar este acceptata de institutiile bancare.

Moneda fractionara este specifica perioadei bimetalismului si caracterizeaza moneda de argint, care circula paralel cu moneda de aur.

- **Caracteristicile monedei**

Din diversitatea formelor de prezentare a monedei, de-a lungul evolutiei, rezulta ca anumite caracteristici s-au mentinut in permanenta, astfel incat sa permita indeplinirea tuturor functiilor sale.

Principalele caracteristici ale monedelor le-au consacrat in rolul de metal monetar in perioada monedei metalice si a metalelor pretioase, astfel: deteriorarea era nesemnificativa, nu erau inflamabile, erau impermeabile si rezistente la orice factori distructivi, puteau fi topite si returnate intr-un numar mai mare si in alta dimensiune, prezentau si avantajul unei valori intrinseci sporite

Portabilitatea, divizibilitatea si recunoasterea cu usurinta reprezinta cele mai importante caracteristici ale monedei metalice.

Acceptabilitatea reprezinta o caracteristica a monedei, indiferent de forma acesteia si de perioada de timp in care a circulat. Cu cat o moneda este mai acceptata, cu atat este mai cautata, intrucat in schimbul ei pot fi primite bunuri si prestate servicii.

Acceptabilitatea este baza **lichiditatii**. Lichiditatea este cea care face ca detinatorul de moneda sa o utilizeze imediat, pentru procurarea de bunuri, fara a suporta costuri de transformare.

Stabilitatea – pentru ca utilizarea monedei sa fie satisfacatoare, este necesar ca aceasta sa fie caracterizata prin stabilitate.

Atributele legale ale monedei reprezinta caracteristici stabilite prin lege si se refera la:

- legalitatea monedei

- etalonul monetar

A. Legalitatea monedei Scopul declarării legalității monedei este acela de a crește acceptabilitatea acesteia. De-a lungul timpului, legile cu privire la moneda legală au avut diferite grade de complexitate, dar acestea s-au simplificat. Leul, moneda legală a României, are caracteristica de monedă legală pentru orice sumă și pentru orice scop. Depozitele constituite în altă monedă, decât cea națională, pot genera avantaje pentru deținătorii acestora, ca urmare a cursului de schimb, dar nu sunt recunoscute ca moneda legală.

B. Etalonul monetar În funcție de materialul care a stat la baza definirii monedei se disting etaloane monetare metaliste și nemetaliste. În cadrul etaloanelor metaliste se disting etalonul aur, etalonul argint și bimetalismul. În prezent, etalonul monetar îl reprezintă puterea de cumpărare. Primul sistem monetar al României (1867) adoptă etalonul bimetalist, în care rolul de echivalent general îl îndeplinește atât aurul cât și argintul. Unitatea monetară fixată prin lege, este stabilită la 0,3226 gr aur și 5 gr argint. Raportul de valoare dintre cele două metale s-a stabilit la 1/14,38. În 1890, odată cu trecerea la monometalism, leul a fost definit numai printr-o cantitate de aur: 1 leu = 0,3226 gr. Legea monetară adoptată în 1929, cu prilejul reformei monetare de stabilizare redefineste moneda națională; 1 leu = 0,010 gr aur, ceea ce înseamnă o devalorizare de 32,26 ori. Alte momente în evoluția monedei naționale sunt marcate de reformele monetare din 1952 și 1954

Să ne reamintim

Moneda reprezintă o piesă de metal, emisă de autoritatea suverană, pentru a servi ca mijloc de schimb potrivit definiției dată de dicționarul Larousse.

Potrivit dicționarului explicativ al limbii române, prin **bani** se înțelege “echivalentul general al valorii mărfurilor; monedă de metal sau de hârtie recunoscută ca mijloc de schimb și de plată”.

Formele pe care le îmbracă moneda sunt numeroase și în continuă schimbare ceea ce conduce la definirea acesteia prin **funcțiile** pe care le îndeplinește: funcția de standard sau etalon al valorii, funcția de unitate de cont, funcția de mijloc de plată (și de schimb), funcția de rezervă a valorii (sau mijloc de teaurizare), funcția de standard al plăților amânate.

1.5. Rezumat

Rolul monedei în viața economică și socială necesită abordarea evoluției și a funcțiilor îndeplinite de aceasta.

Indiferent de teoriile care au fost formulate cu privire la utilizarea monedei ca instrument al reglării vieții economice, esențial este ca în contextul economiilor contemporane, deși s-au produs modificări importante din punct de vedere al formei de existență moneda continuă să îndeplinească rolul de etalon al valorii, instrument de plată și mijloc de teaurizare.

În limbaj curent și în literatura de specialitate se utilizează atât termenul de “bani” cât și cel de monedă”.

Din definiții rezultă ca între cele două noțiuni există diferențe cantitative și calitative, astfel:

- noțiunea de bani este mai cuprinzătoare și mai veche decât cea de monedă, întrucât cuprinde toate mijloacele de schimb;
- noțiunea de monedă este denumirea generică acordată pieselor metalice.;
- banii sunt o marfă, prin urmare sunt un bun economic, rezultat al unor legi obiective;
- moneda, în schimb, este un acord de voință dintre oameni, pe de-o parte, și presupune existența autorității emitente, care decide cu privire la forma monedei și ametalului din care este confecționată.

Din acest punct de vedere, se poate considera că cei doi termeni sunt similari, ceea ce conduce și la similitudinea dintre circulație monetară și circulație bănească.

Formele pe care le îmbracă moneda sunt numeroase și în continuă schimbare ceea ce conduce la definirea acesteia prin funcțiile pe care le îndeplinește.

Funcțiile monedei pot fi privite și din punct de vedere al importanței lor, ca funcții de bază și funcții derivate. Manifestarea monedei ca unitate de cont și standard al plăților viitoare derivă din funcțiile de bază, cea de etalon al valorii și cea de mijloc de plată și de schimb. Împreună, aceste funcții fac procesul de schimb mult mai ușor și eficient, comparativ cu cel practicat în economiile nemonetare, conducând, astfel, la creșterea eficienței întregii activități economice.

Un alt aspect care trebuie menționat și care vizează în special și economiile în tranziție, este cel al dolarizării, euroizării. În economia de piață, moneda îndeplinește funcțiile clasice de mijloc de schimb, unitate de cont și standard sau măsură a valorii. Capacitatea monedei de a îndeplini aceste funcții este limitată în

condițiile unei rate înalte a dobânzii. Astfel, specific economiilor în tranziție este ca dolarii, euro să înceapă să circule ca o alternativă de măsură a valorii.

1.6. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. *Moneda duce la disocierea schimbului marfă contra marfă în două operațiuni distincte:*
 - a. *o operațiune de vânzare (flux real contra flux monetar) care permite obținerea de monedă*
 - b. *o operațiune de cumpărare (care permite utilizarea fluxurilor monetare pentru obținerea bunurilor reale)*
 - c. *o operațiune de tranzactionare*

Nu este valabil unul dintre enunțuri

2. *Dupa capacitatea liberatorie a monedei, se poate face distinctie intre:*

- a. *moneda legala*
- b. *moneda facultativa*
- c. *moneda divizata*

Nu este valabil unul dintre enunțuri

1.7. Bibliografie recomandată

- a. Nicolae Dardac si Teodora Barbu, Moneda, ASE, Bucuresti, 2010, România
- b. Frederic Mishkin, The Economics of Money, Banking and Financial Markets, 2013
- c. Paja Mariana, Moneda, Editura Axioma, Bucuresti

Unitatea de învățare 2.

Masa monetară

Cuprinsul unității de învățare 2

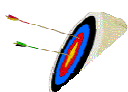
- 2.1. Introducere
- 2.2. Obiectivele unității de învățare
- 2.3. Durata medie de autoinstruire
- 2.2. Conținut
 - 2.2.1. Definirea masei monetare
 - 2.2.2. Indicatori de structurare a masei monetare
 - 2.2.3. Masă monetară în România
 - 2.2.4. Contrapartidele masei monetare
 - 2.2.5. Circulația monetară
- 2.3. Rezumat
- 2.4. Test de autoevaluare a cunoștințelor
- 2.5. Bibliografie recomandată

2.1. Introducere

În cadrul acestui capitol sunt prezentate noțiuni referitoare la masa monetară, agregatele monetare, indicatorii de structurare a masei monetare și contrapartidele masei monetare.

Cursul își propune cunoașterea modului de structurare a masei monetare și a semnificației agregatelor monetare.

2.2. Obiectivele unității de învățare 1

Prin parcurgerea acestei unități de studiu studenții vor fi în măsură să:

- Înțelegerea caracterului specific al monedei
 - Înțelegerea conceptului de masă monetară în diferite accepțiuni și cunoașterea structurii acesteia
 - Cunoașterea semnificației contrapartidelor masei monetare în circulație
- Identificarea instituțiilor emitente de titluri incluse în structura masei monetare

2.3. Durata medie de autoinstruire

Durata medie de parcurgere a primei unități de învățare este de aproximativ 2 ore

2.4. Conținut

2.4.1. Definirea masei monetare

Masă monetară reprezintă un indicator care desemnează totalitatea mijloacelor bănești existente în economia unei țări la un moment dat, sau ca medie pe o anumită perioadă

Masa monetară este un indicator statistic, care se cuantifică pe baza bilanțului centralizat al întregului sistem bancar dintr-o țară, după deducerea operațiilor duble dintre bănci.

Deținătorii de monedă aparțin atât sectorului bancar, cât și celui nebancar. Sectorul bancar al economiei este reprezentat de băncile comerciale care dețin rezerve în moneda băncii centrale (bilete și depozite în cont curent), iar sectorul nebancar al economiei este constituit din agenții economici și populație, care dețin bancnote, monedă metalică și depozite în conturile curente la băncile comerciale.

Rezultă că masă monetară este constituită dintr-un stoc de creanțe asupra băncilor, creanțe aflate în posesia utilizatorilor de monedă.

Pentru a determina nivelul masei monetare se iau în considerare mijloacele bănești existente în conturile clienților, plus numerarul în circulație, respectiv, elementele din pasivul băncilor comerciale și cele ale băncii centrale.

În schema următoare sunt prezentate relațiile de corespondență care se stabilesc între deținătorii și utilizatorii de monedă în cadrul economiei¹

Agenți economici și populație		Bănci comerciale	
2A ♦ depozite în conturi curente la bănci comerciale		4A ♦ depozite în conturi curente la banca centrală	2P ♦ depozite la vedere ale agenților economici și ale populației.
1A ♦ bilete (monede) la banca centrală		3A ♦ bilete (moneda) la banca centrală	

¹ Silviu Cerna – Sistemul monetar și politica monetară, Ed. Enciclopedică, 1996, pag.18

Banca Centrală

- aur - devize - credite acordate statului - portof. de efecte comerciale	4P ♦ depozite la vedere ale băncilor comerciale 3P ♦ bilete (monede) ale băncilor com. 1P ♦ bilete (monede) ale -ag.economici -populație
--	---

Astfel, măsurarea masei monetare se poate realiza prin următoarele două modalități:

- prin însumarea cantităților de monedă care figurează în activul participanților din economie:

$$\mathbf{Mm = 1A + 2A + 3A + 4A}$$

- prin însumarea datoriilor care figurează în pasivul bilanțului băncilor comerciale și în pasivul Băncii Centrale: $\mathbf{Mm = 1P + 2P + 3P + 4P}$

Identitatea contabilă care se manifestă între aceste componente demonstrează că, la nivelul economiei, creanțele monetare asupra băncilor sunt egale cu datoriile, respectiv cu angajamentele acestora.

2.4.2. Indicatori de structurare a masei monetare

Din punct de vedere statistic, pentru măsurarea masei monetare se recurge la structurarea acesteia, ceea ce permite calcularea indicatorilor și a agregatelor monetare.

Delimitarea componentelor monetare din circulație se realizează după următoarele criterii, utilizate în statistica monetară internațională.

- a.sfera pe care o servește masa monetară-calitatea utilizatorilor-
- b.natura social economică a deținătorilor de monedă
- c.rotația și rolul diferitelor componente ale masei monetare
- d.gradul de lichiditate al diferitelor componente

a. Din punct de vedere al utilizatorilor, masă monetară poate fi analizată ca monedă scripturală (bani de cont) și numerar. Aceste sume apar ca solduri în conturile bancare sau deținute de populație sau ca numerar în casieriile agenților economici și ale instituțiilor.

b. Din punct de vedere al deținătorilor, se disting:

- mijloace bănești (monede) ce aparțin sectorului public;
- mijloace bănești ale sectorului privat.

c. Din punct de vedere al rotației și al importanței, se disting:

- mijloace bănești cu circulație curentă;
- mijloace bănești economisite;
- alte mijloace bănești.

d. Din punct de vedere al lichidității se disting:

- lichidități primare;
- lichidități secundare;
- lichidități terțiare.

Indicatorii sau agregatele monetare sunt stabilite de către autoritățile monetare, ținând seama de trei criterii principale:

- eficacitatea agregatelor monetare;
- caracterul controlabil;
- disponibilitatea statistică.

Eficacitatea agregatelor monetare se interpretează în funcție de capacitatea acestora de a se constitui în obiective intermediare ale politicii monetare. Acestea trebuie să ofere informații complexe și să atragă atenția asupra evoluției comportamentale a agenților economici.

Caracterul controlabil al agregatelor monetare evidențiază influența pe care o poate exercita autoritatea monetară atunci când se constată că evoluția unui agregat nu este corespunzătoare și se încearcă corectarea acestuia.

Disponibilitatea statistică desemnează calitatea agregatului monetar de a fi rapid disponibil și în măsură de a permite autorităților monetare o reacție rapidă.

La modul general, se poate aprecia că:

- agregatul M_1 regroupează toate mijloacele de plată efective și depunerile în conturi curente, deci toate mijloacele bănești cu circulație curentă;
- agregatul M_2 este mai cuprinzător și include în afară de M_1 ansamblul plasamentelor la termen în vederea economisirii, posibil a fi transformate în lichidități, într-un anumit interval de timp;
- agregatul M_3 include pe lângă M_2 active cu diferite grade de lichiditate, în structura cărora se află certificatele de depozite, bonurile de casă.

Dacă se utilizează criteriul lichidității, se poate construi agregatul L, care înglobează toate componentele precedente, la care se adaugă titlurile pe termen mediu și lung, care pot fi transformate mai lent în lichidități

2.4.3 Masă monetară în România

În cazul României, analiza masei monetare este realizată prin utilizarea următoarelor agregate:

- ◆ masă monetară în sensul restrâns (M_1) cuprinde:
 - numerar în circulație (bancnote și monede)
 - depozite overnight
- ◆ masă monetară intermediară (M_2) cuprinde M_1 , la care se adaugă
 - depozite cu durata inițială de până la 2 ani inclusiv
 - depozite rambursabile după notificare la cel mult trei luni inclusiv
- ◆ masă monetară în sensul larg (M_3) cuprinde M_2 , la care se adaugă
 - instrumente financiare tranzactionabile emise de sectorul instituțiilor financiar-monetare
 - instrumente ale pieței monetare (împrumuturi din operațiuni report, unități ale fondurilor monetare)

Tot pentru analiza masei monetare se determină și **indicatorul bază monetară**, calculat ca medie zilnică și la sfârșitul perioadei, în structura căruia sunt incluse următoarele elemente:

- ◆ numerar în casieriiile băncilor;
- ◆ numerar în afara sistemului bancar;
- ◆ disponibilități ale băncilor la BNR.

Legătura dintre baza monetară și masa monetară în sens larg este realizată prin **multiplicatorul monetar**. Se determină ca raport între masa monetară în sens larg- M_3 - și baza monetară- M_0 -. Acesta semnifică variația masei monetare la creșterea cu o unitate a bazei monetare.

$$Mm = M_3 / M_0$$

Creșterea nivelului masei monetare reflectă sporirea dimensiunilor economice și monetare ale activității. Pentru a evidenția importanța acestui indicator, masa monetară trebuie corelată cu PIB (ca indicator care reflectă evoluția tranzacțiilor) permite determinarea gradului de monetizare a economiei și viteza de circulație a monedei.

Gradul de monetizare a economiei arată ponderea masei monetare în PIB (M_3 / PIB) , respectiv gradul de alimentare a economiei cu masă monetară.

Viteza de circulație a monedei - V_c - arată numărul de tranzacții intermediare de o unitate monetară în decursul unei perioade de un an (PIB / M_3)

Astfel, dacă în decursul unei perioade de timp V_c înregistrează o creștere de la 1,86 la 2,03 pentru un PIB mai mare cu 15% față de cel inițial de 23720 mld.um. atunci masa monetară a înregistrat o creștere.

Lichiditatea monetară a economiei sporește atunci când se manifestă o creștere economică, iar prețurile cunosc o anumită stabilitate. În perioada de inflație, fiecare deținător de monedă încearcă să o transforme în active reale (bunuri), oferind o cantitate sporită de monedă pentru a achiziționa un anumit bun. În acest mod se alimentează creșterea prețurilor, viteza de circulație a monedei crește, iar gradul de lichiditate al economiei scade.

2.4.4. Contrapartidele masei monetare

Masa monetară reprezintă stocul de monedă aflată la deținătorii bancari și nebancari și care apare în pasivul băncilor comerciale pe de o parte, ca monedă scripturală și în pasivul băncii centrale, sub formă de bilete de monedă centrală.

În acest mod, banii reprezintă titluri de creanță ale posesorilor lor asupra băncilor emitente. Contraposturile sau contrapartidele masei monetare, care figurează în pasivul bilanțurilor băncilor emitente sunt reprezentate de elementele de activ din bilanțul acestora.

Masa monetară în circulație are următoarele contrapartide în activul băncii de emisiune:

- metal monetar (aur);
- valute și titluri exprimate în monedă străină (devize);
- creditele acordate statului;
- credite acordate băncilor comerciale și altor instituții financiare.

Acoperirea masei monetare se concretizează în aceste patru elemente, care permit delimitarea, regrouparea în două contrapartide esențiale:

A. Contrapartida exterioară reprezintă expresia contabilă a influenței relațiilor internaționale asupra masei monetare. Astfel soldul balanței de plăți exercită o influență directă asupra nivelului masei monetare. Un import de mărfuri antrenează o diminuare a încasărilor în monedă națională, întrucât întreprinzătorul care realizează operațiunea transformă această monedă în valută. Exportul conduce la creșterea încasărilor în valută, întrucât sumele încasate în valute sunt convertite în monedă națională. În acest mod se poate explica influența pe care deficitul sau excedentul balanței de plăți, o exercită asupra masei monetare și asupra lichidității interne.

Rezultă modul în care contrapartida exterioară constituie „traducerea monetară” a soldului balanței de plăți. Variația masei monetare este însoțită de o variație de aceeași mărime a deținerilor de aur și devize ale băncii centrale.

B. Contrapartida – credite interne. Sub această denumire sunt regroupate:

- creditele acordate statului (sub forma achiziției de titluri publice și care reflectă creanțele asupra Trezoreriei);
- creditele interne acordate de bănci economiei (sub forma creditelor acordate agenților economici și a obligațiunilor emise de întreprinderi și deținute de bănci).

La modul general, atunci când o bancă acordă un credit unui client, se produce o sporire a dimensiunilor sumelor atât în activul cât și în pasivul bilanțului. Astfel, băncile îndeplinesc un rol monetar atunci când acordă credite, întrucât la volumul existent al masei monetare se adaugă o nouă cantitate.

În cazul în care băncile acordă credite pe baza fondurilor proprii sau pe baza celor atrase de pe piață sau în cadrul împrumuturilor obligatate, nu se produce finanțare monetară, și prin urmare nu sporește cantitatea de masă monetară.

În concluzie, masa monetară înțeleasă ca totalitatea mijloacelor de plată din sectorul nebancar, are acoperire în metale prețioase, valute și devize, creanțe asupra trezoreriei și credite acordate economiei.

Analiza acoperirii masei monetare din România subliniază faptul că principala contrapartidă o reprezintă creditele acordate economiei. Celelalte forme de acoperire a masei monetare, sub forma aurului și a devizelor, au o pondere relativ redusă și prezintă oscilații importante în funcție de variațiile cursului leului și de situația balanței de plăți.

Creanțele asupra trezoreriei, reprezentate de titlurile emise de către stat în procesul de acoperire a deficitului bugetar constituie o modalitate de acoperire a masei monetare, care nu a însemnat, în cazul României, o finanțare inflaționistă a deficitelor bugetare.

Rapoartele anuale ale BNR grupează mijlocele de acoperire a masei monetare sau contrapartidele acesteia, după cum indică tabelul următor, ceea ce evidențiază rolul autorității monetare în urmărirea evoluției cantității de monedă pe de o parte, și a modalităților de acoperire a acesteia, pe de altă parte.

Masa monetară	Contrapartidele masei monetare
Masa monetară I+II	I. Aur și devize
I. Disponibilități monetare	II. Creanțe asupra economiei
- bilete și monede	III. Creanțe asupra trezoreriei
- depozite la vedere	IV. Diverse
II. Disponibilități cvasimonetare	

2.4.5. Circulația monetară

Importanța monedei în economie este dată de măsura în care aceasta circulă și finanțează tranzacțiile economice.

Potrivit relației lui Irving Fisher, ecuația cantitativă a monedei permite măsura cererii de monedă din economie:

$MV = PQ$, în care

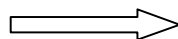
M = masă monetară

V = viteza de circulație a monedei;

P = nivelul prețurilor;

Q = volumul bunurilor și serviciilor;

$V = (P \times Q) / M$

V depinde de volumul tranzacțiilor și nivelul masei monetare

Pe baza acestei ecuații s-au putut realiza analize ale fluctuațiilor stocurilor de monedă, gradul de activitate al acestuia și variațiilor în timp.

Pentru a cuantifica operațiunile de vânzare-cumpărare se calculează rulajul bănesc, respectiv încasările și plățile realizate în decursul unei perioade.

Relația vitezei de rotație:
$$V_r = \frac{\text{Rulaj banesc}}{\text{Masa monetara}} = \frac{R}{M_m}$$

M_m este calculată ca medie (trimestrială sau anuală)

Cu cât rulajul bănesc este mai mare, cu atât un semn bănesc efectuează mai multe rotații.

Ca durată în zile, viteza de rotație se poate exprima astfel:

$$d_z = \frac{D_p}{V_r} = \frac{M_m \cdot D_p}{R}$$

În care:

D_p = durata perioadei de analiză (90 zile sau 360 zile);

V_r = viteza de rotație sub forma de coeficient.

De exemplu, creșterea V_r de la 1,6 rotații pe an la 2,56 rotații antrenează o diminuare a d_z a unei rotații în decursul unui an.

Să ne reamintim

Masă monetară reprezintă un indicator care desemnează totalitatea mijloacelor bănești existente în economia unei țări la un moment dat, sau ca medie pe o anumită perioadă

Din punct de vedere statistic, pentru măsurarea masei monetare se recurge la structurarea acesteia, ceea ce permite calcularea **indicatorilor și a agregatelor monetare**.

Delimitarea componentelor monetare din circulație se realizează după **criterii**, utilizate în statistica monetară internațională.

La modul general, se poate aprecia că:

- agregatul M_1 regroupează toate mijloacele de plată efective și depunerile în conturi curente, deci toate mijloacele bănești cu circulație curentă;
- agregatul M_2 este mai cuprinzător și include în afară de M_1 ansamblul plasamentelor la termen în vederea economisirii, posibil a fi transformate în lichidități, într-un anumit interval de timp;
- agregatul M_3 include pe lângă M_2 active cu diferite grade de lichiditate, în structura cărora se află certificatele de depozite, bonurile de casă.

2.5. Rezumat

Masă monetară reprezintă un indicator care desemnează totalitatea mijloacelor bănești existente în economia unei țări la un moment dat, sau ca medie pe o anumită perioadă. Este un indicator statistic, care se cuantifică pe baza bilanțului centralizat al întregului sistem bancar dintr-o țară, după deducerea operațiilor duble dintre bănci.

Astfel, măsurarea masei monetare se poate realiza prin următoarele două modalități:

- prin însumarea cantităților de monedă care figurează în activul participanților din economie:

$$M_m = 1A + 2A + 3A + 4A$$

- prin însumarea datoriilor care figurează în pasivul bilanțului băncilor comerciale și în pasivul

Băncii Centrale: $M_m = 1P + 2P + 3P + 4P$

Delimitarea componentelor monetare din circulație se realizează după următoarele criterii, utilizate în statistica monetară internațională și anume sfera pe care o servește masa monetară, natura social economică a deținătorilor de monedă, rotația și rolul diferitelor componente ale masei monetare, gradul de lichiditate al diferitelor componente

Dacă se utilizează criteriul lichidității, se poate construi agregatul L, care înglobează toate componentele precedente, la care se adaugă titlurile pe termen mediu și lung, care pot fi transformate mai lent în lichidități

În cazul României, analiza masei monetare este realizată prin utilizarea următoarelor agregate: masă monetară în sensul restrâns (M_1), masă monetară intermediară (M_2), masă monetară în sensul larg (M_3)

În acest mod, banii reprezintă titluri de creanță ale posesorilor lor asupra băncilor emitente. Contraposturile sau **contrapartidele** masei monetare, care figurează în pasivul bilanțurilor băncilor emitente sunt reprezentate de elementele de activ din bilanțul acestora.

Masa monetară în circulație are următoarele contrapartide în activul băncii de emisiune:

- metal monetar (aur);

- valute și titluri exprimate în monedă străină (devize);
- creditele acordate statului;
- credite acordate băncilor comerciale și altor instituții financiare.

Acoperirea masei monetare se concretizează în aceste patru elemente, care permit delimitarea, regruparea în două contrapartide esențiale: contrapartida exterioară și contrapartida credite interne

Potrivit relației lui Irving Fisher, ecuația cantitativă a monedei permite măsura cererii de monedă din economie:

$$MV = PQ,$$

Pe baza acestei ecuații s-au putut realiza analize ale fluctuațiilor stocurilor de monedă, gradul de activitate al acestuia și variațiilor în timp.

2.6. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Pentru a determina nivelul masei monetare se iau în considerare mijloacele bănești
 - a. existente în conturile clienților
 - b. numerarul în circulație
 - c. elementele din pasivul băncilor comerciale
 - d. elementele din activul băncilor centrale
2. Dacă se utilizează criteriul lichidității, se poate construi agregatul L, care înglobează
 - a. agregatul M_1 toate mijloacele bănești cu circulație curentă;
 - b. agregatul M_2 este mai cuprinzător și include în afară de M_1 ansamblul plasamentelor la termen în vederea economisirii, posibil a fi transformate în lichidități, într-un anumit interval de timp;
 - c. agregatul M_3 include pe lângă M_2 active cu diferite grade de lichiditate, în structura cărora se află certificatele de depozite, bonurile de casă
 - d. titlurile pe termen mediu și lung, care pot fi transformate mai lent în lichidități
 - e. titlurile pe termen scurt, care pot fi transformate mai ușor în lichidități

2.7. Bibliografie recomandată

- a. Nicolae Dardac si Teodora Barbu, Moneda, ASE, Bucuresti, 2010, România
- b. Frederic Mishkin, The Economics of Money, Banking and Financial Markets, 2013
- c. Paja Mariana, Moneda, Editura Axioma, Bucuresti, 2017, România

Unitatea de învățare 3.

Creditul si dobanda

Cuprinsul unității de învățare 3

- 3.1. Introducere
- 3.2. Obiectivele unității de învățare
- 3.3. Durata medie de autoinstruire
- 3.4. Conținut
 - 3.4.1. Creditul si caracteristicile relațiilor de credit
 - 3.4.1.1. Conținutul și funcțiile creditului
 - 3.4.1.2. Caracteristicile relațiilor de credit.
 - 3.4.1.3. Formele creditului
 - 3.4.2. Dobânda și rata dobânzii
 - 3.4.2.1. Formele dobânzii
 - 3.4.2.2. Fundamentarea ratei dobânzii
 - 3.4.2.3. Calculul dobânzii
- 3.5. Rezumat
- 3.6. Test de autoevaluare a cunoștințelor
- 3.7. Bibliografie recomandată

3.1. Introducere

În cadrul acestui capitol sunt prezentate conceptele de credit și dobândă, caracteristicile relațiilor de credit, dobanda si rata dobanzii precum și forme ale dobânzii și calculul acesteia.

Cursul isi propune insusirea de notiuni cheie: credit, functiile creditului, forme ale creditului, dobanda, rata reala si rata nominala a dobanzii; cunoasterea si intelegerea mecanismului creditarii si a rolului elementelor contractului de creditare; stabilirea diferentelor intre formele creditului.

3.2. Obiectivele unității de învățare 1

Prin parcurgerea acestei unități de studiu studenții vor fi în măsură să:

- Perceperea creditului ca principala categorie valorică specifică economiei bănești
- Înțelegerea concepțiilor ce stau la baza definirii conținutului creditului

- Însușirea trăsăturilor specifice creditului și definirea funcțiilor sale
- Cunoașterea formelor și criteriilor după care se structurează creditul
- Asimilarea cunoștințelor necesare privind dobânda și formele sale de manifestare

3.3 Durata medie de autoinstruire

Durata medie de parcurgere a iunității de învățare este de aproximativ 2 ore

3.4. Conținut

3.4.1. Creditul și caracteristicile relațiilor de credit

3.4.1.1. Conținutul și funcțiile creditului

Pentru definirea creditului, este necesară prezentarea a trei opinii:

- creditul ca încredere;
- creditul ca formă a relațiilor de schimb;
- creditul ca expresie a relațiilor de redistribuire.

Creditul ca încredere este o concepție care plasează la baza relațiilor de credit ideea de încredere (cuvintele latine “creditum”, “de credere” care desemnează încrederea în ceva sau cineva), de unde rezultă caracterul subiectiv al acestora. În practică, această încredere se concretizează în relațiile dintre creditor și debitor, în sensul că cel din urmă trebuie să prezinte o anumită bonitate, astfel încât să genereze încredere din partea creditorului.

Creditul ca expresie a relațiilor de schimb reprezintă “un acord prin care anumite bunuri, servicii sau o cantitate de monedă sunt cedate în schimbul unei promisiuni de plată viitoare. (contraargumente: creditul nu este o formă a schimbului, nici din punct de vedere al scopului și nici al conținutului material al valorii).

Creditul ca expresie a relațiilor de redistribuire reprezintă transferul unei părți din produsul social de la unii din participanții la circuitul economic către alți participanți la acest circuit.

În esență, creditul reprezintă schimbul unei valori monetare actuale contra unei valori monetare viitoare.

Funcțiile creditului, după opiniile care s-au conturat, pot fi grupate astfel:

- a) prima grupă de opinii: abordează funcțiile creditului în același mod ca și funcțiile finanțelor, respectiv funcțiile de repartitie și control. Relațiile de credit fac parte din relațiile financiare în sens larg;
- b) a doua grupă de opinii: consideră trei funcții caracteristice ale creditului (cele două precedente) plus funcția de emisiune;
- c) a treia grupă analizează funcțiile creditului ca: funcție de mobilizare și funcție de redistribuire;

d) a patra grupă de opinii: apreciază creditul prin aceea că este însoțit permanent de dobândă, atribuindu-i-se funcția de purtător de dobândă.

3.4.1.2. Caracteristicile relațiilor de credit.

Pentru evidențierea funcțiilor și caracteristicilor creditului, este necesară prezentarea elementelor incluse în relațiile de credit, astfel:

- participanții la raportul de credit;
- promisiunea de rambursare;
- garantarea creditului;
- scadența;
- dobânda (prețul creditului).

• Participanții la raportul de credit, creditorul și debitorul, sunt denumiți “subiecte ale raportului de credit”. Dacă se procedează la gruparea în trei categorii principale a creditorilor și debitorilor, se disting: **populația; statul; agenții economici.**

Populația participă la procesul de creditare în dublă calitate, de creditor și debitor, remarcându-se prin rolul important în asigurarea resurselor de creditare.

Participarea **statului în calitate de creditor** nu poate fi analizată decât în situația înregistrării de **excedente bugetare** și a disponibilizării în economie a unor importante sume, dirijate către sistemul asigurărilor și protecției sociale ori către alte destinații.

În schimb, **calitatea de debitor** a statului este bine definită în toate economiile contemporane, ca urmare a înregistrării de **deficite bugetare**. Nivelul datoriei publice, rezultat al îndatorării interne și externe a statelor depășește în unele cazuri nivelul PIB.

Agenții economici dețin o importantă poziție în rândul creditorilor, în cazul în care obțin rezultate financiare pozitive. Disponibilitățile monetare degajate de întreprinderi se constituie în resurse de creditare a activităților unităților deficitare, fie în mod direct, fie prin intermediul băncilor și al altor instituții financiare.

Potențialul de economisire, implicit de creditare al întreprinderilor poate fi evidențiat prin analiza disponibilităților în depozite la termen și ale portofoliilor de titluri deținute ca participanți la capitalul social al altor agenți economici și ca subscripitori la titlurile emise de stat.

• Promisiunea de rambursare reprezintă angajamentul debitorului de a rambursa, la scadență, valoarea capitalului împrumutat, plus dobânda, ca preț al creditului.

Datorită unei conjuncturi nefavorabile, interne sau externe, debitorul se poate afla în incapacitate de plată sau poate întârzia plata sumelor ajunse la scadență. Din acest motiv, este

necesar ca, la nivelul creditorului, să se adopte măsurile necesare pentru prevenirea și eliminarea riscului de nerambursare.

Strâns legată, și decurgând din promisiunea de rambursare apare garantarea creditului.

- Garantarea creditelor. În funcție de natura elementelor care constituie obiectul garanției, se poate face distincție între **garanția reală și garanția personală**.

Garanția reală are la bază garantarea sau “gajarea” creditului cu valori materiale, prin a căror valorificare se pot obține sumele necesare achitării creditului. O formă distinctă de garantare reală o constituie ipoteca, actul prin care debitorul acordă creditorului dreptul asupra unui imobil, fără deposedare.

Garanția personală reprezintă angajamentul luat de o terță persoană de a plăti suma ajunsă la scadență, în cazul incapacității de plată a debitorului.

Cea mai frecventă formă de garantare a creditelor o constituie garantarea financiară cu elementele patrimoniale ale debitorului (active fixe și circulante).

- Scadența sau termenul de rambursare stabilit în contract este diferit, de la 24 ore (în cazul pieței interbancare), până la durate medii și lungi (20 sau 30 ani), în cazul împrumuturilor obligatare, în funcție de particularitățile sectorului de activitate și de nivelul eficienței activității beneficiarilor de credite. Creditele pe termen scurt sunt rambursabile integral la scadență, în timp ce creditele pe termen mijlociu și lung implică rambursarea eșalonată.

- Dobânda reprezintă o caracteristică a creditului și constituie prețul capitalului utilizat sau “chiria” pe care o plătește debitorul pentru dreptul care i se acordă, cel de a folosi capitalul împrumutat. În general, nivelul dobânzii se corelează cu rata profitului obținută de întreprinzător.

În funcție de inflație, se utilizează, în raporturile de credit, două tipuri de dobândă: fixă și variabilă.

Dobânda fixă este stabilită în contractul de credit și este valabilă pe întreaga durată a creditului.

Dobânda sensibilă (variabilă) se modifică periodic, în funcție de presiunile inflaționiste și de evoluția nivelului dobânzii de piață.

3.4.1.3. Formele creditului

Diversitatea formelor sub care se manifestă creditul în economie a impus utilizarea mai multor criterii semnificative de clasificare, în funcție de care se disting următoarele:

1. după natura economică și participanții la relația de creditare se remarcă:
2. după calitatea debitorului se delimitează:
3. după calitatea debitorului și a creditorului se disting:

4. după scopul acordării creditului;
5. după natura garanțiilor;
6. după întinderea drepturilor creditorului;
7. după modul de stingere a obligațiilor de plată;
8. după termenul la care trebuie rambursat creditul;

Indiferent de criteriile de clasificare utilizate, se pot desprinde câteva caracteristici esențiale ale creditului în economia contemporană:

- s-au produs schimbări în destinația creditului, în sensul că a sporit ponderea celor speculative și a celor destinate nevoilor statului;
- se produc modificări frecvente ale nivelului dobânzii, cu scopul de a favoriza sau limita dimensiunile creditului;
- se remarcă sporirea creditului bancar în detrimentul celui comercial;
- prin scontarea efectelor de comerț (a cambiilor) se realizează împletirea creditului comercial cu cel bancar.

1. Cea mai importantă clasificare, în funcție de natura economică și participării la relația de creditare, distinge formele creditului.

A. Creditul comercial se caracterizează prin următoarele:

- reprezintă creditul pe care și-l acordă agenții economici la vânzarea mărfii sub forma amânării plăților;
- avantajul acestei forme de credit constă în faptul că întreprinzătorii își pot desface producția fără să aștepte momentul plății. Astfel, se accelerează circuitul capitalului real;
- orice întreprinzător va putea vinde marfa pe credit în măsura în care acesta deține rezerve de capital.
- cei doi participanți la raportul de credit trebuie să aparțină aceluiași sector de activitate.

Creditul comercial se manifestă sub două forme: creditul cumpărător și creditul vânzător

Creditul cumpărător se manifestă sub forma plăților în avans; aceste credite apar ca o prefinanțare de către beneficiari a produselor pe care intenționează să le achiziționeze și sunt frecvente în ramuri precum agricultura și construcțiile de locuințe.

Creditul vânzător are ca obiect vânzarea mărfurilor cu plata amânată.

Factorii care converg la sporirea dimensiunilor creditului comercial decurg din cele trei componente: tradițională, comercială și financiară.

Componenta tradițională reprezintă interesele comune ale participanților. Se reduc costurile de depozitare a stocurilor de mărfuri și costurile aferente mijloacelor de plată.

Componenta comercială semnifică utilizarea creditului ca mijloc de promovare a vânzărilor.

Componenta financiară semnifică punerea la dispoziția clientului, pentru o perioadă dată, a unei părți din capital sub formă de marfă, pentru care plata este amânată.

În țările dezvoltate creditele comerciale reprezintă un instrument de promovare și reducere a cheltuielilor cu plata dobânzilor. Pe baza creditelor comerciale primite se pot reduce solicitările de credite bancare sau se poate amplifica cifra de afaceri.

Creditul comercial antrenează emisiunea de titluri specifice acestui credit (cambii, bilete la ordin) ca titluri de creanță, care prezintă avantajul scontării la bănci. În acest mod, creditul comercial devine credit bancar, iar prin cedarea portofoliului de efecte comerciale de către o bancă comercială, băncii centrale prin rescontare, se antrenează un mecanism de emisiune de monedă centrală.

B. Creditul bancar

-participanții la creditul bancar sunt reprezentați de un agent nebanca și o bancă.

-creditul bancar prezintă avantajul că sumele disponibile pot fi orientate către diferite forme de activitate economică.

- între creditul comercial și cel bancar există o puternică legătură, în sensul că uneori creditul comercial se poate transforma în credit bancar sau acesta poate constitui suport al acordării unui credit comercial.

Activitatea de creditare se poate realiza prin folosirea mai multor metode:

- avansuri în cont curent;
- linia de credit simplă;
- linia de credit confirmată;
- linia de credit revolving;
- credite cu destinație specială.

C. Creditul de consum reprezintă vânzarea cu plata în rate a unor bunuri de consum personal, de folosință îndelungată și de mare valoare. Între creditul de consum și creditul bancar există strânse legături, în sensul unor raporturi de determinare.

Pentru plata în rate, comercianții recurg la credite bancare iar în condiții de insolvabilitate, cumpărătorul este obligat să restituie bunurile, iar uneori, în funcție de clauzele contractuale, nu se mai pot recupera nici ratele achitate.

D. Creditul obligatar constituie o formă a creditului contractat de stat prin lansarea titlurilor de împrumut (obligațiuni, bonuri de tezaur) în scopul acoperirii deficitului bugetar.

În economiile moderne, creditul obligatar se măsoară ca pondere a datoriei publice față de produsul intern brut. Împrumuturile obligatate se pot diferenția prin caracteristicile acestora, astfel:

- modalități de lansare;
- modalități de rambursare;
- tipuri de obligațiuni.

Din punct de vedere al modalităților de lansare se remarcă:

- emisiunea de obligațiuni și distribuirea directă de către organismul emitent;
- emisiunea de obligațiuni și lansarea prin intermediul unui sindicat sau consorțiu format din bănci comerciale și instituții financiare.

Ca modalități de rambursare se pot distinge:

- rambursarea prin anuități constante;
- rambursarea prin amortismente constante (serii egale);
- rambursarea la sfârșitul perioadei;
- rambursarea prin tragere la sorți.

Ca tipologie a obligațiunilor se remarcă:

- obligațiuni cu venit fix;
- obligațiuni indexabile;
- obligațiuni cu rată variabilă a dobânzii;
- obligațiuni convertibile în acțiuni;
- obligațiuni cu cupon reinvestit.

Principală formă de existență a creditului obligatar o reprezintă creditul public. Rambursarea se face din fonduri speciale de amortisment al datoriei publice, din surse bugetare curente sau din excedente bugetare.

Alte forme preferă emisiunea de obligațiuni ca formă de mobilizare a capitalurilor pe termen lung, obligațiunile respective fiind denumite obligațiuni corporative.

E. Creditul ipotecar reprezintă un credit garantat cu proprietăți imobiliare sub forma clădirilor sau de natura terenurilor și cunoaște mai multe forme :

- credit ipotecar cu dobândă variabilă;

- credit ipotecar cu rambursare progresivă (cu reduceri ale anuităților, mai mari la începutul perioadei de rambursare);
- credit ipotecar inversat, purtător de anuități prin care se valorifică atât capitalul investit și se beneficiază de dreptul de proprietate și de uzufruct.

Importanța creditului ipotecar provine din aceea că permite mobilizarea capitalurilor disponibile pe termen lung. Prin intermediul titlurilor de ipotecă sunt finanțate aproximativ 60% din locuințele familiilor. În calitate de participanți, pe această piață apar societățile de asigurări, băncile comerciale, băncile mutuale, ceea ce dovedește un interes sporit al investițiilor, ca urmare a importanței pe care o acordă autoritățile acestui tip de credite.

3.4.2. Dobânda și rata dobânzii

3.4.2.1. Formele dobânzii

Dobânda reprezintă o formă de remunerare a creditului de către debitor pentru folosirea capitalului împrumutat. Dobânda poate fi privită ca “preț” al capitalului împrumutat și poate fi analizată atât ca mărime absolută cât și în mărime relativă.

Asupra dobânzii și rolului acesteia s-au formulat mai multe accepțiuni:

- Conceptul clasic (David Ricardo, Alfred Marshall) abordează dobânda ca fiind reglementată de rata profitului ce se poate obține prin folosirea capitalului sau ca preț care trebuie plătit pentru folosirea capitalului, preț stabilit ca echilibru între cererea globală de capital și stocul de capital oferit pe piață.
- Conceptul neoclastic (Irving Fischer) definește dobânda ce reprezentând prețul banilor în momentul actual exprimat în banii de mâine.
- Conceptul Keynesist definește dobânda ca recompensă pentru renunțarea la lichidități pe o anumită perioadă de timp.

Există mai multe criterii în funcție de care se face analiza **tipurilor de dobânzi**:

A. Din punct de vedere al băncii, se disting:

- a) Dobânda bonificată : reprezintă nivelul dobânzii cu care sunt remunerate disponibilitățile bănești ale celor care și-au constituit depozite bancare.

Factorii care influențează nivelul acestor dobânzi sunt:

- rata inflației;
- rata de refinanțare (taxa oficială a scontului);
- ratele dobânzilor practicate de celelalte bănci comerciale.

- b) Dobânda percepută : exprimă dobânda încasată de bănci de la clienții care beneficiază de creditele acordate.

Factorii de influență asupra nivelului acestei dobânzi sunt:

- erodarea monetară;
- nivelul cheltuielilor cu operațiunile bancare;
- gradul de risc;
- profitul bancar;
- rezerva minimă obligatorie.

B. Din punct de vedere al nivelului la care se practică dobânda se disting:

- a) taxa oficială a scontului (tos);
- b) taxa privată a scontului (tps);
- c) dobânda practică între întreprinzători;
- d) dobânda practică pentru titluri guvernamentale și alte efecte de comerț emise de societăți comerciale.

Scontarea reprezintă o operație activă a băncilor comerciale, prin care întreprinzătorul cedează băncii portofoliul de efecte comerciale, în schimbul unei sume de bani, reprezentând valoarea nominală a cambiilor, diminuată cu un nivel al dobânzii, numit scont.

Ca forma a dobânzii scontul reprezintă dobânda aferentă cambiilor prezentate spre scontare și al cărei nivel de depinde de valoarea nominală a titlurilor, numărul de zile ramase până la scadență și rata oficială a scontului.

a) Taxa oficială a scontului (tos) este acel nivel al dobânzii la care banca centrală scontează cambiile prezentate de băncile comerciale și acordă împrumuturi celorlalte bănci (dobânda de refinanțare). Prin manevrarea ratei oficiale a scontului (tos) banca centrală poate acționa asupra volumului creditelor în economie, asupra balanței de plăți externe, asupra atragerii de capitaluri străine.

b) Taxa privată a scontului (tps) este dobânda la care băncile comerciale scontează cambiile prezentate de întreprinzători, și la care se acordă credite acestora.

În condiții normale, rata dobânzii percepută de banca centrală (tos) este mai mică decât rata dobânzii încasate de băncile comerciale (tps).

c) Dobânda practică între întreprinzători se referă la dobânda practică la vânzarea mărfurilor pe datorie în cadrul creditului comercial.

Alte forme ale dobânzii în funcție de nivelul la care se practică în:

- dobânda la creditul de licitație, care se determină în cadrul ședințelor de licitație, săptămânal, ca urmare a cererii și ofertei de capital. Stabilirea nivelului minim de pornire a licitației revine băncii

centrale. Factorii care influențează această dobândă sunt: suma obținută sub formă de credit și termenul de rambursare;

- dobânda la creditul lombard este dobânda aferentă creditelor acordate de banca centrală băncilor comerciale sub formă de refinanțare. Se stabilește zilnic la nivelul băncii centrale, poate fi modificată fără preaviz și se plătește lunar, în ultima zi a lunii pentru toate creditele aferente lunii respective.

- Dobânda la rezervele minime obligatorii are un nivel foarte scăzut comparativ cu rata dobânzii pe piață și îmbracă atât forma dobânzii bonificate cât și a unei dobânzi penalizatoare pentru neîndeplinirea rezervelor minime obligatorii.

C. Din punct de vedere al relației existente între rata dobânzii și rata inflației, se realizează distincția între dobânda nominală și dobânda reală.

Rata reală a dobânzii, cea care exprimă creșterea puterii de cumpărare actuale se obține după ajustarea ratei nominale prin inflație („efectul Fischer”).

$$R_{dr} = [(1+R_{dn}) / (1+R_{nf}) - 1] * 100$$

În care :

r_r = rata reală

r_n = rata nominală a dobânzii

r_{infl} = rata inflației

Se considera plasament optim de capital pentru țara unde $R_{dr} > 0$.

Astfel, pentru un credit de 100.000 u.m., la o rată nominală a dobânzii de 15%, în condițiile unei rate anuale a inflației de 10%, atunci nivelul dobânzii reale va fi de 4545,5 u.m.

$$R_{dr} = (1,15 / 1,10 - 1) * 100 = 4,54\%$$

Dobânda reală este influențată de: presiunea fiscală în economie, deficitul bugetar, cursul de schimb, balanța comercială și de plăți.

Dobânzile reale pozitive sunt rezultatul practicării unor dobânzi înalte (credite scumpe și investiții nerentabile).

Dobânda real negativă se manifestă atunci când rata nominală a dobânzii nu acoperă rata inflației (îi avantajează pe debitori și conduce la scăderea încrederii populației în moneda națională).

D. Din punct de vedere al perioadei t pe care se acordă creditul și al capitalizării dobânzii se poate face distincția între dobânda simplă și dobânda compusă (subcapitolul „Calculul dobânzii”).

3.4.2.2. Fundamentarea ratei dobânzii

Rata dobânzii reprezintă una dintre cele mai “monitorizate” variabile din economie, întrucât modificările nivelului acesteia afectează direct activitatea zilnică și are importante consecințe asupra creșterii economice.

Valoarea prezentă, produsul la maturitate, rata reală și rata nominală a dobânzii

◆ Conceptul “Valoare prezentă”

Dacă mobilizarea fondurilor disponibile din economie, de la unitățile excedentare către cele deficitare, este posibil a se realiza pe calea împrumuturilor bancare sau pe calea emisiunilor de obligațiuni, este important din punct de vedere al ratei dobânzii a se cunoaște care dintre aceste instrumente generează investitorului cel mai mare venit. În acest scop se utilizează și se calculează valoarea prezentă.

$$\text{Valoarea prezenta a unei unitatii monetare} = \frac{\text{Valoarea primita la sfarsitul perioadei } n}{(1 + rd)^n}$$

Acest concept de valoare prezentă permite determinarea valorii prezente a tuturor celorlalte instrumente ale pieței financiare (obligațiuni).

La modul general pentru orice obligațiune, ecuația valorii prezente actuale este dată de relația:

$$V_a = \frac{D_1}{1 + rd} + \frac{D_2}{(1 + rd)^2} + \dots + \frac{D_n}{(1 + rd)^n} + \frac{V_n}{(1 + rd)^n}$$

$D_1 \dots D_n$ = veniturile din dobânzile anuale

V_n = valoare nominală; V_a = valoare actuală

Astefel, valoarea actuală a unor bonuri de tezaur în valoarea nominală de 100 u.m. dacă randamentul nominal este de 3%, rata dobânzii de emisiune de 5% și termenul de 3 ani va fi de:

$$V_a = 3/1.05 + 3/(1.05)^2 + 3/(1.05)^3 + 100/(1.05)^3$$

În această ecuație, dacă se consideră cunoscute mărimile următoare: veniturile din dobânzile anuale (preț curent de achiziție), valoarea nominală, durata de timp până la scadență, prețul sau valoarea actuală a obligațiunii, este posibil a se determina rata dobânzii rd , cunoscută sub denumirea de “produs la maturitate”.

3.4.2.3. Calculul dobânzii

Determinarea dobânzii prezintă deosebită importanță în activitatea practică de credite. Metodele frecvent întâlnite în calcularea dobânzii sunt:

- a) pentru creditele bancare acordate și depozitele constituite;
- b) pentru scontarea și rescontarea efectelor de comerț;
- c) pentru conturile curente.

- a) Pentru creditele acordate și depozitele constituite se calculează dobânda simplă sau dobânda compusă.

Dobânda simplă se calculează în cazul în care perioada analizată este mai mică de un an, iar dobânda nu este capitalizată.

Relația de calcul:
$$D = \frac{C \cdot n_z \cdot r_d}{360 \cdot 100}$$

unde:

D = dobânda (în suma absolută);

C = capitalul împrumutat sau valoarea depozitului;

n_z = numărul de zile pentru care se realizează creditarea;

r_d = rata nominală a dobânzii, exprimată procentual.

Dobânda compusă se practică când perioada de creditare sau de depunere este mai mare de un an, iar dobânda este reinvestită la fiecare scadență

→ dacă perioada respectivă este exprimată în ani întregi, atunci dobânda se calculează astfel:

$$D = C_f - C_i = C_i(1 + r_d)^n - C_i$$

în care:

C_f = capital fructificat - valorificat;

$(1 + r_d)^n$ = coeficient de fructificare - valorificare

C_i = capital inițial.

→ dacă perioada este exprimată într-un număr întreg de ani și în fracțiuni, atunci calculul dobânzii se realizează astfel:

$$D = C_f - C_i = C_i(1 + r_d)^n \left(1 + \frac{n_z \cdot r_d}{360 \cdot 100} \right) - C_i$$

- b) Pentru scontarea și rescontarea efectelor de comerț

Dobânda, care poartă denumirea de scont se calculează după următoarea relație:
$$S = \frac{V_n \cdot n_z \cdot r_s}{360 \cdot 100}$$

în care: S = scontul;

V_n = valoarea nominală a titlului de credit;

n_z = numărul de zile până la scadență;

r_s = procentul ratei dobânzii sau taxa scontului.

Ex: Un titlu cu o V_n de 1000u.m este vandut cu 800 u m., inseamna ca se practica un scont de 200u.m.

Intre scont si randament nu exista nici o diferenta; diferenta este data de punctul de vedere al celui care calculeaza dobanda si anume debitorul (ex. statul) va face calculul pornind de la V_n de 1000 u.m. iar creditorul –investitorul- va calcula randamentul tinand cont de valoarea investita si anume 800u.m.

În practica bancară relația de calcul pentru scont este următoarea:

$$S = \frac{\text{numere de dobanzi}}{\text{divizor fix}}$$

în care: numărul de dobânzi = $V_n \times n_z$

$$\text{divizor fix} = \frac{360 \cdot 100}{r_s}$$

Exemplul

Un întreprinzător care a vândut prin credit comercial mărfurile sale, prezintă spre scontare, la banca comercială X următoarele efecte comerciale:

- o cambie, cu valoare nominală 500000 u.m. cu o durată până la scadență de 175 zile;
- o cambie cu valoare nominală de 2.400.000 u.m., cu o durată până la scadență de 60 zile.

Rata privată a scontului, practică de banca X este 20%.

În aceste condiții, deținătorul titlurilor va primi, pentru fiecare din cele două titluri, următoarea sumă:

$$\text{titlul 1} \quad S_1 = \frac{500000 \cdot 175 \cdot 20}{360 \cdot 100} = 48611$$

valoarea primită de deținători $\rightarrow V_n - S_1 = 500000 - 48611 = 451389$ u.m.

$$\text{titlul 2} \quad S_2 = \frac{2400000 \cdot 60 \cdot 20}{360 \cdot 100} = 80000$$

valoarea primită de deținători $\rightarrow V_n - S_1 = 2400000 - 80000 = 2320000$ u.m.

Nivelul scontului, pentru scontarea celor două titluri, care reprezintă dobânda curentă a băncii este $S = 48611 + 80000 = 128611$ u.m.

c) Pentru dobânzile aferente conturilor curente se practică următoarele metode de calcul al dobânzilor la conturile curente:

- metoda directă;
- metoda indirectă;
- metoda în scară sau hamburgheză.

În general, conturile curente prezintă solduri creditoare, dar pot exista și situații în care clienții pot efectua plăți mai mari decât disponibilitățile în cont curent, caz în care contul clientului prezintă sold debitor.

Metoda directă presupune parcurgerea următoarelor etape:

- separarea operațiunilor creditoare și debitoare;

- stabilirea numerelor de dobânzi, creditoare sau debitoare, prin ponderarea sumei fiecărei operațiuni cu un număr de zile calculat din momentul efectuării operației până la sfârșitul perioadei (numită epocă);
- însumarea numerelor de dobândă debitoare pe de o parte, și a celor creditoare pe de altă parte;
- calcularea dobânzii aferente prin împărțirea soldului numerelor la divizorul fix;
- stabilirea soldului contului curent la sfârșitul perioadei și influențarea acestuia cu nivelul dobânzii calculate.

Metoda indirectă, mai rar practică de bancă.

Metoda hamburgheză se concretizează în parcurgerea următoarelor etape:

- înscrierea operațiunilor în ordine cronologică și stabilirea soldului contului curent după fiecare operație;
- calcularea numerelor de dobânzi prin ponderarea soldului contului curent la fiecare moment cu nr. zile în care acesta s-a menținut nemodificat;
- stabilirea sumei soldului numerelor de dobânzi și calcularea dobânzii prin raportarea soldului la divizorul fix;
- influențarea soldului contului curent cu nivelul dobânzii calculate (bonificată sau percepută) și stabilirea soldului final al contului curent.

Exemplul

Banca "A" efectuează următoarele încasări și plăți în contul curent al clientului său deschis la 1 februarie și cu scadență la 30 iunie (epocă).

- 5 februarie – alimentarea contului cu sumă de 45.000 u.m.
- 20 martie - plata unei facturi în sumă de 65.000 u.m.
- 15 aprilie – plata unor sume în contul administrației publice locale, în sumă de 50.000 u.m.
- 10 mai – încasarea sumei de 180.000 u.m. în favoarea clientului
- 25 mai – încasarea unei sume reprezentând recuperarea unor creanțe în valoare de 60.000 u.m.
- 15 iunie – efectuarea unei plăți în sumă de 30.000 u.m.
- 28 iunie – virarea din cont a sumei de 15.000 u.m.

Banca A practică o dobândă creditoare de 12% anual și o dobândă debitoare de 14 %.

Prin aplicarea metodei directe, este necesar a se parcurge următoarele etape pentru determinarea dobânzii în mod curent.

- 1) Separarea operațiilor și stabilirea numerelor debitoare sau creditoare.

Operații creditoare

Data	Suma	Nr. zile până la 30 iunie	Nr. creditoare
------	------	---------------------------	----------------

5.02	45.000	(24+31+30+31+30) zile	45.000x146 zile = 6.570.000
10.05	180.000	21+30	180.000x51=9.180.000
25.05	60.000	6+30	60.000x36=2.160.000
Sume C	285.000		Total numere 17.910.000

Operații debitoare

Data	Suma	Nr. zile până la 30 iunie	Nr. debitoare
20.03	65.000	(11+30+31+30)	65.000 x 102 zile= 6.630.000
15.04	50.000	(15+31+30)	50.000 x 76 zile= 3.800.000
15.06	30.000	15	30.000x15 zile=450.000
28.06	15.000	2	15.000x2 zile =30.000
Sume D	160.000		Total numere 10.910.000

2) Soldul sumelor este creditor:

$$285.000 - 160.000 = 125.000$$

3) Calculul dobânzii se realizează după relația:

$$\text{Dobanda} = \frac{\text{sold numere}}{\text{divizor fix}}; \quad \text{Divizor fix} = \frac{360 \cdot 100}{\text{rata dobanzii}}$$

$$\text{Dobanda creditoare} = \frac{17910000}{\frac{360 \cdot 100}{12}} = 5970 \text{ u.m.}$$

$$\text{Dobanda debitoare} = \frac{10910000}{\frac{360 \cdot 100}{14}} = 4242,7 \text{ u.m.}$$

4) La data de 30 iunie, soldul contului va fi:

$$(285.000 - 160.000) + (5.970 - 4.242,7) = 126.727,3 \text{ u.m.}$$

Prin aplicarea metodei hamburgheze (în scară) se parcurg următoarele etape:

Nr.	Data	Suma	Nr. zile până la operațiunea următoare	Numere de dobânzi
1.	5.02	45.000 C	(24 + 20) zile	1.980.000 C
2.	20.03	65.000 D		
Sold ct curent		20.000 D	(11 + 15)	520.000 D
3.	15.04	50.000 D		

Sold ct curent	70.000 D	(15 + 10)	1.750.000 D
4.	10.05	180.000 C	
Sold ct curent	110.000 C	(15 + 25)	1.650.000 C
5.	25.05	60.000 C	
Sold ct.curent	170.000 C	(6 + 15)	3.570.000 C
6.	15.06	30.000 D	
Sold ct.curent	140.000 C	(13)	1.820.000 C
7.	28.06	15.000 D	
Sold ct. Curent	125.000 C	(2)	250.000 C
Soldul sumelor	125.000 C	Sold numere	7.000.000 C

Soldul numerelor fiind creditor, se va calcula dobânda creditoare.

$$D_c = \frac{7000000}{\frac{360 \cdot 100}{12}} = 2333,33 \text{ u.m.}$$

La închiderea contului, soldul creditor este dat de suma:

$$125.000 + 2.333,33 = 127.33,33 \text{ u.m}$$

Să ne reamintim

Creditul reprezintă schimbul unei valori monetare actuale contra unei valori monetare viitoare. Evidențierea funcțiilor și caracteristicilor creditului, este necesară pentru prezentarea **elementelor** incluse în relațiile de credit

Diversitatea **formelor** sub care se manifestă creditul în economie a impus utilizarea mai multor criterii semnificative de clasificare.

Dobânda reprezintă o formă de remunerare a creditului de către debitor pentru folosirea capitalului împrumutat. Dobânda poate fi privită ca “preț” al capitalului împrumutat și poate fi analizată atât ca mărime absolută cât și în mărime relativă.

3.5. Rezumat

Pentru definirea creditului, este necesară prezentarea a trei opinii: creditul ca încredere; creditul ca formă a relațiilor de schimb și creditul ca expresie a relațiilor de redistribuire

Funcțiile creditului, după opiniile care s-au conturat, pot fi grupate astfel:

- a) abordarea funcțiilor creditului în același mod ca și funcțiile finanțelor, respectiv funcțiile de repartiție și control. Relațiile de credit fac parte din relațiile financiare în sens larg;
- b) considerarea celor trei funcții caracteristice ale creditului (cele două precedente) plus funcția de emisiune;
- c) analiza funcțiilor creditului ca: funcție de mobilizare și funcție de redistribuire;
- d) aprecierea creditului prin aceea că este însoțit permanent de dobândă, atribuindu-i-se funcția de purtător de dobândă.

Pentru evidențierea funcțiilor și caracteristicilor creditului, este necesară prezentarea elementelor incluse în relațiile de credit, astfel:

- participanții la raportul de credit;
- promisiunea de rambursare;
- garantarea creditului;
- scadența;
- dobânda (prețul creditului).

Diversitatea formelor sub care se manifestă creditul în economie a impus utilizarea mai multor criterii semnificative de clasificare, în funcție de care se disting următoarele:

1. după natura economică și participanții la relația de creditare se remarcă:
2. după calitatea debitorului se delimitează:
3. după calitatea debitorului și a creditorului se disting:
4. după scopul acordării creditului:
5. după natura garanțiilor:
6. după întinderea drepturilor creditorului:
7. după modul de stingere a obligațiilor de plată:
8. după termenul la care trebuie rambursat creditul

Dobânda reprezintă o formă de remunerare a creditului de către debitor pentru folosirea capitalului împrumutat. Dobânda poate fi privită ca “preț” al capitalului împrumutat și poate fi analizată atât ca mărime absolută cât și în mărime relativă.

Există mai multe criterii în funcție de care se face analiza tipurilor de dobânzi:

- a. din punct de vedere al băncii,
- b. din punct de vedere al nivelului la care se practică dobânda
- c. din punct de vedere al relației existente între rata dobânzii și rata inflației
- d. din punct de vedere al perioadei t pe care se acordă creditul și al capitalizării dobânzii

Rata dobânzii reprezintă una dintre cele mai “monitorizate” variabile din economie, întrucât modificările nivelului acesteia afectează direct activitatea zilnică și are importante consecințe asupra creșterii economice.

Conceptul “Valoare prezentă” -dacă mobilizarea fondurilor disponibile din economie, de la unitățile excedentare către cele deficitare, este posibil a se realiza pe calea împrumuturilor bancare sau pe calea emisiunilor de obligațiuni, este important din punct de vedere al ratei dobânzii a se cunoaște care dintre aceste instrumente generează investitorului cel mai mare venit. În acest scop se utilizează și se calculează valoarea prezentă.

Acest concept de valoare prezentă permite determinarea valorii prezente a tuturor celorlalte instrumente ale pieței financiare (obligațiuni).

La modul general pentru orice obligațiune, ecuația valorii prezente actuale este dată de relația:

$$V_a = \frac{D_1}{1+rd} + \frac{D_2}{(1+rd)^2} + \dots + \frac{D_n}{(1+rd)^n} + \frac{V_n}{(1+rd)^n}$$

$D_1 \dots D_n$ = veniturile din dobânzile anuale

V_n = valoare nominală; V_a = valoare actuală

În această ecuație, dacă se consideră cunoscute mărimile următoare: veniturile din dobânzile anuale (preț curent de achiziție), valoarea nominală, durata de timp până la scadență, prețul sau valoarea actuală a obligațiunii, este posibil a se determina rata dobânzii rd , cunoscută sub denumirea de “produs la maturitate”.

Calculul dobânzii. Determinarea dobânzii prezintă deosebită importanță în activitatea practică de creditate. Metodele frecvent întâlnite în calcularea dobânzii sunt:

- a. pentru creditele bancare acordate și depozitele constituite;
- b. pentru scontarea și rescontarea efectelor de comerț;
- c. pentru conturile curente.
- d. pentru dobânzile aferente conturilor curente se practică următoarele metode de calcul a dobânzilor la conturile curente:
 - metoda directă;
 - metoda indirectă;

- metoda în scară sau hamburgheză.

3.6. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Pentru definirea creditului, este necesară prezentarea a trei opinii:

- a. creditul ca încredere;
- b. creditul ca formă a relațiilor de schimb;
- c. creditul ca expresie a relațiilor de redistribuire.

Alegeti varianta incorecta

2. Pentru dobânzile aferente conturilor curente se practică următoarele metode de calcul al dobânzilor la conturile curente:

- a. metoda directă;
- b. metoda indirectă;
- c. metoda în scară sau hamburgheză

— **metoda în olandeza**

Alegeti varianta incorecta

3.7. Bibliografie recomandată

- a. Nicolae Dardac si Teodora Barbu, Moneda, ASE, Bucuresti, 2010, România
- b. Frederic Mishkin, The Economics of Money, Banking and Financial Markets, 2013
- c. Paja Mariana, Moneda, Editura Axioma, Bucuresti, 2017, România

Unitatea de învățare 4.

Sisteme monetare naționale

Cuprinsul unității de învățare 4

- 4.1. Introducere
- 4.2. Obiectivele unității de învățare
- 4.3. Durata medie de autoinstruire
- 4.4. Conținut
 - 4.4.1. Abordare conceptuală și elemente componente.
 - 4.4.2. Evoluții ale sistemelor monetare naționale
 - 4.4.2.1 Sistemele monetare metaliste
 - 4.4.2.2. Sistemele monetare
 - 4.4.2.2.1 Indicele puterii de cumpărare
 - 4.4.2.2.2 Cursul de schimb
- 4.5. Rezumat
- 4.6. Test de autoevaluare a cunoștințelor
- 4.7. Bibliografie recomandată

4.1. Introducere

În cadrul acestui capitol sunt prezentate noțiuni generale referitoare la sistemul monetar-definire, conținut, rol, clasificare-, reglementarea emisiunii de monedă, convertibilitatea monetară și cursul de schimb.

Cursul își propune cunoașterea elementelor componente ale unui sistem monetar; înțelegerea rolului aurului monetar în evoluția sistemelor monetare; însușirea caracteristicilor sistemelor monetare actuale și a rolului etalonului putere de cumpărare în cadrul acestora.

4.2. Obiectivele unității de învățare 4

În parcurgerea acestei unități de studiu studenții vor fi în măsură să:

- cunoașterea elementelor componente ale unui sistem monetar;
- înțelegerea rolului aurului monetar în evoluția sistemelor monetare;
- înțelegerea caracteristicilor sistemelor monetare actuale și a rolului etalonului putere de

cumpărare în cadrul acestora;

- însușirea aspectelor esențiale referitoare la emisiunea diferitelor tipuri de monedă;
- cunoașterea formelor convertibilității monetare și a mecanismului cursului de schimb precum și a perspectivelor României în acest domeniu;
- dobândirea de informații cu privire la principalele momente în evoluția sistemului monetar național al României;
- realizarea de aplicații practice cu privire la cursul real, indicele puterii de cumpărare, multiplicatorul creditului.

4.3 Durata medie de autoinstruire

Durata medie de parcurgere a acestei unități de învățare este de aproximativ 2 ore

4.4. Conținut

4.4.1. Abordare conceptuală și elemente componente.

În literatura de specialitate, sistemul monetar este definit ca un anumit mod de organizare și reglementare a circulației monetare dintr-o țară, pe baza unor legi speciale ale statului respectiv.

Cu aceeași semnificație este utilizată definiția dată de academicianul Costin Kirițescu, după care sistemul monetar național reprezintă “ansamblul normelor legale și al instituțiilor care reglementează, organizează și supraveghează relațiile bănești dintr-un stat”.

O dată cu formarea statelor, acestea și-au asumat roluri monetare, respectiv rolul de a crea moneda, de a defini unitatea monetară și de a stabili paritatea metalică. Politica monetară a fiecărui stat, determinată de condițiile generale de dezvoltare ale acestuia, necesită existența unui sistem monetar unic, cu scopul de a asigura stabilitatea și elasticitatea sistemelor monetare.

Elementele unui sistem monetar rezultă din reglementările monetare ale statului respectiv, din modul de organizare al circulației monetare și trebuie să răspundă următoarelor probleme:

- baza sistemului monetar;
- circulația monetară;
- creația monetară;
- dimensionarea cantității de bani necesară circulației;
- organizarea relațiilor monetare ale unei țări cu străinătatea;

- asigurarea stabilității sistemului monetar;

Astfel, la modul general, se consideră că un sistem monetar cuprinde următoarele elemente:

- a) unitatea monetară;
- b) baterea și punerea în circulație a monedelor cu și fără valoare intrinsecă a monedei ;
- c) reglementate ,emisiunea și punerea în circulație a bancnotelor;
- d) emisiunea și circulația monedei scripturale.
- e) cursul de schimb

Metalul monetar constituie baza sistemului monetar, în sensul că reprezintă metalul din care sunt confecționate monedele care circulă în interiorul granițelor unui stat, putând fi reprezentat de aur, argint sau de ambele metale.

Sistemele monetare bazate pe aceste metale monetare se numesc sisteme metaliste, în cadrul cărora se disting:

- ◆ sisteme monometalistice (bazate pe un singur metal monetar);
- ◆ sisteme bimetalistice (bazate pe două metale monetare).

a) Unitatea monetară se caracterizează în următoarele elemente definitorii:

- valoare paritară;
- paritate monetară.

Valoarea paritară reprezintă cantitatea de metal prețios care se atribuie, prin lege, unei unități monetare.

Paritatea monetară reprezintă raportul valoric dintre două unități monetare.

b) Baterea și circulația monedei cuprinde:

- ◆ baterea monedelor cu valoare intrinsecă (confecționate din aur și argint) după primul război mondial au fost eliminate complet din utilizările monetare;
- ◆ baterea monedelor fără valoare deplină (confecționate din aliaje de metale neprețioase, zinc, aluminiu).

c) Emisiunea bancnotelor este reglementată la nivelul fiecărei țări și vizează aspecte referitoare la emisiune și la relațiile dintre banca centrală și băncile comerciale, cu scopul dimensionării corecte a masei monetare.

Bancnotele sunt înscrisuri ale băncilor de emisiune și întrunesc anumite caracteristici:

- convertibilitatea în metalul monetar;
- valabilitatea pe întreg teritoriul unei țări;
- moneda reprezentativă (fiduciară).

Pentru emisiunea și circulația banilor de hârtie, statele au recurs la înlocuirea monedelor cu valoare integrală și a bancnotelor convertibile cu bani de hârtie, neconvertibili, reprezentativi. La baza acestei înlocuiri a stat ideea egalității între cantitatea de metal prețios și banii de hârtie reprezentativi.

d) Emisiunea monedei scripturale

Moneda scripturală sau moneda emisă de bănci este constituită din depozitele băncilor comerciale, respectiv din soldurile creditoare ale agenților nebancari care sunt transmise de la un agent la altul prin intermediul cecurilor și al viramentelor. Natura monetară a depozitelor poate fi evidențiată prin realizarea unei diferențieri între următoarele tipuri de monedă:

- ◆ moneda centrală este reprezentată de moneda emisă de Banca Centrală, și constă în biletele emise și în soldurile creditoare înscrise la această bancă în numele băncilor comerciale; este singura monedă legală;

- ◆ moneda emisă de bănci, în sens restrâns, este reprezentată de înscrierile în conturile curente ale băncilor comerciale, reprezintă o formă de monedă reală.

Emisiunea de monedă scripturală poate fi evidențiată pornind de la următorul raționament: se consideră o bancă „A” care deține 500 mil. u.m. de monedă centrală, posibil de rezultat din următoarele situații:

- ◆ depuneri realizate în conturile băncii de către populație și agenții economici;
- ◆ modificări ale nivelului rezervei minime obligatorii în sensul diminuării;
- ◆ sume exprimate în valută sau devize, rezultat al operațiunilor de export, al rambursării unor împrumuturi acordate sau al dobânzilor încasate în valută.

Se poate aprecia că banca dispune de un supliment de monedă centrală pe care nu îl va conserva neproductiv, decât într-o anumită proporție.

Băncile utilizează o parte din moneda centrală disponibilă pentru acordarea de credite agenților economici și populației, restul fiind utilizată pentru constituirea rezervelor obligatorii, ori pentru a face față eventualelor solicitări de rambursare din partea deponenților.

Dacă se admite ca 20% din sumele exprimate în monedă centrală sunt conservate iar restul de 80% sunt disponibile prin acordarea de credite, atunci bilanțul se poate prezenta astfel:

Bilanț banca A

Activ	Pasiv
Monedă centrală: 100 mil.	Depozite: 500 mil.
Credite acordate: 400 mil.	

Datorită acțiunii băncii comerciale, o cantitate nouă de monedă este creată și încorporată în economie, respectiv suma de 400 mil.

Astfel, în cadrul sistemului bancar apar noi depozite exprimate în monedă centrală, egale cu suma creditelor acordate de banca inițială, așadar egale cu 400 mil.

Fiecare dintre celelalte bănci deținătoare ale unor sume exprimate în moneda centrală, vor acționa în mod similar băncii inițiale.

Rezultă la nivelul întregului sistem bancar, o multiplicare a nivelului creditelor acordate economiei.

Prin cuantificarea multiplicatorului, care arată până la ce nivel sporesc dimensiunile monedei scripturale, pe baza unui depozit inițial, în literatura de specialitate se utilizează două relații:

$$a) \quad m = \frac{1}{R} \cdot D_i$$

m – reprezintă multiplicatorul creditului;

R – reprezintă proporția rezervei obligatorii;

D_i – depozit inițial

Acesta relație evidențiază faptul că dacă o bancă nu ar reține din moneda disponibilă rezerva de lichiditate, atunci mărimea multiplicatorului ar tinde către infinit, întrucât depozitele constituite sunt acordate în totalitate sub formă de credit:

$$b) \quad m = \frac{D_i}{R + N - R \cdot N}$$

R – proporția rezervei obligatorii;

N – proporția plăților în numerar în totalul masei monetare;

D_i – depozit inițial.

Această relație este mai realistă, întrucât ia în considerare și utilizarea disponibilităților sub formă de numerar (N).

Pentru înțelegerea aplicabilității acestor formule sunt necesare următoarele precizări:

♦ băncile al căror volum de credite se majorează trebuie să găsească pe piață întreprinzători decizi să apeleze la împrumuturi;

♦ băncile care au posibilitatea acordării de credite, să aibă voința de a profita de aceste circumstanțe.

♦ multiplicatorul creditului nu permite determinarea nivelului depozitelor care apar, efectiv, în economie, ci numai la nivelul maxim al acestora, la un moment dat.

Multiplicatorul creditului are valoarea:

$$m = \frac{1}{20\%} \cdot 500\text{mil} = 2500\text{mil}$$

Dacă se consideră că titularii de credite solicită o parte a disponibilităților sub formă de numerar, reprezentând un procent de 15%, atunci nivelul multiplicatorului depozitului inițial devine:

$$m = \frac{500\text{mil}}{20\% + 15\% - 20\% \cdot 15\%} = \frac{500\text{mil}}{0,35 - 0,03} = 1562,5\text{mil}$$

Rezultatul indică o diminuare considerabilă a nivelului multiplicatorului

Fenomenul multiplicării creditului prezintă anumite limite:

- ◆ în economie se utilizează în proporție sporită moneda sub formă de numerar;
- ◆ pentru ca băncile să dețină depozite de monedă centrală, generatoare de alte depozite, este necesar ca acestea să fie obținute pe calea refinanțării de la banca centrală;
- ◆ acordarea creditelor în economie nu reprezintă un proces desfășurat întâmplător, ci se află în permanență sub controlul autorităților monetare, datorită dezechilibrelor inflaționiste care pot fi generate

4.4.2. Evoluții ale sistemelor monetare naționale

În funcție de elementele componente ale sistemelor monetare, s-au putut identifica, de-a lungul evoluției lor următoarele tipuri:

- sisteme metaliste
- sisteme nemetaliste

4.4.2.1 Sistemele monetare metaliste au la bază metalul monetar, în funcție de care se poate realiza distincția între bimetalism și monometalism.

Bimetalismul - Fundamental pentru funcționarea acestui sistem, era baterea monedelor din două metale: aur și argint, între care există un raport legal, fix.

În funcție de existența efectivă în circulație a monedelor din cele două metale, se poate face distincție între: bimetalism integral și bimetalism parțial.

Bimetalismul integral - moneda se putea bate liber, atât în aur cât și în argint, cu un raport legal de 1/15,5.

Bimetalismul parțial - monedele erau confecționate numai din aur; moneda se bătea în mod nelimitat din acest metal, iar puterea liberatorie a monedelor era deplină.

Dificultatea esențială a bimetalismului provenea din faptul că pe piața liberă nu era obligatorie respectarea egalității 1 gram aur = 15,5 grame argint. Fenomenul este cunoscut sub denumirea de legea lui Gresham, numele fondatorului Băncii din Londra, lege formulată astfel „moneda rea scoate din circulație moneda bună”.

Monometalismul - Rolul de metal monetar (etalon monetar) este îndeplinit fie de aur, fie de argint. Indiferent de formele pe care le-a cunoscut, monometalismul aur a prezentat o serie de inconveniente:

-cantitatea de aur disponibil are caracter limitat, comparativ cu necesitățile de monedă ale economiei.
Utilizarea aurului în calitate de marfă antrenează efecte asupra nivelului rezervelor și conduce la scăderea continuă a prețului acesteia.

-creșterea valorii monedei, care se traduce prin scăderea prețurilor, modifică echilibrul din economie (scăderea prețurilor determină sporirea puterii de cumpărare);

-monometalismul bazat pe aur nu este apt de a garanta stabilitatea monetară, datorită faptului că antrenează o scădere a prețurilor, care perturbă activitatea economică.

Sistemele monetare bazate pe aur au cunoscut următoarele forme:

-sisteme monetare cu etalon aur – moneda (Gold specie standard);

-sisteme monetare cu etalon aur – argint (Gold bullion standard);

-sisteme monetare cu acoperire mixtă (aur și devize) denumite gold exchange standard.

Caracteristicile acestor forme ale monometalismului aur sunt:

a) Sisteme bazate pe etalonul aur – moneda se diferențiază de celelalte sisteme prin următoarele aspecte:

-reprezintă forma clasică a etalonului aur;

-aurul circulă liber în interiorul țării sub forma de monede precum și în relațiile cu alte state;

-baterea monedelor de aur, în cadrul acestui sistem, era nelimitată;

-în circulație existau bancnote liber convertibile în aur, la prețul stabilit de către stat;

-masa monetară se adapta la necesitățile economiei prin baterea monedelor de aur și teaurizarea lor.

b) Sisteme bazate pe etalonul aur – lingouri se caracterizează:

-în circulație se aflau bancnote convertibile în lingouri;

-convertibilitatea era limitată;

-aurul era folosit în relațiile de plată internaționale;

-băncile de emisiune au început să dețină cantități importante de aur monetar;

-rolul băncilor centrale consta în intervențiilor prin care se urmărea echilibrarea masei monetare, în funcție de variația stocului de aur;

-bancnotele convertibile aveau acoperire în aur monetar, numai în proporție de 30% - 40%.

c) Sisteme bazate pe etalonul aur devize

Caracteristica acestor sisteme monetare a fost ca moneda aflată în circulație să fie garantată atât cu metal prețios (aur) cât și cu titluri de creanță exprimate în monedă străină, numite devize.

-unitatea monetară a fiecărei țări era definită printr-o anumită cantitate de aur, sau printr-o valută;

-în circulație existau numai bancnote convertibile în devize, care erau, ulterior, convertibile în aur;

-o astfel de organizare a generat o stare de dependență a sistemelor din țările mai puțin dezvoltate față de cele dezvoltate, prin faptul că acoperirea în aur a monedei unei țări reprezenta și acoperirea în aur a valutei altei țări;

-instituționalizarea acestui etalon monetar s-a realizat în cadrul Conferinței Monetare și Financiare Internaționale de la Bretton Woods, din 1944, ocazie cu care s-au pus bazele Sistemului Monetar Internațional.

Dintre principiile care au stat la baza SMI, rețin următoarele aspecte, strict legate de funcționarea etalonului aur – devize:

-convertibilitatea diferitelor valute în dolari și a acestora în aur;

-între valutele diferitelor țări este admisă o oscilație de maxim $\pm 1\%$ față de paritatea oficială.

Sistemul monetar bazat pe etalonul aur – devize a funcționat, potrivit principiilor stabilite, până la apariția fenomenelor de criză ale dolarului (care se depreciază puternic în raport cu aurul) cu începere din anul 1960. Evenimentele monetare petrecute în anii '70, referitoare la renunțarea la convertibilitatea dolarului în aur, la lărgirea marjelor de fluctuare între monede ($\pm 2,25\%$) și ulterior, renunțarea la cursurile fixe, au condus la renunțarea organizării monetare pe baza etalonului aur – devize.

4.4.2.2. Sistemele monetare nemetaliste reprezintă caracteristică eliminării aurului din definirea unității monetare, respectiv definirea monedelor se realizează față de valuta altei țări sau față de o monedă coș (DST), după cum FMI recomandă țărilor membre și se află la baza funcționării sistemelor monetare contemporane.

Definitiv pentru sistemele monetare actuale este etalonul putere de cumpărare.

Manifestarea puterii de cumpărare, în calitate de etalon monetar, rezultă din contribuția diferită a bunurilor și serviciilor din cadrul unei economii naționale sub formă de corespondent al monedelor aflate în circulație.

Cuantificarea acestui etalon este posibil de realizat prin determinarea puterii de cumpărare a monedelor, pe baza indicilor de preț și ulterior a cursurilor de schimb între monedele diferitelor țări.

Sistemele monetare actuale sunt mai complexe decât cele bazate pe etalonul aur și prezintă o mai mare elasticitate comparativ cu acestea iar folosirea unor cursuri fluctuante reflectă realitatea obiectivă în care se află moneda națională pe piețele valutare.

4.4.2.2.1 Indicele puterii de cumpărare

Se determină ca raport invers al indicelui prețurilor de consum și permite cuantificarea cantității de bunuri și servicii care pot fi achiziționate cu o unitate monetară. Indicele prețurilor de consum reprezintă valoarea unui coș de bunuri și servicii specifice populației. Indicele reprezintă, potrivit relației de calcul, raportul dintre valoarea „coșului” de bunuri și servicii exprimate în prețurile anului curent și valoarea acelorași bunuri și servicii din „coș” exprimate în prețurile anului de bază.

Analiza unei serii de date referitoare la indicii prețurilor permite determinarea gradului de apreciere sau depreciere a monedei, prin stabilirea indicelui puterii de cumpărare, ca raport invers al indicelui prețurilor.

$$I_{pc} = \frac{I}{I_p}$$

Atunci când indicii prețurilor de consum calculați la nivelul unei țări, se compară cu indicii altor țări, este posibilă determinarea parității puterii de cumpărare, care prezintă deosebită importanță teoretică și practică, întrucât permite determinarea nivelului orientativ al cursului de schimb dintre monedele țărilor analizate.

În realitate, însă, nivelul cursului de schimb este influențat de un ansamblu de factori ale căror efecte sunt complexe și în continuă intercondiționare: politica monetară, balanța de plăți, deficitul bugetar, prețurile practicate la export și import ceea ce explică variabilitatea diferită a cursului de schimb dintre monedele a două țări, pe de o parte și cea a nivelului prețurilor de consum, pe de altă parte.

4.4.2.2.2 Cursul de schimb al unei monede față de alta poate fi interpretat ca putere de cumpărare externă a monedei.

Din punct de vedere al elementelor luate în calcul pentru determinarea cursurilor de schimb, poate fi stabilită distincția între cursul nominal și cursul real, semnificația acestora fiind următoarea:

-cursul nominal exprimă prețul unei monede față de o altă monedă și are importanță din punct de vedere monetar, întrucât măsoară prețurile relative pentru două monede naționale.

-cursul real exprimă prețul monedelor naționale ca relație dintre prețurile mărfurilor comercializate în diferite țări.

Pentru determinarea cursului real al unei monede X față de o altă monedă Y propunem un exemplu care evidențiază:

- produsele comercializate în cele două țări;
- prețurile produselor exprimate în moneda fiecăreia dintre țări;
- stabilirea unui curs de schimb pentru fiecare produs, ca raport al prețurilor din cele două țări (curs de revenire);
- determinarea cursului de schimb, ca medie a cursurilor de revenire a produselor comercializate ponderat cu participarea acestora în totalul tranzacțiilor.

Rezultatul exprimă prețul monedei X față de moneda Y, respectiv o unitate monetară din țara X valorează 1,273 unități monetare din țara Y.

Produse	Prețul	Prețul produselor	Curs de	Ponderea fiecărui	Medie ponderată
---------	--------	-------------------	---------	-------------------	-----------------

comercializate	produselor exprimate în moneda X	exprimate în moneda Y	revenire = $\text{PrețX}/\text{PrețY}$	produs în total tranzacții	
1	1570	1080	1,45	30%	$1,45 \times 30\% = 0,435$
2	800	1150	0,69	18%	$0,69 \times 18\% = 0,124$
3	320	180	1,77	20%	$1,77 \times 20\% = 0,354$
4	690	930	0,74	14%	$0,74 \times 14\% = 0,103$
5	1200	760	1,57	10%	$1,57 \times 10\% = 0,157$
6	2500	1970	1,26	8%	$1,26 \times 8\% = 0,100$
	x	x	x	100%	$\Sigma = 1,273$

Să ne reamintim

Sistemul monetar este definit ca un anumit mod de organizare și reglementare a circulației monetare dintr-o țară, pe baza unor legi speciale ale statului respectiv.

În funcție de **elementele** componente ale sistemelor monetare, s-au putut identifica, de-a lungul evoluției lor următoarele **tipuri**:

- sisteme metaliste
- sisteme nemetaliste

4.5. Rezumat

Sistemul monetar național reprezintă “ansamblul normelor legale și al instituțiilor care reglementează, organizează și supraveghează relațiile bănești dintr-un stat”.

Elementele unui sistem monetar rezultă din reglementările monetare ale statului respectiv, din modul de organizare al circulației monetare.

La modul general, se consideră că un sistem monetar cuprinde următoarele elemente:

- a) unitatea monetară;
- b) baterea și punerea în circulație a monedelor cu și fără valoare intrinsecă a monedei;
- c) reglementate, emisiunea și punerea în circulație a bancnotelor;
- d) emisiunea și circulația monedei scripturale.
- e) cursul de schimb

Moneda scripturală sau moneda emisă de bănci este constituită din depozitele băncilor comerciale, respectiv din soldurile creditoare ale agenților nebancari care sunt transmise de la un agent la altul prin

intermediul cecurilor și al viramentelor. Natura monetară a depozitelor poate fi evidențiată prin realizarea unei diferențieri între următoarele tipuri de monedă:

♦ moneda centrală este reprezentată de moneda emisă de Banca Centrală, și constă în biletele emise și în soldurile creditoare înscrise la această bancă în numele băncilor comerciale; este singura monedă legală;

♦ moneda emisă de bănci, în sens restrâns, este reprezentată de înscrierile în conturile curente ale băncilor comerciale, reprezintă o formă de monedă reală.

Se poate aprecia că banca dispune de un supliment de monedă centrală pe care nu îl va conserva neproductiv, decât într-o anumită proporție.

Prin cuantificarea multiplicatorului, care arată până la ce nivel sporesc dimensiunile monedei scripturale, pe baza unui depozit inițial, în literatura de specialitate se utilizează două relații:

$$a) \quad m = \frac{1}{R} \cdot D_i$$

Această relație evidențiază faptul că dacă o bancă nu ar reține din moneda disponibilă rezerva de lichiditate, atunci mărimea multiplicatorului ar tinde către infinit, întrucât depozitele constituite sunt acordate în totalitate sub formă de credit:

$$b) \quad m = \frac{D_i}{R + N - R \cdot N}$$

De-a lungul evoluției sistemelor monetare s-au putut identifica, în funcție de elementele lor componente, următoarele tipuri

Sistemele monetare metaliste au la bază metalul monetar, în funcție de care se poate realiza distincția între bimetalism și monometalism.

Bimetalismul - Fundamental pentru funcționarea acestui sistem, era baterea monedelor din două metale: aur și argint, între care există un raport legal, fix.

În funcție de existența efectivă în circulație a monedelor din cele două metale, se poate face distincție între: bimetalism integral și bimetalism parțial.

Monometalismul - Rolul de metal monetar (etalon monetar) este îndeplinit fie de aur, fie de argint.

Sistemele monetare bazate pe aur au cunoscut următoarele forme:

-sisteme monetare cu etalon aur – moneda (Gold specie standard);

-sisteme monetare cu etalon aur – argint (Gold bullion standard);

-sisteme monetare cu acoperire mixtă (aur și devize) denumite gold exchange standard.

Sistemele monetare nemetaliste reprezintă caracteristică eliminării aurului din definirea unității monetare, respectiv definirea monedelor se realizează față de valuta altei țări sau față de o monedă coș

(DST), după cum FMI recomandă țărilor membre și se află la baza funcționării sistemelor monetare contemporane.

Definitiv pentru sistemele monetare actuale este etalonul putere de cumpărare.

Cuantificarea acestui etalon este posibil de realizat prin determinarea puterii de cumpărare a monedelor, pe baza indicilor de preț și ulterior a cursurilor de schimb între monedele diferitelor țări

Cursul de schimb al unei monede față de alta poate fi interpretat ca putere de cumpărare externă a monedei.

4.6. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Unitatea monetară reprezintă un atribut al instituțiilor monetare naționale.

Definirea acesteia se poate realiza prin:

- a. valoare paritară*
- b. paritate monetară*
- c. curs de schimb*
- d. paritate aur*
- e. paritate metalică. Alegeți varianta corectă.*

2. Monometalismul aur a cunoscut următoarele forme:

- a. sisteme bazate pe etalonul aur-moneda*
- b. sisteme bazate pe etalonul aur-lingouri*
- c. sisteme bazate pe etalonul aur și devize*
- d. sisteme bazate pe etalonul aur și euro*
- e. sisteme bazate pe etalonul aur și dolar. Alegeți varianta corectă.*

4.7. Bibliografie recomandată

- a. Nicolae Dardac și Teodora Barbu, Moneda, ASE, București, 2010, România
- b. Frederic Mishkin, The Economics of Money, Banking and Financial Markets, 2009
- c. Paja Mariana, Moneda, Editura Axioma, București, 2017, România

Unitatea de învățare 5.

Sistemul Monetar Internațional

Cuprinsul unității de învățare 5

- 5.1. Introducere
- 5.2. Obiectivele unității de învățare
- 5.3. Durata medie de autoinstruire
- 5.4. Conținut
 - 5.4.1. Sistemul Monetar Internațional Abordare conceptuală și evoluții
 - 5.4.2.. Crearea Sistemului Monetar Internațional de la Bretton Woods
 - 5.4.3. Dezechilibrele generate de Sistemul de la Bretton Woods
 - 5.4.4. Moneda DST
 - 5.4.5. Rolul FMI în economia mondială
- 5.5. Rezumat
- 5.6. Test de autoevaluare a cunoștințelor
- 5.7. Bibliografie recomandată

5.1. Introducere

În cadrul acestui capitol sunt prezentate abordare conceptuală și evoluția SMI de la Bretton Woods, dezechilibrele SMI, moneda DST, rolul FMI în economia mondială și instituțiile internaționale și rolul lor în cadrul SMI.

Cursul își propune însușirea de concepte cheie precum SMI, cursuri fixe, moneda DST; cunoașterea modului de aplicare a principiilor care au stat la baza SMI; cunoașterea rolului DST în cadrul SMI și a modului de determinare a valorii monedei DST.

5.2. Obiectivele unității de învățare 5

Prin parcurgerea acestei unități de studiu studenții vor fi în măsură să:

- Însușirea conceptului de sistem monetar internațional, cunoașterea etapelor în evoluția sa și a particularităților sistemului monetar internațional actual
- Înțelegerea unor concepte specifice (paritate monetară, curs valutar, cotarea monedelor, arbitraj valutar, Drepturi Speciale de Trăgare, monede-coș etc.)
- Cunoașterea modului de formare a cursului valutar în decursul timpului, precum și a factorilor de influență asupra acestuia

5.3. Durata medie de autoinstruire

Durata medie de parcurgere a acestei unități de învățare este de aproximativ 2 ore

5.4. Conținut

5.4.1. Sistemul Monetar Internațional Abordare conceptuală și evoluții

Definițiile atribuite Sistemului Monetar Internațional pornesc de la existența relațiilor economice între țări care au monede diferite și de la necesitatea existenței unei piețe pe care agenții economici să-și poată converti devizele în moneda națională.

O primă abordare prezintă SMI ca un sistem de plăți globale, care cuprinde instituțiile financiare, rețeaua informatică globală, convențiile și reglementările necesare asigurării unei bune funcționări a comerțului internațional. Altfel spus, SMI reprezintă cadrul instituțional în care sunt realizate plățile internaționale, mișcările de capital și se determină cursurile de schimb ale monedelor naționale.

Sistemul Monetar Internațional poate fi definit ca un ansamblu de reguli, instrumente, organisme și piețe referitoare la crearea, valorificarea și circulația monedelor internaționale.

Crearea unui sistem monetar internațional trebuie privită ca expresie a interdependenței economice dintre statele suverane și nu ca o modalitate de a subordona sistemele monetare naționale.

Etape premergătoare

♦ Prima încercare pe linia cooperării sistemelor monetare naționale a fost Convenția prin care s-a creat Uniunea Latină, semnată la 23 decembrie 1865 de Franța, Belgia, Italia și Elveția.

Scopul acestei uniuni era protejarea etalonului monetar bimetalist (aur și argint), care reprezenta elementul comun al țărilor semnatare ale convenției.

♦ O altă încercare de aliniere a sistemelor monetare naționale a reprezentat-o Conferința de la Genova, care a avut loc între 10 aprilie – 19 mai 1922 și la care au participat 33 de state. Principala recomandare este de a se limita utilizarea aurului, prin păstrarea disponibilităților de valute în conturile de la băncile din străinătate. În acest scop, se propunea adoptarea etalonului aur – devize în cadrul sistemelor monetare naționale și folosirea unui sistem de clearing internațional.

◆ O formă mai concretă de colaborare monetară o reprezintă Blocul aurului. Acesta a fost creat prin convenția din luna iulie 1933, la Conferința monetară și economică de la Londra unde Franța, Belgia, Olanda, Italia, Elveția și Polonia, care aveau la baza sistemelor lor monetare etalonul aur, s-au angajat să mențină paritățile existente.

◆ Un important pas în direcția cooperării monetare a fost făcut prin Acordul monetar tripartit, încheiat între S.U.A., Anglia și Franța. Prin acest acord de la 25 septembrie 1936, guvernele Statelor Unite și Angliei apreciau reajustrea francului francez, promițând evitarea greutăților în calea ajustării, împiedicarea unor deprecieri competitive. În noiembrie 1936 au aderat la acord Belgia, Olanda și Elveția.

◆ Perioada 1971-1997, cunoscută ca perioada cursurilor de schimb flexibile și caracterizată prin instabilitate monetară

◆ Perioada 1998 până în prezent reprezintă o etapă cu profunde bulversări politice, economice monetare care arată nevoia unei ordini monetare internaționale

Rezultă, astfel, că nici unul din acordurile monetare internaționale încheiate în perioada anilor '30 până la începutul celui de-al doilea Război Mondial nu au dus la formarea unui sistem monetar internațional.

De asemenea, crearea unei zone monetare europene a constituit o nouă bulversare a sistemului monetar internațional, întrucât noua monedă a intrat în competiție cu dolarul american.

5.4.2.. Crearea Sistemului Monetar Internațional de la Bretton Woods

Între 1 și 22 iulie 1944 are loc la Bretton Woods Conferința Monetară și Financiară Internațională a Națiunilor Unite și Asociate. S-a considerat că “pentru prima oară a fost stabilit un sistem monetar bazat pe un acord internațional”.

Baza discuțiilor a constituit-o planul White și planul Keynes.

◆ Planul White a fost publicat în aprilie 1943. Planul White exprima preocuparea principală a Statelor Unite de a restaura libertatea tranzacțiilor și plăților internaționale, fiind prevăzută instituirea Fondului de stabilizare, al cărui capital era format din subscrierile țărilor membre (30% în aur, iar restul în monedă națională).

◆ Planul Keynes a apărut în forma sa finală, ca document oficial, în aprilie 1943, sub denumirea: “Propuneri pentru o Uniune de clearing internațional”.

Planul Keynes exprima preocuparea de reconstrucție a economiilor occidentale, bazată pe promovarea creșterilor economice și ocuparea deplină a forței de muncă. Acest plan prevedea crearea Uniunii de clearing, care se considera o super-bancă centrală, ce trebuie să emită, în favoarea țărilor membre, o monedă scripturală internațională, definită în aur și numită bancor. Acesta urma să asigure compensarea multilaterală a creanțelor băncilor centrale.

Pentru promovarea cooperării internaționale în domeniul monetar și financiar, prin acordurile încheiate la Bretton Woods, au fost înființate două instituții interguvernamentale: Fondul Monetar Internațional și Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare. FMI activează în domeniul valutar și al echilibrului balanței de plăți, iar BIRD în domeniul dezvoltării economice prin investiții.

La baza sistemului creat la Bretton Woods a fost așezat etalonul aur - devize iar în cadrul acestuia dolarului i-a revenit rolul de etalon și de principală monedă de rezervă și plată. Moneda internațională DST este emisă de organismul sistemului FMI.

Acordul semnat în 1944 la Bretton Woods nu stabilește o delimitare precisă între noțiunea de sistem monetar internațional și cea de organizație creată să servească sistemul, Fondul Monetar Internațional. Principiile sistemului se regăsesc în Acordul de creare a Fondului Monetar Internațional.

Statutul Fondului Monetar Internațional conține reglementări cu privire la: stabilitatea cursurilor diverselor valute legate între ele printr-un etalon comun; convertibilitatea monetară; libertatea plăților curente

Principiile care au stat la baza SMI, al cărui organism era FMI.

Aplicarea acestor principii în activitatea SMI s-a realizat după cum rezultă din următoarea analiză:

A. Cooperarea monetară internațională

Prin intermediul FMI se urmărea a se ajunge la armonizarea politicilor monetare cu obiectivele unei cooperări internaționale, în folosul tuturor țărilor membre. Preocuparea principală era reprezentată de stabilitatea cursului de schimb, multilateralizarea plăților și eliminarea restricțiilor valutare.

B. Creșterea echilibrată a comerțului internațional

S-a interpretat că exprimă un obiectiv și nu un principiu al Sistemului Monetar Internațional. Acțiunea FMI s-a limitat la înlăturarea restricțiilor valutare.

C. Dezvoltarea economică a tuturor membrilor

Se susține că tendința țărilor industrializate a fost de a înlătura din preocupările FMI acest obiectiv, considerându-se că el intră în atribuțiile BIRD și că formularea din Acord ar reprezenta doar exprimarea unei consecințe a creșterii comerțului internațional.

D. Stabilitatea cursului de schimb

Adoptarea acestui principiu ca element de bază al sistemului monetar internațional a fixat opțiunea pentru practicarea cursurilor fixe și a etalonului aur – devize. În acest scop, fiecare țară trebuia să stabilească pentru moneda sa, cu acordul FMI, valoarea paritară exprimată în aur sau în dolari SUA.

Față de paritatea oficială, cursurile de piață ale monedelor naționale puteau varia în jurul unei marje de $\pm 1\%$, țările emitente având obligația să supravegheze strict această evoluție. Dacă nu se produceau efecte așteptate, în urma acestor intervenții, se recurgea la modificarea valorii paritare, dar numai pentru corectarea unui dezechilibru fundamental în economia unei țări.

Rigiditatea menținerii unui raport aur-\$, a unor cursuri fixe unice pe baza unei valori paritare în defavoarea aurului și prin supraevaluarea dolarilor nu contribuie la menținerea stabilității.

Acest principiu a constat și în menținerea unui raport aur - \$, în defavoarea aurului și prin supraevaluarea dolarilor.

După înțelegerea din 1971, FMI a acceptat ca țările membre să poată declara, în loc de valoarea paritară, un curs central, iar limitele de intervenție să fie de $\pm 2,25\%$. Dolarul a fost devalorizat pentru a doua oară (în martie 1973) cu încă 10% moment de la care întregul mecanism de menținere a cursurilor fixe s-a prăbușit și la o lună după aceea, toate monedele fluctuau fie individual, fie în bloc.

E. Multilateralizarea plăților internaționale

Acest principiu a fost exprimat în Acord numai sub forma unei sarcini a FMI nefiind precizate modalitățile de aplicare a acesteia. S-a considerat că nu trebuie făcut nimic special în acest scop, multilateralizarea fiind un rezultat automat al înlăturării restricțiilor.

F. Convertibilitatea monetară

În accepțiunea Acordului, convertibilitatea reprezintă “înlăturarea tuturor restricțiilor la plățile privind tranzacțiile curente”.

Țara care declară moneda sa convertibilă se obligă să cumpere sumele în moneda sa deținute de o altă țară membră, atunci când aceasta o cere și arată că ele au fost obținute recent sau că este necesară convertirea acestora pentru efectuarea unor plăți la tranzacțiile curente.

Funcționarea convertibilității a vizat două aspecte distincte:

- Primul se referă la convertibilitatea dolarului, în calitatea sa de etalon, monedă de rezervă și de plată în cadrul sistemului;
- Al doilea ar avea în vedere convertibilitatea monedelor naționale ale celorlalte țări, membre ale FMI.

Dolarul american a fost singura monedă convertibilă în aur.

În accepțiunea FMI din noțiunea de convertibilitate dispărea referirea la aur și un element de bază al convertibilității – cursul fix.

G. Lichiditatea

Crearea Fondului Monetar Internațional, ca instituție financiară, avea și scopul asigurării unui “rezervor” din care “la nevoie, țările membre să poată obține un sprijin temporar, pentru a face față deficitului balanței de plăți curente”.

Autoritățile monetare ale țărilor membre la FMI aveau obligația de a-și constitui rezerve monetare, corespunzătoare nevoilor generate de două operațiuni:

- Convertirea sumelor solicitate;
- Intervențiile pe piață ale autorităților monetare în scopul menținerii stabilității cursurilor de schimb.

În rezervele monetare, alături de aur și titluri emise pe piețele financiar monetare naționale, este introdusă și valuta, care pătrunde în economia unei țări prin intermediul operațiunilor comerciale și financiare.

Contribuția Fondului Monetar Internațional la funcționarea principiului lichidității s-a concretizat în vânzarea, contra monedă națională, în cazuri de nevoie justificate, de sume în moneda altei țări membre pentru efectuarea de plăți, conforme prevederilor Acordului.

Problema lichidității globale a sistemului, precum și nevoia de lichidități a țărilor în curs de dezvoltare a căror balanță curentă era continuu deficitară, a dat naștere la numeroase discuții, mai ales în afara FMI.

În urma solicitărilor Consiliului Directorilor Executivi, Secretariatul FMI a elaborat un studiu numit “Nevoia de rezerve”, publicat în ianuarie 1966. În acest studiu se evidențiază necesitatea stabilirii nevoii globale de rezerve care “să fie determinată în legătură cu bunăstarea tuturor țărilor”. Schimbul de păreri între consiliul Directorilor Executivi și Grupul celor zece s-a soldat cu un proiect de creare de rezerve sub forma unor Drepturi Speciale de Tragere (DST), emise și folosit de FMI, care evidențiază într-un cont special. DST a fost considerat un nou activ de rezervă, sumele alocate fiind considerate parte integrantă a rezervelor țărilor membre ale FMI.

H. Echilibrarea balanței de plăți

Acesta constituie un principiu de politică economică al fiecărei țări, fiind inclus și în Acordul de la Bretton Woods ca obiectiv al FMI, care, prin creditele pe care le acordă, contribuie la scurtarea duratei și la reducerea gradului de dezechilibru al balanțelor de plăți ale țărilor membre.

Concepția de bază în aplicarea acestui principiu constă în faptul că disciplina balanței de plăți impunea adoptarea de măsuri de redresare de către țările membre în cauză. Un accent deosebit s-a pus pe realizarea unor planuri de stabilizare, pe care țările cu balanță deficitară care solicitau ajutor financiar de la Fond, prin trageri peste tranșa de rezervă, trebuiau să le îndeplinească. Echilibrarea balanței de plăți se realiza printr-o stabilizare economică internă cu dezvoltarea producției, menită să ducă la creșterea exporturilor, la o mai mare satisfacere a cererii interne și deci la o reducere a importurilor, frânându-se tendințele inflaționiste.

5.4.3. Dezechilibrele generate de Sistemul de la Bretton Woods

Funcționarea Sistemului de la Bretton Woods a demonstrat caracterul privilegiat al acestuia, în favoarea SUA, și a evidențiat manifestarea unei incompatibilități între aprovizionarea economiei mondiale cu dolari, care constituie lichidități internaționale și convertibilitatea acestora în aur.

- O asimetrie care a privilegiat SUA

Deși sistemul adoptat la Bretton Woods nu a fost, prin natura și principiile sale, discriminatoriu, totuși funcționarea sa într-o lume marcată de superioritatea economică americană a condus la consolidarea poziției SUA.

În anii care au urmat celui de-al doilea Război Mondial, o bună parte din țările industrializate, și în special cele europene, au înregistrat importante deficite comerciale. Nevoile de reconstrucție economică le-au orientat către exterior, și în special către SUA. Penuria de mijloace de plată internaționale au conferit monedei americane o poziție privilegiată, devenind general

acceptată în plățile dintre diferite state. În acest mod, dolarul SUA a devenit, de fapt, monedă internațională.

În acest mod, se poate aprecia că deficitul exterior american s-a dovedit inflaționist, dacă se ține seama de faptul că dolarii difuzați în economia mondială au contribuit la majorarea masei monetare în țările care îi dețineau.

Singurul mecanism care permitea restabilirea deficitului american și a expansiunii monetare mondiale îl constituia convertibilitatea în aur a dolarilor.

Această convertibilitate a fost problematică, fiind calificată de către specialiști drept o dilemă.

- Dilema convertibilității

Nevoia crescută de lichidități internaționale era satisfăcută printr-o ofertă de dolari, primită cu încredere, în măsura în care exista promisiunea de transformare într-o cantitate de aur determinată.

Pe de altă parte, oferta de dolari nu putea fi asigurată decât prin agravarea deficitului exterior al SUA. Accentuarea deficitului a fost de natură să diminueze încrederea în moneda americană, cu atât mai mult cu cât dolari reținuți în străinătate depășeau stocul de aur monetar al SUA.

Utilizarea dolarilor ca monedă de rezervă, care presupunea existență în cantități reduse (caracteristică rarității) devenea, astfel, incompatibilă cu utilizarea acestora ca mijloc de plată internațională, ceea ce implica existența unei cantități sporite de monedă.

- Asimetria și contradicțiile sistemului

Asimetria sistemului a fost accentuată de puterea conferită SUA pentru adoptarea deciziilor în cadrul FMI.

Deciziile cu privire la activitatea Fondului erau adoptate cu 85% din voturi, iar SUA, datorită puterii economice, a dispus de un procent de vot superior nivelului de 15% (17,82% în 1993) ceea ce demonstrează că deciziile nu pot fi luate fără acordul american.

Suprematia economiei americane a făcut din dolar cea mai importantă monedă și a conferit SUA o responsabilitate particulară în buna funcționare a sistemului.

Cele mai importante dificultăți în funcționarea Sistemului de la Bretton Woods s-au manifestat în perioada 1959-1963. În Europa Occidentală numeroase monede se negociau pe piața valutară, iar bancile

centrale interveneau pentru mentinerea paritatilor declarate. Astfel s-a constituit Pool-ul aurului care a avut ca efect incetarea cumpararilor speculative. Un alt eveniment care a marcat perioada anilor '60 a fost crearea Clubului celor zece. Atat Pool-ul aurului cat si Clubul celor zece au avut ca scop consolidarea sistemului monetar si descurajarea temporara a speculatiilor.

Perioada 1964-1970 poate fi caracterizata prin abandonarea convertibilitatii externe a dolarului. Abordarea acestei masuri a permis SUA sa-si stabilizeze rezervele de aur monetar si sa continue sa exporte capitaluri.

De asemenea, in anul 1969 sa adoptat decizia FMI prin care s-au creat Drepturi Speciale de Tragere (DTS) cu care SUA puteau sa-si rascumpere o parte din eurodolarii detinuti de alte banci centrale.

Criza monetara din anul 1971 a fost declansata de deficitul cumulat al balantei de plati a SUA si de cresterea pretului aurului pe piata libera. Prin aceasta decizie, SUA au declansat o anarhie monetara si un razboi comercial la nivel mondial.

5.4.4. Moneda DST

DST este primul activ de rezervă, purtător de dobândă, creat prin decizie internațională; existența lui este legată de completarea activelor de rezervă existente, și este alocat de către Fond membrilor participanți la Departamentul DST.

- **Definirea DST**

În cadrul statutului FMI unitatea valorică a unui DST este definită ca echivalentul a 0,888671 grame aur fin ceea ce corespunde valorii paritare a dolarului valabile la 1 iulie 1944. În anul 1974 s-a renunțat la definirea în aur a DST, trecându-se la o definire pe baza coșului valutar. În urma primului amendament al statutului Fondului s-a creat, un cont special de tragere, prin care se alocă DST țărilor participante.

DST – urile sunt “emise” și “anulate” de către FMI. Acesta are autoritatea, conform statutului, să creeze lichidități prin alocarea de DST membrilor Fondului, proporțional cu cotele acestora în cadrul FMI.

Metoda inițială de evaluare a DST prin intermediul aurului a rămas în vigoare până la 30 iunie 1974. În 1970, când a început să funcționeze Contul Special de Tragere, 1 DST a fost egal cu 1 USD

Începând cu iulie 1974, DST-ul este definit pe baza unui coș de 16 monede naționale ale țărilor care dețineau în comerțul internațional o pondere mai mare de 1%. Ponderea aleasă pentru fiecare monedă a fost bazată pe participarea emitentului la exportul mondial. Dolarul făcea excepție de la această regulă, considerându-se că importanța sa este mai mare în tranzacțiile internaționale decât partea din exportul mondial care revine SUA

Coșul DST iulie 1974

Moneda	Procent	Cantitate	Moneda	Procent	Cantitate
Dolarul S.U.A	33,0	0,40	Francul belgian	3,5	1,6
Marca germană	12,5	0,38	Coroana suedeză	2,5	0,13
Lira sterlină	9,0	0,045	Dolarul australian	1,5	0,012
Francul francez	7,5	0,44	Peseta spaniolă	1,5	1,1
Yenul japonez	7,5	26,0	Coroana norvegiană	1,5	0,099
Dolarul canadian	6,0	0,071	Coroana daneză	1,5	0,11
Lira italiană	6,0	47,0	Șilingul australian	1,0	0,22
Guldenul olandez	4,5	0,14	Randul sud-african	1,0	0,0082

Din 1981, coșul include monedele a cinci țări membre ale FMI, care au ponderea cea mai semnificativă în exportul mondial de bunuri și servicii: dolarul american, marca germană, yenul japonez, francul francez, lira sterlină.

Procentul deținut de fiecare valută în total rezultă din importanța fiecărei valute în comerțul și plățile internaționale.

- Funcțiile și utilizarea DST

Conform statutului, DST îndeplinește următoarele funcții:

-funcția de etalon monetar internațional, prin DST putându-se exprima paritățile și cursurile valutare;

-funcția de mijloc de rezervă, DST figurând între rezervele țărilor, alături de aur și valutele de rezervă.

-funcția de instrument de credit, de procurare de monedă convertibilă prin intermediul FMI și în anumite condiții;

-funcția de mijloc de plată, limitată la plata de dobânzi și comisioane datorate FMI.

O țară membră a Fondului care primește DST de la FMI le poate utiliza astfel:

-participantul căruia i s-au alocat DST are dreptul să obțină în schimbul lor o sumă echivalentă în valută de la un alt membru al FMI, indicat de către Fond.

-pentru ca un participant să fie desemnat de Fond, ca furnizor de valută, este necesar ca el să aibă o balanță de plăți și rezerve monetare suficient de puternice. Participantul care furnizează valută unui alt participant va primi în schimb o sumă echivalentă în DST.

FMI presupune că toate operațiunile cu DST sunt efectuate doar pentru a face față unor nevoi ale balanței de plăți, sau pentru cazul unei evoluții nefavorabile a structurii rezervelor monetare internaționale.

Participantul poate plăti cu DST dobânzi și comisioane către FMI sau poate răscumpăra cu DST moneda sa aflată la FMI, cu anumite excepții;

DST-urile pot fi utilizate pentru creșterea rezervei monetare oficiale, corespunzător cotei alocate;

Încheierea de acorduri swap, prin care un membru poate transfera altuia DST în schimbul altui activ de rezervă, cu excepția aurului, cu obligația de a restitui valuta la o dată viitoare și la un curs stabilit de comun acord;

Efectuarea de operațiuni forward, prin care o țară membră a FMI poate vinde sau cumpăra DST cu obligația plății la o dată viitoare, în schimbul oricăror active monetare, cu excepția aurului, la un curs la termen previzionat în momentul încheierii tranzacției;

DST pot fi folosite pe piața financiară internațională, prin emiterea de obligațiuni exprimate în această monedă.

- Rata de dobândă a DST

Ca activ de rezervă, DST este purtător de dobândă, cu scopul ca moneda FMI să devină atractivă pentru deținători. Fiecare participant plătește un comision Fondului pentru suma alocărilor de DST. Rata de dobândă a DST este o medie ponderată a ratelor dobânzilor pentru instrumentele pe termen scurt de pe piețele monetare ale celor cinci state ale căror monede alcătuiesc DST.

Valuta	Ponderea	Rata anuală a dobânzii
\$	39%	12%
DM	21%	8%
Y	18%	9,5%
FF	11%	10%
GBP	11%	9%

Așadar, rata anuală a dobânzii aferentă instrumentelor exprimate în DST este de:

$$=(39\%*12\%)+(21\%*8\%)+(18\%*9.5\%)+(11\%*10\%)+(11\%*9\%)=10.16\%$$

Dobanda la creditele exprimate în moneda cos se determina pe modelul acestei nedii ponderate.

- Emisiuni de titluri exprimate în DST:

Cumpărarea unei obligațiuni exprimate în DST se realizează plătindu-se contravaloarea acesteia exprimată în dolari la cursul pieței. Dacă peste un anumit timp obligațiunea în DST este vândută de către deținător, vânzarea se face la cursul dolar – DST din momentul respectiv.

- Aprecieri cu privire la utilizarea DST

Cu privire la utilizarea DST ca instrument de rezervă au fost evidențiate următoarele aspecte:

Pozitive: DST este mai stabil decât orice altă monedă națională a altui stat; DST este emis de un organism internațional, fiind astfel independent de situația economică și financiară a unei țări. DST poate servi mai bine la menținerea unor rezerve monetare internaționale echilibrate

Negative: DST nu îndeplinește decât parțial funcțiile unei monede internaționale; el nu este un mijloc direct de plată, ci indirect, prin mecanismul său de convertire în valute; DST nu circulă decât între autoritățile monetare (FMI, BRI, bănci centrale); inflația și deflația de DST nu sunt excluse, FMI putându-se orienta greșit în determinarea necesarului de emisiune; ca urmare a repartizării emisiunilor de DST, proporțional cu cota subscrisă de către fiecare țară la FMI, majoritatea alocărilor revin țărilor industrializate, astfel că țările în curs de dezvoltare primesc alocările cele mai mici.

5.4.5. Rolul FMI în economia mondială

FMI se plasează efectiv în centrul Sistemului Monetar Internațional fiind interesat nu numai de problemele fiecărei țări, ci și de funcționarea sistemului.

Supravegherea politicilor financiar – valutare → scopul inițial al Fondului

FMI își exercită funcția de supraveghere a politicilor promovate de către membrii săi, în concordanță cu obligațiile acestora prevăzute în statut

Asistența tehnică acordată de FMI statelor membre reprezintă o parte importantă a activităților acestuia: politicile fiscale, monetare, balanța de plăți, sistemul bancar etc.

Asistența financiară acordată de către FMI are drept beneficiare statele membre care se confruntă cu dificultăți în echilibrarea balanței de plăți.

- Finanțarea acordată de FMI și formele sale

În practica Fondului se disting mai multe tipuri de împrumut, denumite și facilități FMI, cu reguli distincte de acordare și rambursare. FMI are ca principală funcție creditarea temporară a deficitelor balanțelor de plăți pe termen scurt, prin mijloace de restrângere a cererii interne, cunoscută sub denumirea de politică de austeritate.

Cumpărarea de monedă străină de către o țară membră, echivalentă cu primirea unui împrumut, poartă denumirea de tragere.

Principalele măsuri sugerate de FMI țărilor membre în cadrul planurilor lor de redresare economică sunt deprecierea monedei naționale, diminuarea cheltuielilor publice, blocarea salariilor, participarea mai amplă la comerțul internațional.

Începând de la prăbușirea sistemului de la Bretton Woods, au fost provocate o mulțime de facilități de creditare. Instrumentele de finanțare create s-au depărtat de sarcina inițială a Fondului, aceea de protejare a circulației bunurilor și a capitalului împotriva fluctuației cursului de schimb.

5.4.6. Instituțiile Sistemului Monetar Internațional

Sistemul de la Bretton Woods a prevăzut pe lângă dispozițiile monetare propriu-zise înființarea a două organisme: Fondul Monetar Internațional (FMI) și Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BIRD).

Cele două organisme sunt instituții interesate de sprijin reciproc, cu statut de organisme specializate ale ONU.

Ca organ de finanțare, FMI are rol central în creditarea temporară a deficitelor balanțelor de plăți ale țărilor membre (paradox – funcționează ca o bancă) și în sprijinirea lor pentru adoptarea unei politici adecvate de realizare a echilibrului de balanță (politică de austeritate).

Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare a fost creată ca un nou tip de instituție interstatală, de finanțare a investițiilor (paradox – funcționează ca un fond). Calitatea de membru BIRD este condiționată de cea de membru FMI. Banca are aceeași structură, a participării statelor membre, precum și organisme similare de conducere.

Grupul Băncii Mondiale include:

- BIRD;
- Asociația Internațională pentru Dezvoltare;
- Corporația Financiară Internațională;
- Agenția de Garantare Multilaterală a Investițiilor.

România a aderat la Banca Mondială în 1973. După mărimea fondurilor subscrise, țara noastră se plasează în primele 50 de state membre ale BIRD.

Potrivit statutului Băncii, vărsămintele inițiale de capital se fac în cotă de 1% aur sau dolari, sumele putând fi utilizate liber de bancă pentru oricare dintre operațiunile sale și 9% în moneda statului subscritor. Cota de 9% se poate utiliza numai cu acordul țării membre a cărei monedă este în joc. Diferența de 90% din părțile subscrise nevărsate servește la protecția obligațiilor.

Împrumuturile pe care le acordă BIRD pot fi solicitate de guvernul țării membre, de un organism politic sau societate publică, fie de un organism privat sau societate privată, cu condiția că aceste împrumuturi să fie garantate de stat. Creditele acordate presupun o perioadă de grație de 5 ani și sunt rambursabile în termene de până la 20 de ani.

- Asociația Internațională pentru Dezvoltare a fost înființată în 1960, cu scopul de a ajuta financiar țările foarte sărace. Creditele pe termen lung, în condiții favorabile, acordate de AID, apar sub formă de ajutor bilateral sau ajutoare acordate de unele bănci regionale de dezvoltare.

- Corporația Financiară Internațională a fost înființată în 1956, având ca scop : “stimularea expansiunii economice, încurajând dezvoltarea întreprinderilor private cu caracter productiv din regiunile mai puțin dezvoltate, completând astfel operațiunile BIRD”. Scopul existenței CFI constă în dezvoltarea economică prin stimularea sectorului privat.

- Agenția Multilaterală de Garantare a Investițiilor a fost înființată în 1985, cu scopul de a asigura investițiile contra riscurilor publice în țările lumii a treia.

Deși Banca Mondială și Fondul Monetar Internațional constituie entități distincte cele două organisme lucrează împreună într-o strânsă cooperare.

Principalele trăsături ale celor două instituții create la Bretton Woods, pot fi prezentate în următorul tabel

Fondul Monetar Internațional	Banca Mondială
Supraveghează sistemul monetar internațional	Promovează dezvoltarea economică în țările cele mai sărace ale lumii
Promovează stabilitatea cursului de schimb și cooperarea monetară internațională în rândul țărilor membre	Asistă țările în curs de dezvoltare prin finanțarea pe termen lung a proiectelor și programelor de dezvoltare
Acordă asistență tuturor țărilor membre – atât țărilor industrializate, cât și celor în curs de dezvoltare – care se confruntă cu deficite temporare ale balanței de plăți, oferindu-le credite pe termen scurt și mediu	Oferă țărilor în curs de dezvoltare și celor mai sărace, asistență financiară specială prin intermediul Asociației Internaționale pentru Dezvoltare
Suplimentează rezervele valutare ale țărilor membre prin alocările de DST	Încurajează întreprinderile private din țările în curs de dezvoltare prin organismul afiliat, Corporația Financiară Internațională
Își procură resursele financiare în principal din subscrierile cotelor țărilor membre	Își procură majoritatea resurselor prin împrumuturi pe piața internațională a obligațiunilor

Să ne reamintim

Sistemul Monetar Internațional poate fi definit ca un ansamblu de reguli, instrumente, organisme și piețe referitoare la crearea, valorificarea și circulația monedelor internaționale.

Privită în evoluție, organizarea relațiilor monetare internaționale a cunoscut mai multe etape caracterizate, în general, prin instabilitate..

La baza sistemului creat la Bretton Woods a fost așezat etalonul aur - devize iar în cadrul acestuia dolarului i-a revenit rolul de etalon și de principală monedă de rezervă și plată. Moneda internațională DST este emisă de organismul sistemului FMI.

În funcționarea sa, SMI s-a bazat pe opt principii.

Dezechilibrele generate de Sistemul de la Bretton Woods au scos în evidență o asimetrie care a privilegiat SUA, dilema convertibilității și asimetria sistemului care a fost accentuată de puterea conferită SUA pentru adoptarea deciziilor în cadrul FMI.

În cadrul statutului FMI unitatea valorică a unui DST este definită ca echivalentul a 0,888671 grame aur fin ceea ce corespunde valorii paritare a dolarului valabile la 1 iulie 1944.

Conform statutului, DST îndeplinește funcția de etalon monetar internațional, de mijloc de rezervă, de instrument de credit, de mijloc de plată limitată la plata de dobânzi și comisioane datorate FMI

Sistemul de la Bretton Woods a prevăzut înființarea a două organisme: Fondul Monetar Internațional (FMI) și Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BIRD).

5.5. Rezumat

Sistemul Monetar Internațional poate fi definit ca un ansamblu de reguli, instrumente, organisme și piețe referitoare la crearea, valorificarea și circulația monedelor internaționale.

Privită în evoluție, organizarea relațiilor monetare internaționale a cunoscut mai multe **etape** caracterizate, în general, prin instabilitate.

Crearea Sistemului Monetar Internațional de la Bretton Woods - s-a considerat că “pentru prima oară a fost stabilit un sistem monetar bazat pe un acord internațional”. Baza discuțiilor a constituit-o planul White și planul Keynes.

La baza sistemului creat la Bretton Woods a fost așezat etalonul aur - devize iar în cadrul acestuia dolarului i-a revenit rolul de etalon și de principală monedă de rezervă și plată. Moneda internațională DST este emisă de organismul sistemului FMI.

În funcționarea sa, SMI s-a bazat pe următoarele principii: cooperarea monetară internațională; creșterea echilibrată a comerțului internațional; dezvoltarea economică a tuturor membrilor; stabilitatea cursului de schimb; multilateralizarea plăților internaționale; convertibilitatea monetară; lichiditatea; echilibrarea balanței de plăți.

Dezechilibrele generate de Sistemul de la Bretton Woods au scos în evidență o asimetrie care a privilegiat SUA, dilema convertibilității și asimetria sistemului care a fost accentuată de puterea conferită SUA pentru adoptarea deciziilor în cadrul FMI.

De asemenea, în anul 1969 s-a adoptat decizia FMI prin care s-au creat Drepturi Speciale de Tragere (DTS) cu care SUA puteau să-și rascumpere o parte din eurodollarii deținuti de alte bănci centrale

În cadrul statutului FMI unitatea valorică a unui DST este definită ca echivalentul a 0,888671 grame aur fin ceea ce corespunde valorii paritare a dolarului valabil la 1 iulie 1944. În anul 1974 s-a renunțat la definirea în aur a DST, trecându-se la o definire pe baza coșului valutar. În urma primului amendament al statutului Fondului s-a creat, un cont special de tragere, prin care se alocă DST țărilor participante.

Conform statutului, DST îndeplinește funcția de etalon monetar internațional, funcția de mijloc de rezervă, funcția de instrument de credit, funcția de mijloc de plată limitată la plata de dobânzi și comisioane datorate FMI

FMI se plasează efectiv în centrul Sistemului Monetar Internațional fiind interesat nu numai de problemele fiecărei țări, ci și de funcționarea sistemului. În practica Fondului se disting mai multe tipuri de împrumut, denumite și facilități FMI, cu reguli distincte de acordare și rambursare. FMI are ca principală funcție creditarea temporară a deficitelor balanțelor de plăți pe termen scurt, prin mijloace de restrângere a cererii interne, cunoscută sub denumirea de politică de austeritate

Sistemul de la Bretton Woods a prevăzut pe lângă dispozițiile monetare propriu-zise înființarea a două organisme: Fondul Monetar Internațional (FMI) și Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BIRD).

Cele două organisme sunt instituții interesate de sprijin reciproc, cu statut de organisme specializate ale ONU.

5.6. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Conform statutului, DST indeplineste urmatoarele functii:

- a.etalon monetar international
- b.mijloc de plata
- c.instrument de credit
- d.mijloc de rezerva
- e.mijloc de plata si de schimb.

Alegeti varianta incorecta.

2. Aspectele pozitive cu privire la utilizarea DST ca instrument de rezerva sunt urmatoarele:

- a.DST este mai stabil decat orice moneda nationala
- b.DST este emis de un organ international
- c.DST poate servi mai bine la mentinerea unor rezerve monetare internationale echilibrate
- d.DST sunt alocate in mod gratuit de Fond
- e.DST circula decat intre autoritatile monetare.

Alegeti varianta incorecta.

3. Sa se determine rata medie a dobanzii la creditele exprimate in DST,cunoscandu-se:

moneda	ponderea	rata medie a dobanzii
A	35%	12%
B	40%	17%
C	25%	19%

- Alegeti varianta corecta:
- a.15.75%
 - b.11.67%
 - c.23.51%
 - d.24.21%
 - e.19.43%

5.7. Bibliografie recomandată

- a. Nicolae Dardac si Teodora Barbu, Moneda, ASE, Bucuresti, 2010România
- b. Frederic Mishkin, The Economics of Money, Banking and Financial Markets, 2009
- c. Paja Mariana, Moneda, Editura Axioma, Bucuresti, 2017, România

Unitatea de învățare 6.

Uniunea Monetară Europeană

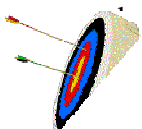
Cuprinsul unității de învățare 6

- 6.1. Introducere
- 6.2. Obiectivele unității de învățare
- 6.3. Durata medie de autoinstruire
- 6.4. Conținut
 - 6.4.1. Sistemul Monetar European: etape premergătoare
 - 6.4.2. Sistemul Monetar European: scop, mecanisme, evoluție
 - 6.4.3. Uniunea Monetara Europeana. Tratatul de la Maastricht
 - 6.4.4. Moneda EURO
- 6.5. Rezumat
- 6.6. Test de autoevaluare a cunoștințelor
- 6.7. Bibliografie recomandată

6.1. Introducere

În cadrul acestui capitol sunt prezentate aspecte legate de etapele premergătoare Uniunii Monetare Europene, scopul, mecanismele și evoluția acesteia. Cursul își propune cunoașterea semnificației conceptelor cheie: integrare monetară, uniune europeană, moneda unică, criterii de convergență, Banca Centrală Europeană, cunoașterea și înțelegerea mecanismelor de funcționare a sistemului monetar-european, formarea deprinderii de stabilire a cursului între două țări, cunoașterea principalelor efecte ale utilizării monedei euro

6.2. Obiectivele unității de învățare 1

Prin parcurgerea acestei unități de studiu studenții vor fi în măsură să:

- cunoașterea semnificației conceptelor cheie: integrare monetară, uniune europeană, moneda unică, criterii de convergență, Banca Centrală Europeană,

- cunoașterea și înțelegerea mecanismelor de funcționare a sistemului monetar-european,
- formarea deprinderii de stabilire a cursului între două monede,
- cunoașterea principalelor efecte ale utilizării monedei euro

6.3 Durata medie de autoinstruire

Durata medie de parcurgere a acestei unități de învățare este de aproximativ 2 ore.

6.4. Conținut

6.4.1. *Sistemul Monetar European: etape premergătoare*

Ideea creării unei uniuni monetare a îmbrăcat forme diferite și s-a materializat în următoarele momente mai importante:

- în anul 1865 s-a creat Uniunea Monetară Latină prin participarea Franței, Belgiei, Elveției și Italiei.
- alte eforturi de a crea o uniune monetară s-au manifestat și după al Doilea Război Mondial
- în prezent se poate vorbi despre ‘uniunea monetară’ în diferite regiuni ale lumii.

Aceste realizări în plan mondial evidențiază o preocupare din partea țărilor de a participa la o uniune în care să se utilizeze o singură monedă, atunci când sunt îndeplinite o serie de condiții. Actuala construcție monetară europeană a fost precedată de o serie de evenimente importante.

Tratatul de la Roma (1957) a reprezentat un moment de referință în amplul și dificilul proces de integrare monetară europeană și a avut ca principale obiective:

- crearea unei piețe libere, caracterizată prin liberă circulație
- stabilirea unei politici comerciale unitare a țărilor membre ale CEE în relații cu țări terțe
- o mai bună coordonare a politicilor monetare ale țărilor membre, îndeosebi în domeniul cursurilor de schimb.

Sistemul Monetar Internațional creat în 1944 la Bretton Woods și care a jucat un rol important în asigurarea stabilității monetare o bună perioadă de timp, a cunoscut după anii '60 o puternică criză caracterizată prin abandonarea treptată a principiilor de bază cărora s-a construit.

Acordul de la Washington din 1971, prin care marjele de fluctuație ale monedelor s-au modificat de la $\pm 1\%$ la $\pm 2,25\%$, n-a asigurat decât o stabilitate limitată a ratelor de schimb. Dacă o monedă se afla la limita superioară, în timp ce o altă se afla la limita inferioară (respectiv, moneda este la nivelul „plafon” sau la nivelul „planșeu”) rezultă că cele două monede înregistrează o abatere a cursului de 4,5 % vis-a-vis de definiția oficială. Dacă o monedă care se afla la nivelul plafon trece la nivelul planșeu, în timp ce o altă monedă urmează o traiectorie inversă, rezultă că ecartul ajunge la 9%.

Să presupunem că definiția oficială a monedei „A” corespunde egalității: $1\$ = 5,5A$, în timp ce definiția monedei „B” corespunde egalității $1\$ = 2B$. Se poate deduce astfel că: $1B = \frac{5,5}{2} = 2,75A$

Practicarea marjelor de fluctuație de $\pm 2,25\%$ are ca efect situarea monedei „A” la nivelul sau cel mai scăzut atunci dolarul valorează:

$$5,5 + (5,5 \times 0,0225) = 5,623 A$$

De asemenea, moneda „A” înregistrează cel mai bun nivel al sau, atunci când dolarul valorează:

$$5,5 - (5,5 \times 0,0225) = 5,376 A$$

Moneda „B” cunoaște cel mai bun curs al sau, atunci când dolarul valorează:

$$2 - (2 \times 0,0225) = 1,955 B$$

și cel mai scăzut nivel al cursului este atunci când dolarul reprezintă:

$$2 + (2 \times 0,0225) = 2,045 B$$

Dacă se determină cursul monedei „B” față de „A” se poate constata că

$$1B = \frac{5,623}{1,955} = 2,876A$$

Comparativ cu situația precedentă, cursul monedei „B” exprimat în funcție de „A” s-a modificat cu:

$$\frac{2,876 - 2,75}{2,75} \cdot 100 = 4,58\%$$

Dacă „A” se apreciază până la nivelul maxim autorizat de sistem, rezultă că dolarul reprezintă:

$$5,5 - (5,5 \times 0,0225) = 5,376 A$$

În același timp, dacă moneda „B” urmează o traiectorie inversă, în sensul deprecierii, rezultă că dolarul valorează:

$$2 + (2 \times 0,0225) = 2,045 B$$

$$\text{În acest caz, } 1B \text{ reprezintă } \frac{5,376A}{2,045} = 2,628A$$

Trecând de la 2,876 A la 2,628 A, rezultă că nivelul cursului monedei „B”, exprimat în monedă „A”, a înregistrat o diminuare de 8,9%. În cazul invers, cel în care, cursul trece de la 2,628 A la 2,876 A, cursul B față de A, cunoaște o creștere de 9,7%.

La data de 21 martie 1972 Consiliul de Miniștri al CEE decide reducerea marjelor de fluctuație ale monedelor europene la jumătate față de ceea ce se autorizase în 1971. Această rezoluție, a fost urmată de un acord între Băncile Centrale Europene, semnat la Bale, cu data de 10 aprilie 1972, moment la care se înființează „șarpele monetar”.

Tunelul si ‘sarpele monetar’ impuneau aceleasi reguli de interventie pentru bancile centrale in scopul respectarii paritatii. Realitatea nu a confirmat asteptarile si drept urmare acest mecanism nu a functionat unele din tarile membre parasind sarpele din tunel.

6.4.2. Sistemul Monetar European: scop, mecanisme, evolutie

Dificultățile „șarpelui monetar” au condus autoritățile monetare europene spre căutarea unei zone de stabilitate monetară. Pentru atingerea acestui obiectiv, a fost necesar să se creeze trei mecanisme:

- mecanismul ECU
- mecanismul cursurilor de schimb
- mecanismul de sprijin financiar

Funcționarea sistemului monetar european s-a bazat pe o moneda ECU și pe definirea cursurilor pivot ale monedelor, față de ECU, precum și pe un mecanism de intervenții pe piața valutară.

Moneda ECU era construită pornind de la un coș de monede al țărilor participante la sistem iar ponderea fiecăreia în definirea ECU depindea de nivelul PIB al fiecărei țări și de volumul schimburilor comerciale.

Țările care participau la mecanismul de schimb trebuiau să definească valoarea propriei monede în raport cu toate monedele ce aparțineau sistemului.

Caracterul fix al mecanismului de schimb era asigurat prin stabilirea unui curs central denumit „pivot”, între fiecare monedă și ECU. Marja de fluctuare între monede pe de o parte și între acestea și ECU era de $\pm 2,25\%$.

Mecanismul cursurilor de schimb avea doua componente: un mecanism al cursurilor de schimb bilaterale și un indicator (prag) de divergenta.

Marjele de fluctuatie erau diferite pentru fiecare moneda.

Indicatorul de divergenta se determina dupa urmatoarea formula:

$$I = \pm 2,25\% (100 - P) / 100$$

Obiectivul marjelor de fluctuatie era de a limita miscarile monetare. Bancile centrale aveau obligatia de a interveni pe pietele valutare atunci cand o moneda fluctua peste 75% din indicatorul de divergenta.

$$Pd = \pm 0,75 \cdot 2,25\% (100 - P) / 100$$

O țară care atingea limitele marjei de fluctuare, antrena intervenția a două bănci centrale.

Capacitatea de intervenție a băncilor era susținută de facilitățile de credit între băncile centrale; fiecare se putea împrumuta cu sume nelimitate de la celelalte bănci, pe un termen de rambursare de 75 zile.

Băncile centrale, puteau să utilizeze pentru operațiile dintre ele sumele în ECU pe care le primeau de la Fondul European de Cooperare Economică (FECOM), în schimbul depozitelor constituite la acest fond. Contribuția băncilor centrale la fond era reprezentată de 20% din rezervele în aur și \$ ale țărilor respective.

Sistemul monetar european s-a caracterizat printr-o superioritate, comparativ cu mecanismul „șarpelui valutar”, prin posibilitatea de realiniere a cursului și prin intervenția FECOM, în susținerea cursurilor. Totodată s-a procedat la reconsiderarea raportului dintre ECU și \$ de fiecare dată când necesitățile au impus asemenea redefiniri.

Moneda ECU, cursul pivot și marjele de fluctuație - ECU a fost unitate de cont și a reflectat media puterilor de cumpărare ale monedelor utilizate. Fiecare țară membră putea stabili, în raport de puterea de cumpărare a monedei sale, un curs față de ECU, denumit curs central.

Cursurile efective, de piață, puteau fluctua față de cursul pivot, ajustat cu $\pm 2,25\%$. Ponderea monedelor în cazul ECU a fost reconsiderată, de regulă, la 5 ani.

Moneda ECU a fost utilizată ca unitate de cont, de către instituțiile comunitare pentru stabilirea bugetului, pentru exprimarea tarifelor vamale, pentru stabilirea prelevărilor și a altor vărsăminte intracomunitare.

În cadrul SME, ECU a îndeplinit 4 funcții, astfel:

- moneda efectivă în mecanismul de schimb al SME;
- baza de calcul a parităților celorlalte monede;
- bază de referință în mecanismul de intervenție și credit;
- instrument de reglare a soldurilor creditoare și debitoare, între autoritățile monetare.

Mecanismul de sprijin financiar a îmbrăcat trei forme:

- facilitățile pe termen scurt,
- sprijinul monetar pe termen scurt și
- asistența financiară pe termen mediu.

6.4.3. Uniunea Monetară Europeană. Tratatul de la Maastricht

Raportul Delors a fixat trei etape importante pentru atingerea dezideratului, **Uniunea Monetară Europeană**.

Strategia privind atingerea stadiului de uniune monetară prevăzută prin tratatul de la Maastricht a stabilit obiectivele, etapele și criteriile pe care trebuie să le îndeplinească țările care doresc să accedă la moneda unică.

Uniunea Monetară latină a fost creată în 1865 și a durat până în 1914. Au fost și alte eforturi de a forma o Uniune Monetară, după al doilea Război Mondial. Cu raportul Delors din 1988, s-a început îndreptarea spre o Uniune Monetară în Europa. Aceasta a fost punctul de pornire al Tratatului de la Maastricht, care a stabilit programul de orientare spre o monedă unică începând cu 1 ianuarie 1999.

Acordul de la Maastricht - prin acest tratat, care a intrat în vigoare de la 1 noiembrie 1993 a fost introdus un nou concept, cel de „Uniune Europeană” (UE), care reunește Comunitatea Europeană, Cooperarea în materie de politică externă și securitate, Cooperarea în domeniul politicii interne și de justiție;

Tratatul cuprinde două părți: o parte consacrată realizării uniunii economice și monetare; și o parte consacrată realizării uniunii politice.

Principalele obiective economice pentru introducerea uniunii monetare sunt:

- **sporirea** stabilității internaționale – euro și dolarul intră în competiție, iar cea mai stabilă dintre ele va fi preferată în tranzacțiile internaționale;
- **diminuarea** variabilității și incertitudinii ratelor de schimb implică o alocare mai eficientă a resurselor în cadrul uniunii;
- **reducerea** costurilor de tranzacționare (nu mai sunt antrenate costuri legate de conversiune sau acoperirea riscului de schimb);
- îmbunătățirea competitivității; sporirea stabilității interne – (de exemplu, va exista doar o singură rată a inflației comparativ cu 15, cât reprezintă numărul țărilor membre al SME);
- **scăderea** anticipată a ratelor dobânzilor și inflației.

Pentru indeplinirea obiectivelor s-a prevăzut realizarea Uniunii Economice și Monetare în 3 etape

-prima etapă 1990 – 1993, adoptarea de măsuri pentru liberalizarea mișcării capitalurilor, punerea unei politici de convergență în materie de stabilitate a prețurilor și gestiune sănătoasă a finanțelor publice.

-etapa a II-a 1994 – 1998, a fost caracterizată prin înființarea unor instituții premergătoare Băncii Centrale Europene. Astfel, a fost creat Institutul Monetar European (IME), cu scopul de a întări cooperarea între băncile centrale și de a asigura coordonarea politicilor monetare.

-a III-a etapa a început de la 1 ianuarie 1999. Institutul Monetar European a fost desființat și transformat în Bancă Centrală Europeană. S-a înființat și Sistemul European al Băncilor Centrale.

Admiterea statelor la cea de-a 3-a etapa a fost conditionată de indeplinirea unor criterii de convergență, astfel:

- rata inflației să nu depășească cu mai mult de 1,5 puncte procentuale media ratei inflației a celor mai bune 3 țări membre ale UE cu cele mai stabile prețuri;
- deficitul bugetar să nu depășească 3% din PIB-ul fiecărei țări;
- datoria publică a țării respective să nu depășească 60% din PIB-ul acesteia;
- rata dobânzii nu trebuie să fie mai mare de două puncte procentuale față de media ratei dobânzii pe termen lung a primelor trei state performante în acest domeniu;
- rata de schimb nu trebuie să depășească marjele normale ($\pm 2,25\%$ față de ECU), prevăzute în cadrul SME. Trebuia ca moneda națională să fie integrată în SME de cel puțin doi ani.

6.4.4. Moneda EURO

Lansarea monedei EURO. Reuniunea de la Madrid, din decembrie 1995 a adoptat denumirea monedei unice „EURO” care înlocuiește vechea monedă comună ECU.

Calendarul tehnic de lansare a monedei EURO a prevăzut următorii pași:

-faza I: la începutul anului 1998 au fost selecționate din cele 15 țări membre UE, cele care au îndeplinit criteriile de convergență, pentru anul '97.

-faza a II-a: de la 1 ianuarie 1999, odată cu începerea activității Băncii Centrale Europene, s-au stabilit ratele de schimb între EURO și devizele țărilor care au aderat. Moneda EURO este introdusă în paralel cu monedele naționale; inițial, EURO este admisă doar ca monedă scripturală; plățile cash continuă să se realizeze în monedele naționale. EURO se utilizează și în cadrul împrumuturilor publice.

-faza a III-a: a debutat la 1 ianuarie 2002 și se manifestă prin punerea în circulație a biletelor și a monedelor EURO, care circulă paralel cu monedele naționale timp de 6 luni.

-faza a IV-a: după 1 iulie 2002, EURO a devenit singurul mijloc de plată. standardizarea contabilității și a altor sisteme.

Efectele introducerii monedei EURO ca avantaje ale Uniunii Monetare Europene constau în eliminarea costurilor și a riscului schimburilor internaționale și transparența prețurilor care duc la o mai bună concurență cu privire la vânzări și servicii;

De la 1 ianuarie 1999, majoritatea băncilor oferă posibilitatea clienților săi de a-și converti economiile în EURO, dar obligativitatea va surveni numai după 2002.

Prin monedă unică, politica monetară e transferată la nivel comunitar devenind față de competența Băncii Centrale Europene, absolut independentă.

Efectele pe plan internațional ale introducerii monedei unice sunt și mai puternice: utilizarea crescândă a monedei unice în cadrul tranzacțiilor comerciale, permite reducerea instabilității generate de fluctuațiile cursului de schimb; posibilitatea emitenților de monedă de a beneficia de venituri de pe urma sumelor deținute în străinătate (în afara UE). dispariția necesarului de rezerve în cadrul băncilor centrale naționale pe plan intracomunitar.

EURO a contribuit la o mai bună cooperare pentru o monedă mai stabilă și pentru o situație economică de care să beneficieze toate țările membre UE

Beneficiile monedei EURO:

- beneficii pentru companii (oportunități mai mari pentru realizarea de investiții pe termen lung, stimularea și expansiunea comerțului în zona eura, o mai bună integrare a piețelor financiare, intensificarea comerțului internațional),
- beneficii pentru populație (prețuri mai stabile, o piață mult mai competitivă, dobânzi mai mici la creditele contractuale, mai multe locuri de muncă),

- beneficii pentru economiile tarilor membre ale UE, beneficii determinate de cresterea gradului de integrare a pietelor financiare, beneficii ce decurg din rolul euro ca moneda internationala

Utilizarile monedei EURO pe piata bancara, pe pietele financiare si dimensiunea internationala a utilizarii ei, atat de guvernele tarilor terte, cat si in tranzactiile comerciale au transformat rapid moneda unica intr-una extrem de atractiva, fiind deci folosita pe scara larga: pe pietele de capital, pe pietele creditelor, pe pietele valutare, in comerțul international, ca rezerva valutara si moneda ancora

Deși s-au înregistrat progrese semnificative de la introducerea euro, totuși anumite segmente ale pietelor financiare sunt încă fragmentate, iar ritmul de creștere al gradului de integrare diferă de la o țară la alta. De asemenea, cooperarea în cadrul acordurilor pentru prevenirea, managementul și soluționarea crizelor va trebui să se intensifice pe măsura ce integrarea financiară din zona euro se va amplifica.

Să ne reamintim

Tratatul de la Roma și Planul Werner au fost etape premergătoare în amplul și dificilul proces de integrare monetară.

Integrarea monetară în cadrul SME este inițiată prin mecanismul „șarpelui monetar”, (1972), continuată cu înființarea SME (în 1979) și urmată de procesul înființării monedei unice EURO.

Dificultățile „șarpelui monetar” au condus autoritățile monetare europene spre căutarea unei zone de stabilitate monetară

6.5. Rezumat

Ideea creării unei uniuni monetare a îmbrăcat forme diferite și s-a materializat în următoarele momente mai importante:

- în anul 1865 s-a creat Uniunea Monetară Latină prin participarea Franței, Belgiei, Elveției și Italiei.
- alte eforturi de a crea o uniune monetară s-au manifestat și după al Doilea Război Mondial
- în prezent se poate vorbi despre ‘uniunea monetară’ în diferite regiuni ale lumii.

Tratatul de la Roma (1957) a reprezentat un moment de referință în amplul și dificilul proces de integrare monetară europeană.

Planul Werner (1969) a marcat un pas important pe linia integrării monetare. A avut ca misiune elaborarea unui set de măsuri privind etapele creerii unei uniuni monetare în spațiul european.

Acordul de la Washington din 1971, prin care marjele de fluctuație ale monedelor s-au modificat de la $\pm 1\%$ la $\pm 2,25\%$, n-a asigurat decât o stabilitate limitată a ratelor de schimb.

Integrarea monetară în cadrul SME este inițiată prin mecanismul „șarpelui monetar”, (1972), continuată cu înființarea SME (în 1979) și urmată de procesul înființării monedei unice EURO.

Dificultățile „șarpelui monetar” au condus autoritățile monetare europene spre căutarea unei zone de stabilitate monetară. Pentru atingerea acestui obiectiv, a fost necesar să se creeze trei mecanisme: mecanismul ECU, mecanismul cursurilor de schimb, mecanismul de sprijin financiar.

Funcționarea sistemului monetar european s-a bazat pe o monedă ECU și pe definirea cursurilor pivot ale monedelor, față de ECU, precum și pe un mecanism de intervenții pe piața valutară.

Raportul Delors a fixat trei etape importante pentru atingerea dezideratului, Uniunii Monetare Europene.

Strategia privind atingerea stadiului de uniune monetară prevăzută prin tratatul de la Maastricht a stabilit obiectivele, etapele și criteriile pe care trebuie să le îndeplinească țările care doresc să accedă la moneda unică.

Acordul de la Maastricht - prin acest tratat, care a intrat în vigoare de la 1 noiembrie 1993 a fost introdus un nou concept, cel de „Uniune Europeană” (UE), care reunește Comunitatea Europeană, Cooperarea în materie de politică externă și securitate, Cooperarea în domeniul politicii interne și de justiție;

Tratatul cuprinde două părți: o parte consacrată realizării uniunii economice și monetare; și o parte consacrată realizării uniunii politice.

Reuniunea de la Madrid, din decembrie 1995 a adoptat denumirea monedei unice „EURO” care înlocuiește vechea monedă comună ECU. Efectele introducerii monedei EURO ca avantaje ale Uniunii Monetare Europene constau în eliminarea costurilor și a riscului schimburilor internaționale și transparența prețurilor care duc la o mai bună concurență cu privire la vânzări și servicii;

6.6. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Pentru întemeierea unei zone de stabilitate monetară a fost necesar să se creeze următoarele mecanisme .

a.mecanismul ECU

- b.mecanismul cursurilor de schimb*
- c.mecanismul de sprijin financiar*
- d. mecanismul pe pietele valutare*
- e. mecanismul de integrare fiscala.*

Alegeti varianta corecta.

2. Tara care a beneficiat de clauza de optiune,conform careia poate trece in orice moment la cea de a III-a etapa de aderare la UE este:

- a.Danemarca*
- b.Marea Britanie*
- c.Suedia*
- d.Grecia*
- e.Polonia*

Alegeti varianta corecta

6.7. Bibliografie recomandată

- a. Nicolae Dardac si Teodora Barbu, Moneda, ASE, Bucuresti, 2010
- b.Frederic Mishkin, The Economics of Money, Banking and Financial Markets, 2009
- c.Paja Mariana, Moneda, Editura Axioma, Bucuresti, 2017, România

Unitatea de învățare 7.

Organizarea si functionarea sistemelor bancare

Cuprinsul unității de învățare 7

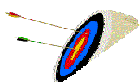
- 7.1. Introducere
- 7.2. Obiectivele unității de învățare
- 7.3. Durata medie de autoinstruire
- 7.4. Conținut
 - 7.4.1. Rolul bancilor in economie: intermedierea finaciara si bancara
 - 7.4.1.1.. Intermedierea finaciara
 - 7.4.1.2. Functiile de intermediere bancara
 - 7.4.2 Rolul bancilor in cadrul sistemului financiar
 - 7.4.3. Structura si caracteristicile sistemelor bancare
- 7.5. Rezumat
- 7.6. Test de autoevaluare a cunoștințelor
- 7.7. Bibliografie recomandată

7.1. Introducere

În cadrul acestui capitol este prezentată organizarea si functionarea sistemelor bancare, rolul bancilor in economie și structura sistemelor bancare.

Cursul isi propune insusirea de notiuni cheie, precum sistem bancar, structura sistemului bancar, intermediere financiara; cunoasterea facilitatilor indeplinite de sistemul bancar in cadrul economiei; cunoasterea modului de structurare a masei monetare si a semnificatiei agregatelor monetare.

7.2. Obiectivele unității de învățare 7

Prin parcurgerea acestei unități de studiu studenții vor fi în măsură să:

- *Insusirea de notiuni cheie - sistem bancar, structura sistemului bancar, intermediere financiara,*
- *Cunoasterea functiilor indeplinite de sistemul bancar in cadrul economiei*

7.3 Durata medie de autoinstruire

Durata medie de parcurgere a acestei unități de învățare este de aproximativ 2 ore

7.4. Conținut

7.4.1. Rolul bancilor in economie: intermedierea financiara si bancara

Rolul bancilor in cadrul unei economii poate fi analizat, in primul rand, prin utilizarea **conceptului de intermediere** intre agentii debitori si creditori din economie, iar in al doilea rand, prin functiile traditionale de finantare, de colectare a depozitelor si de gestionare a mijloacelor de plata.

Pentru a evidenta rolul bancilor, este necesara situarea acestora in cadrul sistemului financiar, al caror element principal il reprezinta. Pe plan financiar, exista, la nivelul unei economii, doua categorii de participanti, ale caror preocupari sunt complementare, respectiv cei care au necesitati de finantare si care doresc procurarea de resurse si cei cu capacitate de finantare si care doresc plasarea eficienta a resurselor lor. Functia sistemului financiar este de a asigura "interfata" dintre agentii excedentari si cei deficitari.

7.4.1.1. Intermedierea financiara

In conformitate cu analiza traditionala, agentii debitori si creditori se intalnesc, prin intermediul a doua circuite de finantare :

- **finantarea directa:** sub forma tranzactiilor bilaterale intre agentii excedentari pe piata titlurilor (in cazul subscrierii directe la actiunile si obligatiunile emise) ;
- **finantarea indirecta** sau **intermediara:** situatia in care un intermediar financiar se intercaleaza intre debitori si creditori. Rolul intermediarilor financiari consta in aceea ca ei confera compatibilitate cererii si ofertei exprimate de agentii din economie, transformand caracteristicile datoriilor si creantelor agentilor nefinancieri.

Intermediarul financiar poate fi definit ca un organism care asigura transformarea a cel puțin uneia din caracteristicile datoriilor si creantelor, astfel:

- transformarea scadentelor (sub forma finantarii pe termen lung, pe baza unor resurse lichide) ;
- transformare ratelor de dobanda fixa ;
- transformarea riscurilor, finantarea creditelor pentru investitii la nivelul intreprinderilor cu resurse imediat exigibile si fara risc.

Analiza economica moderna explica existenta intermediarii financiare prin motive ce sunt specifice si bancilor, respectiv:

- a. reducerea costului achizitiilor ;
- b. reducerea asimetriei informatiilor ;
- c. asigurarea lichiditatii economiei.

a. Intermediarii financiari permit **reducerea costului achizițiilor** prin realizarea unor importante economii, astfel, pe măsura ce cantitatea de produse financiare sporește, costul unitar al producției se diminuează. Economii provin și din avantajele pe care intermediarii financiari le obțin din specializarea lor. Atunci când un intermediar se specializează într-un tip de activitate sau un sector de activitate, aceasta îi permite oferirea de servicii mai puțin costisitoare și adaptate la nevoile clienților. Totodată, înregistrarea unor importante economii rezultă și din gama diversificată de servicii oferite clienților. Acesta este motivul pentru care băncile caută să diversifice oferta de produse, astfel încât să fie optimizate costurile de intermediere.

b. Intermediarii financiari permit **reducerea asimetriei de informații** și contribuie la o mai bună alocare a resurselor din economie. Această funcție a intermediarilor provine din faptul că rolul lor le conferă un avantaj informațional în raport cu finanțarea directă.

În primul rând, intermediarii financiari pot dispune de informații private, care pe piața financiară nu se vehiculează. Printr-o asemenea cunoaștere a clientului său, banca împiedică disimularea informațiilor înainte de semnarea contractului și reduce, astfel, asimetria de informații, ceea ce conduce la selecția adversă. Totodată, intermediarul financiar garantează confidențialitatea informațiilor, ceea ce poate constitui un avantaj decisiv pentru creditori. Datorită acestei caracteristici, intermediarii financiari dispun de un avantaj comparativ cu finanțarea realizată pe piață.

În al doilea rând, orice împrumut necesită urmărirea executării contractului, deoarece după semnarea acestuia se poate manifesta riscul unei executări parțiale sau al neexecutării controlului. O asemenea formă de **asimetrie**, manifestată ulterior, conduce la ideea de moralitate, în sensul că intermediarii pot diminua costurile de supraveghere și pot pune la punct metode statistice sau contabile prin utilizarea de servicii ale specialiștilor. Aceștia din urmă exercită, la rândul lor o urmărire minucioasă a contractelor și diminuează astfel riscul de faliment.

Băncile dețin un rol bine determinat în reducerea asimetriei informațiilor, întrucât mențin relații pe termen lung cu clienții lor prin însăși natura funcțiilor îndeplinite.

c. **Asigurarea lichidității economiei.** Într-un univers incert, agenții economici au nevoie de deținerea unor active lichide care înțunesc două caracteristici: valoarea acestora trebuie să fie stabilă și necontestată; să fie imediat disponibile pentru a putea fi transformate în bunuri, servicii sau titluri.

Singurul activ care posedă cele două proprietăți este **moneda**, iar prin creșterea monetară a băncilor, acestea furnizează **lichiditățile** necesare unei bune funcționări a economiei.

Prin emiterea de monedă scripturală, băncile sunt singurii intermediari financiari în măsura să transforme datoriile lor în mijloace de plată universal acceptate în procesul schimbului. O asemenea transformare operată de către bănci se analizează precum un **proces de monetizare a activelor**; băncile transformă creanțele care au un minim de risc în instrumente de plată perfect lichide. Funcția de asigurare a

lichiditatii, care constituie caracteristica intermedierei bancare, nu este posibila decat daca sistemul bancar dispune de un grad ridicat de organizare si reglementare, ceea ce confera bancilor o garantie in fata riscului global de lipsa de lichiditate, cunoscut si sub numele de **risc sistematic**.

7.4.1.2. Functiile de intermediere bancara

A. Functiile clasice sau traditionale ale bancilor vizeaza patru tipuri de operatii, strans legate intre ele:

- distribuirea de credite;
- colectarea de depozite;
- operatiuni interbancare;
- gestionarea mijloacelor de plata.

Aceste functii numite **traditionale** corespund notiunii de **intermediere a bilantului** si au in prezent , tendinta de a-si diminua importanta.

In tarile europene dezvoltate, evolutia **distribuirii creditelor** in perioada 1990-1998 evidentiaza o reducere a ponderii creditelor clientilor in totalul activelor bancare. In cadrul institutiilor de credit s-a manifestat sporirea creditelor acordate persoanelor fizice si diminuarea celor acordate intreprinderilor.

Operatiunile interbancare constituie al doilea bloc de activitati bancare traditionale, acestea detinand mai mult de 35% din bilantul global al bancilor din tarile membre UE. In timp ce operatiunile cu clientii particulari si intreprinderile sunt considerate operatiuni en detail, operatiunile interbancare sunt considerate operatiuni de gros, intrucat vizeaza la modul general sume foarte importante, peste 85% din ele avand o durata inferioara termenului de 1 an.

In cadrul operatiunilor interbancare se pot distinge doua categorii:

- *operatiuni tehnice cu corespondenti*;
- *finantarea interbancara*.

Bancile detin doua tipuri de corespondenti: in primul rand, Banca Centrala este un corespondent de importanta particulara, intrucat toate bancile sunt obligate sa detina un cont la aceasta; in al doilea rand, bancile au conturi de corespondent cu alte banci (conturi debitoare si creditoare ordinare). *Finantarea interbancara* reuneste operatiunile de creditare intre institutiile bancare, fiind generate de operatiuni legate de gestiunea trezoreriei si de plasamente financiare.

Gestiunea mijloacelor de plata constituie un serviciu esential al activitatii bancare si vizeaza ansamblul sistemului bancar (banci si autoritatea monetara), precum si functionarea intreprinderilor. Gestionarea mijloacelor de plata constituie o sarcina importanta pentru banci, reprezentand mai mult de 1/3 din costurile bancare si constituie o activitate deficitara.

Marimea considerabila a sumelor transferate de catre banci a ridicat problema organizarii complexe a sistemelor de plati, cu scopul satisfacerii exigentelor de eficienta si securitate. Inovatiile tehnologice recente

in domeniul prelucrării și circulației informației au permis importante progrese, iar problema gestionării sistemelor de plăți a devenit esențială pentru funcționarea sistemelor bancare și financiare moderne

B.Noile forme de intermediere

În contextul unei complexități de aspecte noi ce caracterizează piețele financiare, se manifestă o tendință de transformare a funcțiilor de intermediere bancară și o partajare a rolurilor între diferiți intermediari. Această evoluție a intermedierei bancare îmbracă următoarele forme principale:

- a. sporirea rolului operațiunilor cu valori mobiliare;
- b. concurența puternică între bănci;
- c. dezvoltarea operațiunilor extrabilantiere

a. Sporirea rolului operațiunilor cu valori mobiliare

Transformarea importantă a structurii bilanțurilor bancare se poate analiza ca un proces de **mobilizare** a intermedierei, băncile finanțând economia prin achiziționarea titlurilor emise de agenți deficitari, și, pe de altă parte, băncile colectează o importantă parte a resurselor prin emiterea de titluri.

Pondere sporită a titlurilor în bilanțul băncilor ridică o problemă particulară, și anume **modul de contabilizare**. Se cunosc astfel două metode de contabilizare: metoda tradițională, la cost istoric și înregistrarea la prețul curent de piață, care are avantajul de a reflecta cel mai bine evoluția efectivă a pieței și de a se adapta la situațiile particulare ale titlurilor, a căror valoare nu este stabilă.

Inconvenientul celei de-a doua metode constă în aceea că nu este conformă cu principiul prudenței, conform căruia numai beneficiile realizate sunt luate în considerare. Din punct de vedere contabil, autoritățile de control bancar din țările europene sunt prudente, considerând că numai portofoliile de tranzacționare trebuie înregistrate la valoarea de piață, în timp ce ansamblul tuturor celorlalte active trebuie contabilizate la cost istoric

b. Concurența puternică între bănci

În activitatea de creditare, concurența a condus diversificarea produselor și serviciilor oferite de bănci. Alinierea condițiilor bancare în funcție de prețul pieței a determinat băncile să acorde credite în condiții mai favorabile comparativ cu perioadele precedente. În condițiile scăderii ratelor de dobândă, băncile au evitat deplasarea întreprinderilor către surse de finanțare alternative prin alinierea la prețurile pieței mai reduse. De asemenea, băncile au adaptat la condițiile concurenței și nivelul dobânzilor acordate pentru resursele colectate de la clienți. Rezultatul adaptării condițiilor debitoare și creditoare în funcție de concurența de pe piață, a fost diminuarea veniturilor bancare și majorarea cheltuielilor, cu rezultat imediat asupra dimensiunii profiturilor bancare.

c. Dezvoltarea operatiunilor extrabilantiere

Ca urmare a dezvoltarii operatiunilor de piata efectuate de banci, dimensiunile extrabilantului a cunoscut o puternica dezvoltare. Acesta reprezinta un ansamblu de **conturi anexate bilantului si care exprima angajamentele viitoare ale unei banci, fara a genera fluxuri de trezorerie.**

Extrabilantul cuprinde operatiunile la termen asupra devizelor si instrumentelor financiare la termen.

Specificul activitatii bancare si rolul acesteia in economia unei tari au antrenat un mod de organizare specific, concretizat in ierarhizarea institutiilor financiar-bancare si stabilirea unei interdependente puternice intre acestea, precum si in structurarea operatiunilor pe baza prevederilor legale. Astfel, institutiile bancare constituie un sistem, fiind considerate intreprinderile cel mai bine reglementate din economia unei tari.

Cadrul legislativ este reprezentat de legea bancara nationala, iar pentru tarile membre ale “Uniunii Monetare Europene”, cadrul legislativ il reprezinta directivele europene, transpuse in reglementari nationale. Obiectivul unei legi bancare nationale este acela de a crea conditiile unei concurente normale si de a permite modernizarea activitatii bancare. Totodata, prin legea bancara se recunoaste, in mod explicit, caracterul universal al bancilor.

In tarile membre ale UEM pentru a desemna activitatea bancara se utilizeaza notiunea de **institutie de credit** care regroupeaza bancile universale si vizeaza mai multe categorii de institutii. In functie de statutul juridic si de specificul activitatii pot fi identificate urmatoarele tipuri de banci: **banci universale; banci mutuale sau cooperative de credit; case de economii; case de credit municipal; societati financiare; institutii financiare specializate.**

7.4.2 Rolul bancilor in cadrul sistemului financiar

Dupa anii '90, in tarile dezvoltate a debutat un proces de inovare financiara si diversificare a instrumentelor financiare, precum si a serviciilor de investitii, proces denumit **revolutie financiara**. In cadrul acestui proces, bancile sunt afectate de procesul dezintermedierii, ca urmare a preferintei populatiei pentru alte instrumente de economisire, comparativ cu depozitele, si anume: fondurile mutuale, fondurile de pensii precum si societatile de investitii. De asemenea, marii agenti economici sunt mai avantajati de procurarea resurselor de pe piata de capital, comparativ cu piata monetara.

In literatura de specialitate s-au conturat doua opinii cu privire la structura optima a unui sistem financiar. Sustinatorii sistemului bancar **bank-based** evidentiaza rolul bancilor in cadrul pietei financiare, prin mobilizarea resurselor financiare, monitorizarea utilizarii acestora si managementul riscului. Sustinatorii sistemului bazat pe piata de capital, **market-based**, accentueaza rolul acesteia in promovarea progresului economic si in diversificarea riscului.

In scopul aprecierii nivelului de dezvoltare al sistemului bancar sau al pietei de capital, **Banca Mondiala** utilizeaza urmasorii indicatori:

- raportul Pasive lichide/PIB (care ofera informatii cu privire la marimea intermediarilor financiari comparativ cu marimea economiei);
 - raportul Active bancare/PIB (care ofera o masura a dimensiunii sectorului bancar in totalul economiei);
 - raportul Total credite acordate sectorului privat/PIB (ofera informatii cu privire la implicarea sectorului bancar in infiintarea sectorului privat);
 - raportul Total imprumuturi acordate de institutiile financiare nebancare catre intreprinderile private (evidentiaza implicarea institutiilor financiare nebancare in sectorul privat).
- Pentru cuantificarea dimensiunii si a eficientei pietei de capital se determina urmasorii indicatori:
- raportul: capitalizare bursiera/PIB;
 - raportul: valoarea totala a tranzactiilor pe piata de capital/PIB;
- Eficienta unui sector bancar poate fi caracterizata de urmasorii indicatori:
- raportul: **total cheltuieli administrative/total activ** (activitatea bancii fiind cu atat mai eficienta cu cat raportul este mai mic);
 - raportul: **marja bancara bruta/total activ** (cu cat nivelul acestui raport este mai scazut cu atat activitatea este mai eficienta si mai concurentiala).

Deasemenea, in studierea nivelului de dezvoltare a sistemelor bancare, se mai utilizeaza gradul de concentrare al activitatii sectorului bancar. In tarile sarace gradul de concentrare are valori mari, iar pe masura ce PIB-ul tarii creste, valoarea indicelui scade. Analiza sistemelor bancare contemporane poate fi realizata si prin studierea ponderii institutiilor in cadrul sistemului financiar.

7.4.3. Structura si caracteristicile sistemelor bancare

A.Structura sistemelor bancare

In principalele tari dezvoltate, sistemele bancare sunt eterogene, cuprind o tipologie diversa de banci, dar manifesta tendinta de uniformizare in contextul procesului de globalizare financiara.

Din punct de vedere al organizarii activitatii bancare si al gradului de specializare, este posibila stabilirea unei distinctii intre **doua tipuri de sisteme bancare**:

- sisteme bancare ale Europei continentale, putin specializate si care functioneaza dupa principiul bancii universale;
- modelul american, aplicat si in Japonia, bazat pe principiul unei specializari stricte a institutiilor bancare

Modelul **bancii universale** este predominant in Europa continentală. O banca universala poate fi reprezentata ca o institutie care ofera o gama larga si completa de servicii financiare: acorda credite,

colecteaza depozite, gestioneaza mijloace de plata, realizeaza plasamente in titluri si participatii la capitalul intreprinderilor.

Modelul bancii universale s-a impus in a doua jumatate a secolului al XIX-lea, perioada in care bancherii au angajat bancile in activitati diverse si in special in activitati internationale. Datorita integrarii financiare avansate, principiul bancii universale s-a raspandit cu usurinta, Germania dezvoltand cel mai complet si dezvoltat model de banca universala. In SUA, principiile bancii universale s-au aplicat pana la reformele bancare ce au urmat crizei din anii '30, urmand apoi un proces de fragmentare a sistemului bancar american caracterizat printr-un numar foarte mare al institutiilor si organismelor de credit.

In Europa, legislatia bancara le acorda bancilor posibilitatea de a avea un camp larg de activitate, mergand de la autorizarea operatiunilor pe piata de capital (Franta, Italia, Spania) pana la patrunderea pe piata asigurarilor (Franta, Germania).

Structura capitalului reprezinta un criteriu in functie de care mai pot fi distinse:

- **banci cu capital public;**
- **banci cu capital majoritar de stat.**

Statutului juridic al bancilor poate constitui un obstacol in operatiunile de restructurare si privatizare, precum si in operatiunile de rascumparare sau fuziune cu institutiile private.

Conform studiilor realizate asupra sistemelor bancare din tarile dezvoltate s-a constatat faptul ca, in prezent, bancile se indreapta catre modelul **bancii comerciale cu capital privat.**

B.Caracteristici ale sistemelor bancare

Sistemele bancare din zonele dezvoltate se caracterizeaza printr-o serie de trasaturi precum: **diversitate, concentrare, bancarizarea activitatii, accelerarea operatiunilor de restructurare, deschiderea catre relatii cu strainatatea.**

· **Diversitatea** unui sistem bancar consta in existenta unui numar sporit de institutii bancare si de credit definite de legea bancara si ale caror caracteristici pot fi diferite.

· **Concentrarea** activitatii bancare reprezinta o caracteristica ce poate fi determinata prin calculul ponderii detinute de principalele banci in totalul sistemului bancar si prin diminuarea numarului de banci in totalul acestora. Gradul de concentrare este reprezentat de nivelul activitatii (distribuire de credite, colectare de depozite) realizate de institutii bancare si de credit. Intre gradul de concentrare a activitatii bancare si numarul de institutii bancare se manifesta o puternica legatura -pe masura ce numarul bancilor se micsoreaza gradul de concentrare bancara creste.

· **Gradul de bancarizare** furnizeaza date importante cu privire la nivelul de dezvoltare a sistemului bancar, pe seama sa putand fi calculati indicatori precum: *numarul de conturi la vedere, numarul cardurilor bancare si numarul de ghisee bancare.*

· **Operatiunile de restructurare bancara** cuprind *fuziunile si absorbtile, operatiunile transfrontaliere, preluarile pachetului de control de catre bancile straine si operatiunile incrucisate banci-asigurari.*

Un fenomen de dimensiuni mondiale il constituie, in contextul globalizarii financiare, **criza sistemelor bancare**. La originea crizelor bancare s-au aflat o serie de factori si fenomene precum:

- adaptarea cu dificultate la globalizarea finaciara;
- amploarea si rapiditatea modificarilor in materie de reglementari la mediul de desfasurare a activitatii;
- criza pietelor mobiliare;
- carentele in exercitarea controlului si supravegherii prudentiale.

La baza crizelor financiare s-a aflat eroziunea **rentabilitatii activitatii bancare**, aceasta manifestandu-se diferit de la stat la stat in functie de faza crizei bancare sau faza de restructurare a sistemelor bancare. Rezultatul imediat al crizelor bancare a fost scaderea generala a rentabilitatii activitatii bancare, deoarece bancile s-au confruntat cu modificari ale conditiilor de activitate, rezultate din mutatiile sistemului financiar, eroziunea ratei de dobanda si operatiunile de intermediere.

O alta caracteristica a sistemelor bancare contemporane rezulta din **utilizarea monedei electronice concretizata in conceptele de internet-banking sau mobile-banking.**

Perspectivile internet-bankigului sunt sustinute de principalele avantaje pe care le confera acest tip de tranzactii bancare, si anume:

- serviciu disponibil 24 de ore din 24;
- absenta contactului direct cu banca;
- costuri de tranzactionare mai reduse decat in situatiile traditionale

Supravegherea bancara, drept caracteristica a sistemelor bancare actuale, a dobandit o dimensiune internationala, prin recomandarile Comitetului de la Bassel, orientate pe urmatoarele probleme:

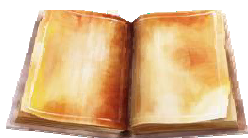
- supravegherea activitatii bancare internationale;
- fixarea unor norme prudentiale minime, dintre care raportul Cooke a antrenat obligatia, pentru bancile internationale, de a dispune, incepand cu anul 1992, de un nivel al fondurilor proprii cel putin egal cu 8% din riscurile antrenate de activitatea bancara.

In scopul mentinerii securitatii sistemului bancar, intr-un numar foarte mare de tari se utilizeaza **asigurarea depozitelor** ca instrument ce garanteaza increderea deponentilor. Directivele comunitare stabilesc obligatia, pentru toate institutiile de credit, de a adera la un sistem de garantare a depozitelor. Prin acest mecanism se asigura, in caz de faliment al bancilor, restituiria depozitelor clientilor, pana la limita unei sume

Mecanismul garantării depozitelor este un instrument util, dar nu se substituie intervenției băncii centrale care acționează ca împrumutător de ultim rang în cadrul sistemului bancar.

În sistemele bancare contemporane se produc o serie de modificări, mai semnificative sunt:

- amplificarea forței marilor bănci, în contextul dezvoltării inegale a băncilor naționale și al sporirii internaționalizării activității acestora;
- diminuarea rolului statului în activitatea băncilor, ceea ce conduce la procesul de dețetizare și liberalizare a băncilor;
- modernizarea tehnicilor și informaticii bancare, realizată prin introducerea tehnicii bancare a celor mai moderne produse bancare și a celor mai performante echipamente;
- accentuarea proceselor de restructurare bancară prin operațiuni de fuziuni și absorbții;
- apariția unor grupuri financiare prin reunirea activităților bancare și de asigurări;
- diminuarea participării băncilor la operațiunile de intermediere financiară în favoarea societăților financiare și de asigurări;
- manifestarea crizelor în sistemele bancare ale statelor dezvoltate, în contextul globalizării financiare.

Să ne reamintim

Pentru a evidenția rolul băncilor, este necesară situarea acestora în cadrul sistemului financiar, al căror element principal **-funcția sistemului financiar-** este de a asigura “interfața” dintre agenții excedentari și cei deficitari.

Specificul activității bancare și rolul acesteia în economia unei țări au antrenat un mod de organizare specific, concretizat în ierarhizarea instituțiilor financiar-bancare și stabilirea unei interdependențe puternice între acestea, precum și în structurarea operațiunilor pe baza unor reglementări cu caracter de lege, astfel instituțiile bancare constituie un sistem.

7.5. Rezumat

Rolul băncilor în cadrul unei economii poate fi analizat, în primul rând, prin utilizarea conceptului de intermediere între agenții debitori și creditori din economie, iar în al doilea rând prin funcțiile tradiționale de finanțare, de colectare a depozitelor și de gestionare a mijloacelor de plată.

Agenții debitori și creditori se întâlnesc prin intermediul a două circuite de finanțare:

- finanțare directă sub forma tranzacțiilor bilaterale,
- finanțare indirectă sau intermediată, situație în care un intermediar financiar (IF) se intercalează între debitori și creditori.

Analiza economică modernă explică existența intermediarii financiare din motive care sunt specifice și băncilor: reducerea costului tranzacțiilor, reducerea asimetriei informațiilor, asigurarea lichidității economiei

Funcțiile clasice sau tradiționale ale băncilor vizează patru tipuri de operații, strâns legate între ele: distribuirea de credite, colectarea de depozite, operațiuni bancare, gestionarea mijloacelor de plată.

Din punct de vedere al organizării activității bancare și al gradului de specializare este posibilă stabilirea unei distincții între două tipuri de sisteme bancare:

-sisteme bancare ale Europei continentale, puțin specializate și care funcționează după modelul băncii universale (acordă credite, colectează depozite, gestionează mijloace de plată, realizează plasamente în titluri și participații la capitalul întreprinderilor; cel mai complet și dezvoltat model de bancă – Germania).

-modelul american, aplicat și în Japonia, bazat pe principiul unei specializări stricte a instituțiilor bancare

Sistemele bancare din zonele dezvoltate se caracterizează printr-o serie de trăsături precum: diversitate, concentrare, bancarizarea activității, accelerarea operațiunilor de restructurare, deschiderea către relații cu străinătatea.

In scopul mentinerii securității sistemului bancar, într-un număr foarte mare de țări se utilizează asigurarea depozitelor ca instrument ce garantează încrederea deponenților. Directivele comunitare stabilesc obligația, pentru toate instituțiile de credit, de a adera la un sistem de garantare a depozitelor.

7.6. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. *Unul din enunțurile de mai jos nu reprezintă funcția îndeplinită de sistemul bancar în cadrul economiei*
 - a. *gestionează mijloacele de plată*
 - b. *asigură lichiditatea economiei*
 - c. *asigură în mod automat garantarea depozitelor*

2. *Sistemele bancare din zonele dezvoltate se caracterizează printr-o serie de trăsături precum:*
 - a. *diversitate,*
 - b. *concentrare,*
 - c. *bancarizarea activității,*
 - d. *accelerarea operațiunilor de restructurare,*
 - e. *criza sistemelor bancare.*

Alegeti varianta incorecta

7.7. Bibliografie recomandată

- a. Nicolae Dardac și Teodora Barbu, Moneda, ASE, București, 2010
- b. Frederic Mishkin, The Economics of Money, Banking and Financial Markets, 2009
- c. Paja Mariana, Moneda, Editura Axioma, București, 2017, România

Capitolul 8.

Băncile comerciale - rol si operațiuni

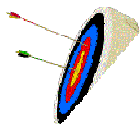
Cuprinsul unității de învățare 8

- 8.1. Introducere
- 8.2. Obiectivele unității de învățare
- 8.3. Durata medie de autoinstruire
- 8.4. Conținut
 - 8.4.1. Rolul și locul băncilor comerciale în cadrul sistemului bancar
 - 8.4.2. Operațiunile băncilor comerciale
 - 8.4.2.1. Operațiunile de activ
 - 8.4.2.2. Operațiunile pasive
 - 8.4.2.3. Operațiuni de comision
- 8.5. Rezumat
- 8.6. Test de autoevaluare a cunoștințelor
- 8.7. Bibliografie recomandată

8.1. Introducere

În cadrul acestui capitol sunt prezentate bancile comerciale, rolul și locul lor în cadrul sistemului bancar și precum și operațiunile acestora. Cursul își propune cunoașterea principalelor operațiuni de activ și pasiv ale băncilor comerciale.

8.2. Obiectivele unității de învățare 8

Prin parcurgerea acestei unități de studiu studenții vor fi în măsură să:

- Înțeleagă modul de funcționare a Sistemului Financiar Internațional;
- Să cunoască evoluția Sistemului Financiar Internațional;
- Să descopere modul în care iau naștere crizele financiare și se propagă la nivel internațional;
- Să explice care sunt principalele măsuri propuse pentru reformarea Sistemului Financiar Internațional actual.

8.3 Durata medie de autoinstruire

Durata medie de parcurgere a acestei unități de învățare este de aproximativ 2 or

8.4. Conținut

8.4.1. Rolul și locul băncilor comerciale în cadrul sistemului bancar

Perioada actuală se caracterizează printr-o mare diversitate a instituțiilor bancare și de credit. Alături de Banca Centrală funcționează băncile de depozit sau băncile comerciale orientate spre activități pe termen scurt, și instituțiile bancare pe termen lung (băncile de afaceri sau băncile de investiții - Franța și S.U.A. - și băncile de piață - Marea Britanie), excepție Germania, datorită băncilor sale universale.

Ca urmare a globalizării financiare, rețin atenția următorii termeni: bancă universală și bancă specializată; bancă de gros sau cu amănuntul, bănci întreprinderi sau bănci particulare; bănci de rețea sau de piață; banca globală, bancă la distanță, bancă cibernetică; bancă multimedia, bancă digitală, bancă virtuală. Banca universală este o bancă aptă de a îndeplini toate activitățile, atât la nivel național, cât și internațional.

Această definiție necesită două completări:

- a) în primul rând, nu există bănci total universale, iar unele bănci desfășoară activități care nu au, întotdeauna, legătură cu domeniul financiar;
- b) în al doilea rând, definirea băncii universale ridică semne de întrebare cu privire la criteriile în funcție de care se desemnează conținutul activității.

Pentru definirea conținutului băncii universale, se pot utiliza mai multe criterii:

- criteriul dimensiune este cel în funcție de care, băncile universale sunt considerate a avea o mare dimensiune
- criteriul legislației și al reglementărilor
- criteriul semantic este acela în funcție de care se desemnează aspectul instituțional al activității bancare și care decurge din operațiunile de schimb de monedă dintre țări
- criteriul privind specificul activității practice.

În funcție de legislația în vigoare din diferite țări se pot distinge următoarele tipuri de instituții, care se circumscriu termenului de bancă universală:

- băncile mixte de tip german;
- versiunea britanică a băncilor universale;
- holdingurile bancare americane;
- conglomeratele bancare japoneze

În concluzie, în structura sistemelor bancare din toate țările s-au conturat, alături de Banca Centrală, băncile depozit, **universale sau comerciale** și băncile specializate, prima categorie reprezentând principala componentă a sistemelor bancare contemporane.

8.4.2.Operațiunile băncilor comerciale

Pentru a analiza operațiunile pasive și active ale băncilor comerciale este necesară cunoașterea structurii bilanțului bancar, care reflectă, în pasiv, constituirea resurselor, respectiv datoriile băncii față de exterior, iar în activ utilizările resurselor.

Structura elementelor în activ și pasiv se realizează în funcție de destinație și grad de exigibilitate. La modul general, în structura bilanțului unei bănci comerciale se regăsesc următoarele elemente:

Activ (utilizări)	Pasiv (resurse)
1. Mijloace fixe	1. Total fonduri proprii
2. Numerar	Capital social
3. Plasamente	Rezerve
-sume de primit de la Banca Centrală	Fond de dezvoltare
-certificate de trezorerie	Profit nedistribuit
-depozite constituite la alte bănci	2. Depozite ale clienților
-sume de primit de la guvern	3. Depozite de la alte bănci
-credite și avansuri acordate clienților	4. Împrumuturi de la Banca Centrală
-participații la alte societăți	5. Împrumuturi de la alte bănci
4. Alte active	6. Împrumuturi externe

Analiza structurii bilanțului evidențiază că ponderea predominantă în totalul pasivelor o dețin „depozitele clienți” (cea mai mare pondere o au persoanele fizice) care la rândul lor pot fi constituite la termen și la vedere. Depozitele de la alte bănci sunt depozite la termen, în structura acestora fiind incluse și sumele datorate băncilor și instituțiilor financiare din străinătate.

Fondurile proprii constituie baza financiară în funcție de care băncile își stabilesc obiectivele activității, nivelul performanței și modalitățile de realizare a acestora.

Dintre principalele componente ale activului bilanțier, se remarcă plasamentele, (70 și 80% din totalul activelor). În structura plasamentelor, pe primul loc se situează creditele și avansurile acordate clienților, care din punct de vedere al scadenței, pot fi pe termen scurt (sub 1 an) sau pe termene mai mari. Numerarul

ca post bilanțier cuprinde soldurile care au scadență sub 90 zile, respectiv numerarul și soldurile cu Banca Centrală.

Băncile comerciale desfășoară și activități internaționale concretizate în relațiile cu bănci corespondente, cu organisme financiare internaționale, cu agenții de rating și cu agenții de garantare a creditelor de export. În cadrul acestor operațiuni se remarcă serviciile de decontare pentru agenții economici care desfășoară activități de comerț exterior. De asemenea, băncile comerciale efectuează operațiuni de decontări externe în relațiile cu persoanele fizice, cu cele bugetare sau cu organizațiile nonprofit.

În plus, față de activele și pasivele enumerate, băncile comerciale oferă scrisori de garanție și acreditive clienților săi, respectiv, efectuează operațiuni extrabilanțiere. Riscurile asociate acestor operațiuni sunt asemănătoare celor care rezultă din acordarea creditelor, mai cu seamă riscul lipsei de lichidități, atunci când banca este nevoită să efectueze o plată în numele unui client.

În funcție de elementele de bilanț, pot fi identificate operațiunile de activ și de pasiv ale băncilor, astfel:

8.4.2.1. Operațiunile de activ

Operațiunile active ale băncilor comerciale pot fi grupate în sunt:

- a. operațiunilor de creditare
- b. operațiunile de plasament
- a) În cadrul **operațiunilor de creditare**, se diferențiază două categorii distincte și anume: creditarea agenților economici și creditarea persoanelor fizice.

Creditele acordate agenților

a1. Creditele pentru procurarea de active fixe (pentru procurarea de echipament) au o pondere redusă și sunt acordate, în general, pe termen scurt.

a2. Creditarea activităților de exploatare se realizează, sub forma

- ❖ *creditării creanțelor.*
- ❖ *creditelor de trezorerie*

❖ *Din punct de vedere al creditării creanțelor*, operațiune prin care băncile preiau în schimbul monedei creanțele pe care întreprinderile le au asupra clienților lor, putem distinge:

- scontarea
- pensiunea
- împrumuturi pe gaj de efecte comerciale
- împrumuturi pe gaj de efecte publice.

▪ Tehnica scontării constă în cesiunea cambiei către un alt beneficiar, în schimbul valorii actuale a acesteia. Banca este angajată în raporturi cambiale specifice, își asumă obligația de a plăti valoarea cambiei, dacă debitorul nu plătește.

▪ Pensiunea reprezintă o operațiune cambială, prin care banca preia cambiile pe care le vinde beneficiarul, cu condiția răscumpărării la termenul stabilit.

▪ Împrumutul pe gaj de efecte comerciale, reprezintă credite acordate de bănci și garantate cu efecte comerciale (cambii). Valoarea împrumutului reprezintă numai o parte din valoarea nominală a cambiilor depuse în gaj.

▪ Împrumuturile pe gaj de efecte publice – operațiuni de lambard – constau în credite acordate de bănci și garantate cu titluri de natura obligațiunilor și bonurilor de tezaur, certificatelor de trezorerie care sunt deținute de persoane fizice și juridice.

❖ *Creditele de trezorerie* sunt acordate cu scopul satisfacerii nevoilor de finanțare ale firmelor, generate de activitatea de producție și de comercializare.

Formele pe care le îmbracă aceste credite sunt:

- avansurile în cont curent creditează activitatea curentă a agenților economici. Nivelul maxim al sumei care poate fi acordată de bancă clientului constituie linia de credit sau plafonul de creditare.

- creditele specializate cunoscute și sub denumirea de credite pe termen mijlociu mobilizabile, deși se acordă pe termen scurt, acoperă necesitățile de finanțare pe o durată mai mare de timp, fiind incluse creditele pentru constituirea de stocuri sezoniere (în agricultură) sau pentru finanțarea producției destinate exportului.

b) **Operațiunile de plasament** constau în achiziția de efecte publice (titluri de stat) și acțiuni, reprezentând o modalitate de valorificare a resurselor băncilor în vederea obținerii de profit din activitatea bancară.

Legea bancară nr. 58/1998, stabilește pentru băncile comerciale din România ca valoarea totală a investițiilor pe termen lung, în valori mobiliare emise de o societate comercială, să nu depășească 20% din capitalul social al societății respective și 10% din fondurile proprii ale băncii. Se prevede totodată, ca valoarea totală a investițiilor, pe termen lung ale băncii, să nu treacă de limita de 50% din fondurile proprii ale băncii, iar pe total volum al investițiilor efectuate în nume și pe cont propriu, este impus nivelul de maxim 100% din fondurile proprii. Această limitare nu se aplică pentru titlurile de stat.

8.4.2.2.Operațiunile pasive ale băncilor comerciale pot fi grupate în:

a) Formarea fondurilor proprii prezintă importanță prin modul de constituire a capitalului social, prin emisiunea și subscrierea de acțiuni. Potrivit reglementărilor bancare, capitalul social al unei bănci trebuie vărsat integral și în formă bănească, la momentul subscrierii, fiind obligatorie menținerea unui nivel minim

al capitalului social. Pentru majorarea capitalului social, băncilor le este permisă, pe lângă subscrierea de noi aporturi în formă bănească și utilizarea altor surse precum:

- primele de emisiune sau de aport
- dividendele din profitul net cuvenit acționarilor, după plata impozitului pe dividende
- rezervele constituite din profitul net și diferențele favorabile din reevaluarea patrimoniului.

Fondul de rezervă, ca element al fondurilor proprii, se constituie prin repartizarea de către băncile românești a 20% din profitul brut, până când fondul egalează capitalul social. Procentul de repartizare este de 10% până când fondul a ajuns de două ori mai mare decât capitalul social, pentru ca după atingerea acestui nivel, alocarea unei sume pentru fondul de rezervă să se realizeze din profitul net. Ponderea pe care o dețin fondurile proprii în totalul resurselor este cuprinsă între 8% și 10%.

b) Constituirea depozitelor (acceptarea depozitelor) reprezintă cea mai importantă operațiune de pasiv a băncilor de depozit, fiind o principală modalitate de mobilizare a capitalurilor disponibile temporar în economie și de fructificare a acestora prin intermediul băncilor. Ponderea depozitelor bancare în resursele băncii reflectă atât încrederea deponenților cât și nivelul de remunerare, sub forma ratei de dobândă bonificate.

- Depozitele la vedere semnifică faptul că depunătorii pot utiliza fondurile atunci când doresc.
- Depozitele cu preaviz presupun că deținătorii pot retrage fondurile cu condiția înștiințării băncii, într-un anumit termen, prevăzut în contract.
- Depozitele la termen, care pot merge de la o lună până la 5 ani, constituie pentru bancă o modalitate sigură de valorificare a resurselor, prin acordarea de credite ale căror condiții sunt corelate cu durata și mărimea resurselor.

c) Operațiunile de refinanțare intervin atunci când băncile își “consumă” fondurile proprii și resursele atrase prin depozite și constau în procurarea resurselor de la Banca Centrală. Operațiunile concrete prin care se realizează refinanțarea sunt rescontarea și lombardarea.

Prin rescontare băncile comerciale cedează, înainte de scadență, Băncii Centrale portofoliul de efecte comerciale, acceptate de la agenții economici prin scontare, obținându-se astfel disponibilitățile care le sunt necesare. Suma mobilizată la Banca Centrală reprezintă valoarea nominală a efectelor comerciale diminuată cu mărimea rescontului ($V_n \times r_s \% \times nz/360$), calculat ca dobândă percepută de Banca Centrală pentru operațiunea de rescontare. Rata de dobândă practică de Banca Centrală în relațiile cu băncile de depozit reprezintă taxa oficială a scontului, fiind, în general cea mai redusă rată a dobânzii din economie. Băncile mai pot mobiliza resurse de la Banca Centrală și prin operațiunile de lombardare, care sunt credite pe gaj de efecte publice (obligațiuni și bonuri de tezaur).

8.4.2.3. Băncile comerciale efectuează și o altă categorie de operațiuni, necuprinse în bilanț, denumite operațiuni de comision:

- operațiuni de remitere de sume bănești;
- operațiuni de incasso, prin care băncile primesc și remit documente pentru încasare de la diferiți clienți;
- operațiuni de acreditiv, prin care sunt transferate sume din contul unui client cumpărător într-un cont de depozit bancar la dispoziția băncii furnizorului;
- operațiuni de mandat, prin care băncile comerciale efectuează unele operațiuni în numele clienților lor.

Să ne reamintim

Operațiunile pasive reprezintă pentru banca comercială operațiunile de atragere și constituire a resurselor.

Operațiunile active reprezintă pentru băncile comerciale operațiunile de utilizarea a resurselor mobilizate de către instituțiile bancare sub forma atragerii de depozite, a contractării de împrumuturi sau din alte surse în vederea îndeplinirii funcțiilor specifice.

8.5. Rezumat

În structura sistemelor bancare din toate țările s-au conturat, alături de Banca Centrală, băncile de depozit, **universale sau comerciale** și băncile specializate; prima categorie reprezentând principala componentă a sistemelor bancare contemporane.

Pentru definirea conținutului băncii universale, se pot utiliza mai multe criterii:

- criteriul dimensiune este cel în funcție de care, băncile universale sunt considerate a avea o mare dimensiune
- criteriul legislației și al reglementărilor

- criteriul semantic este acela în funcție de care se desemnează aspectul instituțional al activității bancare și care decurge din operațiunile de schimb de monedă dintre țări
- criteriul privind specificul activității practice.

Pentru a analiza operațiunile pasive și active ale băncilor comerciale este necesară cunoașterea structurii bilanțului bancar, care reflectă, în pasiv, constituirea resurselor, respectiv datoriile băncii față de exterior, iar în activ utilizările resurselor.

Structura elementelor în activ și pasiv se realizează în funcție de destinație și grad de exigibilitate.

La modul general, în structura bilanțului unei bănci comerciale se regăsesc următoarele elemente:

Activ (utilizări)	Pasiv (resurse)
4. Mijloace fixe	7. Total fonduri proprii
5. Numerar	Capital social
6. Plasamente	Rezerve
-sume de primit de la Banca Centrală	Fond de dezvoltare
-certificate de trezorerie	Profit nedistribuit
-depozite constituite la alte bănci	8. Depozite ale clienților
-sume de primit de la guvern	9. Depozite de la alte bănci
-credite și avansuri acordate clienților	10. Împrumuturi de la Banca Centrală
-participații la alte societăți	11. Împrumuturi de la alte bănci
4. Alte active	12. Împrumuturi externe

Operațiunile active ale băncilor comerciale pot fi grupate în sunt:

- operațiunilor de creditare
- operațiunile de plasament

Operațiunile pasive ale băncilor comerciale pot fi grupate în:

- formarea fondurilor proprii prezintă
- constituirea depozitelor
- operațiunile de refinanțare

8.6. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Soldurile intermediare de gestiune profitul net bancar si rezultatul brut din exploatare nu se determina pe baza urmatoarelor elemente care figureza in contul de rezultate:

- a. venituri si cheltuieli din exploatarea bancara
- b. cheltuieli generale
- c. rezultate exceptionale

2. De ce depozitele la vedere sunt cea mai stabilă resursă a băncilor comerciale?

- a. sunt constituite pe termen scurt;
- b. au o dobândă atractivă;
- c. permit formarea unui sold permanent;
- d. nu presupun un preaviz de retragere anticipată;
- e. pot fi lichidate de titular în orice moment.

Alegeti varianta incorecta.

8.7. Bibliografie recomandată

- d. Nicolae Dardac si Teodora Barbu, Moneda, ASE, Bucuresti, 2010
- e. Frederic Mishkin, The Economics of Money, Banking and Financial Markets, 2009
- f. Paja Mariana, Moneda, Editura Axioma, Bucuresti, 2017, Români

Capitolul 9.

Performanțele bancare și indicatori de exprimare

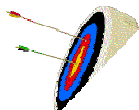
Cuprinsul unității de învățare 9

- 9.1. Introducere
- 9.2. Obiectivele unității de învățare
- 9.3. Durata medie de autoinstruire
- 9.4. Conținut
 - 9.4.1. Performanțele bancare și indicatori de exprimare
 - 9.4.2 Solduri intermediare de gestiune:
 - 9.4.3. Probleme rezolvate
- 9.5. Rezumat
- 9.6. Test de autoevaluare a cunoștințelor
- 9.7. Bibliografie recomandată

9.1. Introducere

În cadrul acestui capitol obiectivul propus este de formare a deprinderii de analiza a activitatii bancare pe baza contului de rezultate si a indicatorilor de performanta bancara.

9.2. Obiectivele unității de învățare 9

Prin parcurgerea acestei unități de studiu studenții vor fi în măsură să:

- Înțeleagă intermedierea financiară-colectarea fondurilor (la vedere sau la termen) și acordarea de credite sau achiziții de titluri;
- Să cunoască activitățile de piață concretizate în operațiuni asupra titlurilor primare și derivate;
- Să explice prestarea de servicii pentru clienți sub următoarele forme:
 - gestionarea și punerea la dispoziția clienților a mijloacelor de plată;
 - gestionarea individuală sau colectivă a activelor clienților;
 - acordarea de consultanță în domenii referitoare la fuziuni, achiziții și emisiuni de titluri.

9.3. Durata medie de autoinstruire

Durata medie de parcurgere a acestei unități de învățare este de aproximativ 2 ore

9.4. Conținut

9.4.1. Performanțele bancare și indicatori de exprimare

Activitatea unei bănci poate fi analizată în mod similar cu cea a unei întreprinderi, care exercită activități și funcții specifice, fiind reflectate în bilanț și extrabilanțier.

Sintetizând aspectele prezentate cu privire la activitatea de exemplu a bancilor comerciale, rezultă că acestea desfășoară trei tipuri de activități care pot fi clasificate astfel:

- a) intermediere financiară, care constă în colectarea fondurilor (la vedere sau la termen) și acordarea de credite sau achiziții de titluri;
- b) activități de piață concretizate în operațiuni asupra titlurilor primare și derivate;
- c) prestarea de servicii pentru clienți sub următoarele forme:
 - gestionarea și punerea la dispoziția clienților a mijloacelor de plată;
 - gestionarea individuală sau colectivă a activelor clienților;
 - acordarea de consultanță în domenii referitoare la fuziuni, achiziții și emisiuni de titluri.

Instrumentul care reflectă aceste activități este bilanțul, în ale cărui posturi elementele sunt clasificate în funcție de lichiditatea activelor și exigibilitatea pasivelor.

În mod schematic, principalele posturi ale bilanțului pot fi enumerate astfel:

Active (Mobilizări)

- active lichide (numerar, depozite la Banca Centrală)
- împrumuturi acordate altor bănci
- credite acordate clienților
- portofolii de titluri (participații, fuziuni achiziții)
- active imobiliare

Pasive (Resurse)

- împrumuturi de la banca centrală și de la alte instituții financiare
- depozite de la clienți (depozite la vedere, conturi de economii, conturi la termen) operațiuni cu titluri (certificate de depozit, obligațiuni)
- fonduri proprii

Elementele extrabilanțiere regroupează angajamentele bancare care nu antrenează, în mod direct, mișcări de fonduri. Dintre acestea trebuie menționate:

- angajamente de finanțare (deschiderea unei linii de credit).

- angajamente asupra titlurilor și instrumentelor financiare la termen (Swaps și options).

Enumerarea acestor elemente prezintă importanță din punct de vedere al cheltuielilor și veniturilor antrenate, respectiv, operațiunile de activ sunt generatoare de venituri, iar operațiunile de pasiv antrenează cheltuieli.

Structura veniturilor și cheltuielilor bancare este reflectată printr-un alt instrument de analiză a activității bancare, respectiv Contul de profit și pierderi, care permite determinarea profitului bancar.

Băncile românești practică următoarea structură a Contului de profit și pierderi.

Venituri din dobânzi

- Cheltuieli cu dobânzile

= Venituri nete din dobânzi

- Cheltuieli nete din provizioane pentru credite și avansuri cu risc

= Venituri din dobânzi diminuate cu cheltuielile din provizioane pentru credit și avansuri cu risc

+ Venituri nete din speze și comisioane

+ Diferențe favorabile de conversie minus pierderi din tranzacții în valută

+ Alte venituri din operațiuni

- Alte cheltuieli cu operațiunile

= Profit înainte de impozitare și de pierderea datorată poziției monetare

- Pierderea datorată poziției monetare nete

= Profit înainte de impozitare

- Impozit pe profit

= Profit net după impozitare

În practica băncilor din alte țări, contul de rezultate permite gruparea veniturilor și cheltuielilor în funcție de natura activității generatoare și determinarea unor mărimi de referință în analiza rezultatelor denumite solduri intermediare de gestiune

Contul de rezultate

Cheltuieli	Venituri
Cheltuieli de exploatare bancare	Venituri din exploatarea bancară
1.Cheltuieli cu dobânzile și cheltuieli asimilate -privind operațiunile cu alte bănci -privind operațiuni cu clientele aferente operațiunilor cu titluri cu venit fix -alte cheltuieli cu dobânzile	1. Dobânzi și venituri - aferente operațiunilor cu alte bănci - aferente operațiunilor cu clienți - aferente operațiunilor cu titluri cu venit fix
2.Cheltuieli privind comisioanele	2. Venituri din acțiuni și alte titluri cu venit variabil
3. Pierderi din operațiunile financiare pierderi(soldul)operațiunilor cu titluri pierderi(soldul)operațiunilor de schimb valutar pierderi (soldul) operațiunilor cu instrumente financiare	3. Venituri din comisioane
	4. Câștiguri din operațiuni financiare -din operațiuni asupra titlurilor -din operațiuni de schimb valutar -din operațiunile cu instrumente financiare
Alte cheltuieli obisnuite	5. Alte venituri din exploatarea bancară
4. Cheltuieli generale (de structură) -de personal - administrative	6. Sume rezultate din corecțiile de valoare asupra creanțelor și operațiunilor extrabilanțiere
5. provizioane constituite	7. Sume din corecțiile de valoare asupra imobilizărilor financiare
6 . Alte cheltuieli de exploatare bancară	8. Rezultat înainte de impozit
7. Pierderi (soldul) operațiunilor extrabilanțiere corecții de valoare asupra creanțelor	9. Venituri excepționale
8. Pierderi (sold) din corecții de valoare asupra imobilizărilor financiare	10. Rezultat excepțional înainte de impozit
9. Excedente ale sumelor constituite ca fonduri pentru riscuri generale	11. Pierderea din cursul exercitiului
10. Cheltuieli excepționale	
11. Impozit asupra profitului	
12. Profit în cursul exercițiului	

➤ **9.4.2.**Pe baza elementelor care figureaza in contul de rezultate se pot determina **4 solduri intermediare de gestiune:**

- produsul net bancar(PNB)
- rezultatul brut de exploatare(RBE)
- rezultatul de exploatare(RE)
- rezultatul net (RN), astfel:

Venituri din exploatarea bancară –
- Cheltuieli din exploatarea bancară

1. =Produsul net bancar(PNB)

- + alte venituri din exploatare
- alte cheltuieli de exploatare
- Cheltuieli generale (de structura)

2. = Rezultat brut de exploatare(RBE)

- ± provizionare pentru riscuri bancare

3. = Rezultate de exploatare (RE)

- ± rezultate (diferente) din reevaluarile imobilizarilor financiare
- ± diferente din sumele constituite ca fonduri pentru riscurile bancare generale
- ± rezultate exceptionale
- impozit pe profit

4. = Rezultat net (RE)

➤ **9.4.3.**Pe baza soldurilor intermediare de gestiune și a elementelor care figurează în contul de rezultate, pot fi determinate ratele care exprima performante bancare, respectiv:

- a. ratele profitului
- b. rate de exploatare bancare
- c. rate de gestiune bancară

precum și coeficientul de exploatare = Cheltuieli generale/PNB

a.Pentru analiza profitabilității bancare, băncile determină următoarele rate:

- rata rentabilității economice (ReturnonAssets)

$$ROA = \frac{\text{Profit net}}{\text{Active totale}} \times 100$$

- rata rentabilității financiare (Return on Equity)

$$ROE = \frac{\text{Profit net}}{\text{Capital propriu}} \times 100$$

- rata utilizării activelor (Assets utilisations)

$$AU = \frac{\text{Venituri totale}}{\text{Active totale}} \times 100$$

- rata profitului (margin profit)

$$PM = \frac{\text{Profit net}}{\text{Venituri totale}} \times 100$$

- efectul de pârghie (Equity multiplier)

$$EM = \frac{\text{Active}}{\text{Capital}}$$

- rata veniturilor din dobânzi sau marja netă din dobânzi (Net Interest Margin)

$$NIM = \frac{\text{Venituri din dobânzi} - \text{cheltuieli cu dobânzile}}{\text{Active valorificabile}}$$

Din experiența marilor bănci din țările dezvoltate, rezultă că nivelurile medii ale unor indicatori se situează între următoarele limite.

$$ROA = [0,5\% - 1\%]; ROE = [10\% - 16\%]; PM = [5\% - 15\%];$$

$$AU = [7\% - 12\%]; NIM = [3\% - 10\%]$$

b. Ratele de exploatare permit determinarea costului constituirii resurselor și randamentul utilizărilor

♦ Costul mediu al depozitelor = $\frac{\text{dobânzi plătite clienților}}{\text{valoarea medie a depozitelor}} \times 100$

♦ Costul mediu al fondurilor împrumutate =

$$\frac{\text{dobânzi plătite clienților} + \text{dobânzi pentru credite bancare} + \text{dobânzi aferente obligațiunilor}}{\text{valoarea medie a depozitelor} + \text{valoarea împrumuturilor interbancare} + \text{valoarea împrumuturilor obligatorii}} \times 100$$

♦ Randamentul mediu al creditelor =

$$= \frac{\text{venituri credite acordate clienților} + \text{venituri din credite interbancare} + \text{venituri din alte credite}}{\text{credite acordate clienților} + \text{credite interbancare} + \text{alte credite}}$$

♦ Marja globală = randamentul mediu al creditelor – costul mediu al fondurilor împrumutate

c.ratele de gestiune sau ratele de productivitate se determină la nivel de salariat sau de unitate bancară

Pentru salariați se pot calcula următorii indicatori:

- ◆ Active pe salariat = $\frac{\text{active medii}}{\text{număr de salariați}}$
- ◆ Cheltuieli medii/salariat = $\frac{\text{cheltuieli totale de personal}}{\text{număr de salariați}}$
- ◆ Nivelul creditelor/ salariat = $\frac{\text{depozite totale}}{\text{număr salariați}}$
- ◆ Rezultat net/salariat = $\frac{\text{rezultat net bancar}}{\text{număr salariați}}$

La nivelul unităților bancare se pot determina indicatori precum:

- Credite totale/numar total de agentii bancare;
- Depozite totale/numar total de agentii bancare
- Rezultat net/numar de agentii bancare

9.4.4. Probleme rezolvate

❖ **1.Pentru anii N si N+1 banca "X" a prezentat urmatoarea situatie a Contului de rezultate.**

mil.u.m.

Indicatori	N	N+1
Dobânzi și venituri asimilate	135.998	168.353
Dobânzi și cheltuieli asimilate	110.360	138.259
Comisioane nete	9.117	11.140
Alte venituri din exploatarea bancară	10.626	10.693
Cheltuieli generale și cheltuieli cu amortismente	34.041	40.432
Provizioane	14.386	17.799
Produse excepționale	2.471	2.294
Cheltuieli excepționale	-	439
Impozit asupra profitului	273	1.245

- Să se determine pe baza acestor elemente, pentru fiecare an:
 - Soldurile intermediare de gestiune
 - coeficientul net de exploatare
 - Să se determine evoluția rentabilității acestei bănci

Rezolvare

Soldurile intermediare de gestiune se determină pentru fiecare an, astfel:

Anul N

- ✓ Produsul net bancar = $135998 - 110360 + 9117 + 10626 = 45381$ mil.u.m
- ✓ Rezultatul brut de exploatare = $45381 - 34041 = 11340$
- ✓ Rezultat de exploatare = $11340 - 14386 = -3046$
- ✓ Rezultat net = $-3046 + 2471 - 273 = -848$ mil.u.m.

Pentru anul N+1 nivelul soldurilor intermediare de gestiune se prezintă astfel:

- ✓ PNB = $168353 - 138259 + 11140 + 10693 = 51927$ mil. u.m.
- ✓ RBE = $51927 - 40432 = 11495$
- ✓ RE = $11495 - 17799 = -6304$
- ✓ RN = $-6304 + 2294 - 434 - 1245 = -5689$ mil. u.m.

Coeficientul de exploatare = $\frac{\text{cheltuieli generale}}{\text{produs net bancar}}$

$$\text{Pentru N} = \frac{34041 \text{ mil}}{45381 \text{ mil}} = 0.750$$

$$\text{Pentru N+1} = \frac{40432 \text{ mil}}{51927 \text{ mil}} = 0.779$$

Rezultatele indică o ameliorare a produsului net bancar și a rezultatului brut de exploatare, ceea ce arată o bună rentabilitate a activității bancare și o gestionare eficientă a cheltuielilor de funcționare. Rezultatul de exploatare, deja negativ în anul N, se deteriorează puternic în anul următor, ca și rezultatul net, datorită următorilor factori:

- O creștere puternică a provizioanelor necesare pentru a acoperi riscurile importante (creanțe îndoite)
- O progresie puternică a impozitului pe profit

❖ 2.În tabelul următor este redat bilanțul simplificat al băncii Y

mii.u.m

ACTIVE		PASIVE	
Active interbancare	610	Pasive interbancare	600
Numerar	25	Depozite ale clienților	810
Credite acordate clienților	1120	Împrumuturi pe termen scurt	290
Portofolii de titluri pe termen lung	200	Împrumuturi pe termen lung	180
Portofolii de titluri pe termen scurt	70	-----	----

- Să se completeze linia punctată cu denumirea și suma corespunzătoare;
- Să se determine **marja globală de dobândă**, pornind de la următoarele rate de remunerare ale elementelor bilanțiere:
 - Credite interbancare 3%
 - Credite acordate clienților 7%
 - Depozite ale clienților 2%
 - Titluri pe termen scurt 4%
 - Titluri pe termen lung 7.5%
 - Fonduri proprii 5.5%

Rezolvare:

- Linia punctată din pasivul bilanțului reprezintă **fondurile proprii**, iar nivelul acestora se determină ca diferență între TOTAL ACTIVE și suma elementelor de pasiv
- Fonduri proprii = $(610 + 25 + 1120 + 200 + 70) - (600 + 810 + 290 + 180) = 2025 - 1880 = 145$ mii u.m.
- Marja de dobândă = randamentul mediu al activelor – costul mediu al fondurilor împrumutate

$$\text{Randamentul mediu al activelor} = \frac{(610 \times 3\%) + (1120 \times 7\%) + (200 \times 7.5\%) + (70 \times 4\%)}{2025} = \frac{118.5}{2025} = 5.86\%$$

Costul mediu al fondurilor împrumutate =

$$= \frac{(600 \times 3\%) + (810 \times 2\%) + (290 \times 4\%) + (180 \times 7.5\%) + (145 \times 5.5\%)}{2025} = \frac{69.22}{2025} = 3.42\%$$

$$\text{Marja de dobândă} = 5.86\% - 3.42\% = 2.44\%$$

❖ 3. Se cunosc următoarele informații referitoare la o bancă europeană:

Bilanț (milioane euro)

Active		Pasive	
Depozite la banca centrală	4890	Împrumuturi interbancare	34250
Credite interbancare	25690	Depozite ale clienților	42820
Credite acordate clienților	46490	Titluri emise	36700
Portofolii de titluri	39150	Fonduri proprii	8570
Active imobilizate	6120		
TOTAL ACTIV	122340		122340

Structura elementelor bilanțiere pe scadențe (înprocente)

Termen	$\leq 1 \text{ lună}$	1-3 luni	3 luni- 1 an	1 an- 5 ani	$> 5 \text{ ani}$	TOTAL
Active	35%	10%	20%	15%	20%	100%
pasive	30%	25%	10%	20%	15%	100%

- a) Să se determine coeficientul de lichiditate și al resurselor permanente
- b) Să se calculeze raportul de solvabilitate European (RSE) utilizând următoarele ponderi reglementate:
 - Dețineri la banca centrală: 0%
 - Creanțe asupra instituțiilor de credit: 20%
 - Credite acordate clienților: 100%

Operațiunile extrabilanțiere degajă un risc total de credit de 9604, iar postul de valori imobilizate un risc de 4130 mil euro

Rezolvare

a) Coeficientul de lichiditate și al resurselor permanente se determină pe fiecare scadență a elementelor bilanțiere

- un raport prudential de lichiditate (L) se calculează prin luarea în considerare a creanțelor și exigibilităților mai reduse de o lună:

$$L_1 = \frac{35}{30} = 1.16 \text{ (care prin nivelul mai mare decât 1 evidențiază că sunt respectate reglementările)}$$

- raportul resurselor permanente (RP) ia în considerare resursele și utilizările mai mari de 5 ani

$$RP = \frac{15}{20} = 0.75 \text{ (care fiind superior nivelului de 0.6 rezultă respectarea reglementărilor)}$$

b) calculul raportului de solvabilitate europeană (RSE)

$$RSE = \frac{\text{fonduri proprii}}{(\text{active bilanțiere} + \text{extrabilanțiere}) \text{ponderate funcție de risc}}$$

Riscurile se calculează astfel:

Elemente bilanțiere:

Depozite la banca centrală:	4890 X 0% = 0
Credite interbancare:	25690 X 20% = 5138
Credite acordate clienților:	46490 X 100% = 46490
Portofolii de titluri:	39150 X 100% = 39150

Valori imobilizate:	4130
Riscuri extrabilanțiere:	<u>9604</u>
TOTAL	104512

$$RSE = \frac{8570}{104512} \times 100 = 8.2\% \text{ cee ace reprezintă un nivel de satisfăcător al solvabilității}$$

❖ **4.O bancă românească prezintă următoarea situație bilanțieră:**

Active		Pasive	
Numerar	5.000	Capital propriu	50.000
		Rezerve+alte fonduri	105.000
		Profitul extern curent	
Credite acordate unei institutii centrale dintr-o tara dezvoltata	320.000	Depozite ale clienților	530.000
Credite acordate administratiei locale	180.000	Împrumuturi interbancare	300.000
credite garantate cu ipoteci	150.000	Împrumuturi de la banca centrală	145.000
Credite acordate intreprinderilor si persoanelor fizice	250.000		
Active imobilizate	225.000		
TOTAL ACTIV	1.130.000		1.130.000

Prin operațiunile extrabilanțiere (garanții, avaluri, cauțiuni) banca angajează riscuri în valoare de 750.000 mil.u.m.

- Să se stabilească indicatorul de solvabilitate pentru cele două niveluri
- Să se determine nivelul minim al fondurilor proprii necesare pentru respectarea normelor prudențiale

Rezolvare:

- Se determină riscurile de credit pentru activele bilanțiere:

$$(5000 \cdot 0\%) + (320000 \cdot 0\%) + (180000 \cdot 20\%) + (150000 \cdot 50\%) + (250.000 \cdot 100\%) + (225000 \cdot 100\%) = 586000$$

- Se transformă angajamentele extrabilanțiere în risc de credit:

$$750.000 \cdot 50\% = 375.000$$

$$\text{total riscuri de credit} = 961.000$$

- Se calculează indicatorii de solvabilitate:

- ✓ Indicator 1 = $\frac{\text{capital propriu}}{\text{riscuri de credit}} \times 100 = \frac{50000}{961000} \times 100\% = 5,20\% < 8\%$ (nu este respectată solvabilitatea în funcție de nivelul capitalului propriu)
- ✓ Indicator 2 = $\frac{\text{fonduri proprii}}{\text{riscuri de credit}} \times 100 = \frac{50000 + 105000}{961000} > 12\%$ (acest nivel al solvabilității nu este respectat)
- ✓ Nivelul minim al fondurilor proprii, astfel încât să fie respectat indicatorul de solvabilitate bancară $\frac{\text{fonduri proprii}}{961000} = 12\%$

$$\text{fonduri proprii} = 12\% \times 961000 = 115320 \text{ u.m.}$$

Rezultă că banca poate diminua nivelul fondurilor proprii de la 155.000 u.m. până la 115.320 u.m.

❖ **5. Se cunosc următoarele date despre activitatea bancii "X".**

- Capital total: 15.000.000 u.m.
- Capital propriu: 4 000.000 u.m.
- Cheltuieli cu dobânzi: 900.000 u.m.
- Venituri din dobânzi: 1.280.000 u.m.
- Venituri din comisioane: 220.000 u.m.
- Cheltuieli generale: 300.000 u.m.
- Impozit pe profit: 20%
- Activele nevalorificate reprezintă 15% din activele totale.

Să se determine indicatorii care exprimă **profitabilitatea bancară**.

Rezolvare

Profit net = Venituri - Cheltuieli - Impozit pe profit

Profit brut = (1280000 + 220000) - (900000 + 300000) = 1.500.000 - 1.200.000 = 300.000

Impozit pe profit = 20% X 300.000 = 60.000

Profit net = 240.000

1) **Rata rentabilității economice** = $\frac{240000}{15000000} \times 100 = 1,6\%$

2) **Rata rentabilității financiare** = $\frac{240000}{4000000} \times 100 = 6,0\%$

3) **Rata utilizării activelor** = $\frac{150000}{15000000} \times 100 = 10\%$

4) **Rata profitului** = $\frac{240000}{1500000} \times 100 = 16\%$

5) **Rata veniturilor din dobânzi** = $\frac{1280000 - 90000}{15000000 \times 85\%} \times 100 = \frac{380000}{12750000} \times 100 = 2,98\%$

$$6) \text{ Efectul de pârghie} = \frac{15000000}{4000000} = 3,75$$

❖ 6.Să se determine indicatorii care exprimă profitabilitatea bancară, cunoscându-se

Active		Pasive	
casa	75	capital	600
Bonuri de tezaur – 11%	2700	Depozit banca centrala - 9%	900
Credite acordate clienților- 14%	2700	Depozite la termen - 11%	3600
Active imobilizate	525	Depozit la vedere - 7%	900
TOTAL ACTIV	6000		6000

-cheltuieli de functionare =90

-impozitul pe profit = 30%

Rezolvare

Pentru analiza profitabilității bancare, băncile determină următoarele rate:

❖ Rata veniturilor din dobânzi = (dobânzi incasate – dobânzi platite) / active valorificate*100

❖ Rata profitului = Profit net / Venituri *100

❖ Rata utilizării activelor = Venituri / Active *100

❖ Rata rentabilității economice = Profit net / total activ*100

❖ Efectul de pârghie = Active / Capital

❖ Rata rentabilității financiare = Profit net / Capital *100

- Venituri din dobânzi = $2700 \cdot 11\% + 2700 \cdot 14\% = 675$

- Cheltuieli cu dobânzile = $900 \cdot 9\% + 3600 \cdot 11\% + 900 \cdot 7\% = 540$

- Active valorificate = $2700 + 2700 = 5400$

• Venituri - dobânzi incasate = 675

• Cheltuieli pentru dobânzi - dobânzi platite = 540

• **Venituri nete** = **135**

• Alte cheltuieli = 90

• **Profit brut** = **45**

- Impozit pe profit = 13,5 (45*30%)
- Profit net = 31,5

❖ Rata veniturilor din dobânzi = (dobânzi incasate – dobânzi platite) / active valorificate =
 $(675 - 540) / 5400 * 100 = 2,5 \%$

❖ Rata profitului = Profit net / Venituri = $31,5 / 675 * 100 = 4,66 \%$

❖ Rata utilizării activelor = Venituri / Active = $675 / 6000 * 100 = 11,25 \%$

❖ Rata rentabilității economice = Profit net / total activ * 100 = $31,5 / 6000 * 100 = 0,525 \%$

❖ Efectul de pârghie = Active / Capital = $6000 / 600 = 10$

❖ Rata rentabilității financiare = Profit net / Capital = $31,5 / 600 * 100 = 5,25 \%$

Din experiența marilor bănci din țările dezvoltate, rezultă că nivelurile medii ale unor indicatori se situează între următoarele limite.

1. Rata rentabilității economice ROA = [0,5% - 1 %];

2. Rata rentabilității financiare ROE = [10% - 16%];

3. Rata profitului PM = [5% - 15%];

4. Rata utilizării activelor AU = [7% - 12%];

5. Rata veniturilor din dobânzi NIM = [3% - 10%];

Să ne reamintim

- Pe baza elementelor care figurează în contul de rezultate se pot determina **4 solduri intermediare de gestiune**:
 - produsul net bancar (PNB)
 - rezultatul brut de exploatare (RBE)
 - rezultatul de exploatare (RE)
 - rezultatul net (RN), astfel:
- Pe baza soldurilor intermediare de gestiune și a elementelor care figurează în contul de rezultate, pot fi determinate ratele care exprimă performanțe bancare, respectiv:
 - ratele profitului

- rate de exploatare bancare
- rate de gestiune bancară

precum și coeficientul de exploatare = Cheltuieli generale/PNB

9.5. Rezumat

Activitatea unei bănci poate fi analizată în mod similar cu cea a unei întreprinderi, care exercită activități și funcții specifice, fiind reflectate în bilanț și extrabilanțier.

Sintetizând aspectele prezentate cu privire la activitatea de exemplu a bancilor comerciale, rezultă că acestea desfășoară trei tipuri de activități care pot fi clasificate astfel:

- a) intermediere financiară
- b) activități de piață concretizate în operațiuni asupra titlurilor primare și derivate;
- c) prestarea de servicii pentru clienți

Instrumentul care reflectă aceste activități este bilanțul, în ale cărui posturi elementele sunt clasificate în funcție de lichiditatea activelor și exigibilitatea pasivelor.

În mod schematic, principalele posturi ale bilanțului pot fi enumerate astfel:

Active (Mobilizări)

- active lichide (numerar, depozite la Banca Centrală)
- împrumuturi acordate altor bănci
- credite acordate clienților
- portofolii de titluri (participații, fuziuni achiziții)
- active imobiliare

Pasive (Resurse)

- împrumuturi de la banca centrală și de la alte instituții financiare
- depozite de la clienți (depozite la vedere, conturi de economii, conturi la termen) operațiuni cu titluri (certificate de depozit, obligațiuni)
- fonduri proprii

Elementele extrabilanțiere regroupează angajamentele bancare care nu antrenează, în mod direct, mișcări de fonduri

Enumerarea acestor elemente prezintă importanță din punct de vedere al cheltuielilor și veniturilor antrenate, respectiv, operațiunile de activ sunt generatoare de venituri, iar operațiunile de pasiv antrenează cheltuieli.

Structura veniturilor și cheltuielilor bancare este reflectată printr-un alt instrument de analiză a activității bancare, respectiv Contul de profit și pierderi, care permite determinarea profitului bancar.

Băncile românești practică următoarea structură a Contului de profit și pierderi.

Venituri din dobânzi

– Cheltuieli cu dobânzile

= Venituri nete din dobânzi

– Cheltuieli nete din provizioane pentru credite și avansuri cu risc

= Venituri din dobânzi diminuate cu cheltuielile din provizioane pentru credit și avansuri cu risc

+ Venituri nete din speze și comisioane

+ Diferențe favorabile de conversie minus pierderi din tranzacții în valută

+ Alte venituri din operațiuni

– Alte cheltuieli cu operațiunile

= Profit înainte de impozitare și de pierderea datorată poziției monetare

– Pierderea datorată poziției monetare nete

= Profit înainte de impozitare

– Impozit pe profit

= Profit net după impozitare

9.6. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Soldurile intermediare de gestiune profitul net bancar și rezultatul brut din exploatare nu se determină pe baza următoarelor elemente care figurează în contul de rezultate:

a. venituri și cheltuieli din exploatarea bancară

b. cheltuieli generale

c. rezultate excepționale

2. Pe baza elementelor care figureaza in contul de rezultate se pot determina urmatoarele solduri intermediare de gestiune:

- a. produsul net banca
- b. rezultatul brut de exploatare
- c. rezultatul de exploatare
- d. contul de profit si pierdere

Alegeti varianta incorecta.

9.7. Bibliografie recomandată

- a. Nicolae Dardac si Teodora Barbu, Moneda, ASE, Bucuresti, 2010
- b. Frederic Mishkin, The Economics of Money, Banking and Financial Markets, 2009
- c. Paja Mariana, Moneda, Editura Axioma, Bucuresti, 2017, România

Unitatea de învățare 10.

Organizarea si functionarea bancilor centrale

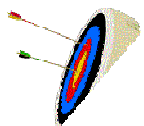
Cuprinsul unității de învățare 10

- 10.1. Introducere
- 10.2. Obiectivele unității de învățare
- 10.3. Durata medie de autoinstruire
- 10.4. Conținut
 - 10.4.1. Funcțiile Băncilor Centrale
 - 10.4.2. Operațiunile Băncilor Centrale
 - 10.4.3. Banca Națională a României.
- 10.5. Rezumat
- 10.6. Test de autoevaluare a cunoștințelor
- 10.7. Bibliografie recomandată

10.1. Introducere

În cadrul acestui capitol sunt prezentate funcțiile, bilantul și operațiunile băncilor centrale. Cursul își propune însușirea de noțiuni cheie: emisiune monetară, bază monetară.

10.2. Obiectivele unității de învățare 10

Prin parcurgerea acestei unități de studiu studenții vor fi în măsură să:

- Înțeleagă modul de organizare și funcționare a băncilor centrale
- Înțeleagă rolul Băncii Centrale
- Analizeze Banca Centrală ca autoritate monetară în contextul economic actual

10.3 Durata medie de autoinstruire

Durata medie de parcurgere a acestei unități de învățare este de aproximativ 2 ore

10.4. Conținut

10.4.1. Funcțiile Băncilor Centrale.

Analiza sistemelor bancare contemporane evidențiază că acestea sunt structurate pe două nivele, respectiv Banca Centrală și băncile de rang secundar, denumite și bănci de sistem. Rolul Băncii Centrale rezultă din monopolul asupra emisiunii monetare și din funcția de autoritate monetară pe măsură ce s-a implicat în politica economică.

Indiferent de caracterul mai mult sau mai puțin centralizat al Băncilor Centrale, acestea exercită funcții generale prin care se evidențiază rolul în cadrul sistemelor bancare și al economiilor contemporane și anume: funcția de emisiune, funcția de bancă a statului, a administrației și a serviciilor publice; funcția de bancă a băncilor; funcția de centru valutar și de gestionare a rezervei valutare; funcția prudențială și de supraveghere; funcții economice ocazionale.

Funcția de emisiune.

Monopolul asupra emisiunii monetare provine din vechiul drept de batere a monedei.

În domeniul emisiunii de monedă s-au manifestat două principii:

- . principiul băncii, potrivit căruia emisiunea de monedă putea fi garantată cu avansuri și împrumuturi, garantate la rândul lor cu activitatea economică reală de producție și de schimb;
- . principiul încasării metalice, care avea la bază garantarea cu piese metalice a emisiunii monetare.

Băncile Centrale puteau asigura convertibilitatea internă și externă, în aur sau în argint a biletelor de bancă. Suspendarea, în anul 1971, a convertibilității metalice în aur a condus la garantarea emisiunii monetare cu creanțe asupra statului și economiei. Pentru soluționarea problemelor tehnice de fabricație și de înlocuire a biletelor de bancă, în toate țările s-a creat un departament special al Băncii, cu excepția SUA unde Trezoreria imprimă bilete de bancă.

În unele bănci acest departament realizează operațiunea prin intermedierea băncilor comerciale. Țările aflate în curs de dezvoltare cumpără bilete de bancă de la instituții de emisiune străine.

Funcția de bancă a statului, a administrației publice și a serviciilor publice.

În toate țările Banca Centrală reprezintă banca statului, a administrației publice și a serviciilor publice, semnificând faptul că deține și administrează conturile acestora, ale căror solduri figurează în pasivul bilanțului, și, care, în principiu nu pot fi debitoare.

Banca Centrală joacă un rol direct sau indirect în finanțarea statului sau administrației publice. Din acest punct de vedere, rețin atenția posturile bilanțiere. În activul Băncii Centrale figurează:

- creanțele asupra Tezaurului, care constituie fie anticipări asupra veniturilor fiscale, fie acoperiri parțiale ale deficitului bugetar;
- creanțele asupra guvernului care beneficiază de sprijin la un nivel plafonat de legea bugetară anuală.

Datorită intervențiilor de finanțare directă sau indirectă, Băncile Centrale îndeplinesc rolul esențial de consilier și realizator al emisiunilor de titluri pentru contul statului. Astfel, Băncile Centrale organizează syndicate pentru achiziția de împrumuturi, administrează datoria publică și plata anuală a dobânzilor la titlurile de stat, toate aceste atribuții atestând, într-o măsură considerabilă, funcția de bancă a statului.

Funcția de bancă a băncilor.

Această funcție reunește trei activități, strâns corelate între ele, pe care le desfășoară Banca Centrală.

a) Intervenția Băncii Centrale pe piața monetară.

Fiecare bancă de rang secundar are un cont la Banca Centrală pe baza căruia pot fi realizate viramente și compensări interbancare. Aceste împrumuturi interbancare trec prin piața monetară și mai precis prin compartimentul interbancar al pieței, în cadrul căreia trezoreriile diferitelor bănci pot să obțină împrumuturi, fără garanție, pentru o perioadă determinată, sau pot vinde și cumpăra efecte publice sau private.

b) Refinanțările realizate de Banca Centrală .

Dacă în procesul compensărilor, anumite bănci au nevoie de refinanțare, atunci Banca Centrală poate, în anumite condiții, să furnizeze resursele necesare, alimentând piața monetară. Se poate manifesta și situația în care Banca Centrală poate absorbi lichidități de pe piață, dacă se consideră că acestea sunt în surplus.

Banca Centrală poate, în majoritatea țărilor, să procedeze la refinanțare prin operațiuni de rescontare, prin acordarea de avansuri garantate prin titluri (pensiune) sau prin cumpărarea titlurilor, în cadrul operațiunilor de „open-market”.

c) Politica monetară reprezintă ansamblul mijloacelor utilizate de către autoritățile monetare din fiecare țară pentru atingerea obiectivelor monetare fixate.

Banca Centrală trebuie să utilizeze intervențiile pe piața monetară pentru a menține masa monetară și rata dobânzii în limitele fixate de către autoritatea monetară. Astfel, în unele țări, politica monetară este considerată, în exclusivitate, un mijloc de menținere a stabilității prețurilor și de luptă contra inflației, iar în altele se apreciază că trebuie să acompanieze politica bugetară în reglementarea creșterii economice.

Funcția de centru valutar și gestionar al rezervelor valutare.

Sub această denumire este desemnată o triplă funcție a Băncii Centrale:

- asigurarea, singură sau în concurență cu băncile de rang secundar, a schimbului de monedă națională în devize;
- păstrarea și gestionarea rezervelor valutare;
- supravegherea ratei de schimb a monedei naționale.

În anumite țări, în perioade critice, schimburile valutare sunt controlate de Banca Centrală, iar piața valutară nu funcționează liber. Toate schimburile de monedă națională în orice devize, trebuie să se realizeze printr-un oficiu de schimb valutar, constituit ca anexă a Băncii Centrale.

În toate țările, Băncile Centrale, la concurență cu băncile comerciale, furnizează devize agenților economici solicitanți în condiții mult mai atractive, comparativ cu cele impuse de celelalte bănci. Totodată, Băncile Centrale își mențin monopolul valutar chiar și în perioadele de practicare a cursurilor libere, întrucât sunt obligate să garanteze convertibilitatea monedei naționale în devize, la cursurile stabilite prin sistemul de cursuri fixe.

În acest scop, băncile apelează la propriile rezerve valutare, apelează la împrumuturi de la alte Bănci Centrale, iar în situațiile critice, procedează la ajustarea parităților, respectiv la subevaluare și supraevaluarea anumitor monede.

Având calitatea de gestionar al rezervelor, majoritatea Băncilor Centrale dețin, în primul rând o rezervă de aur. După liberalizarea pieței aurului, Băncile Centrale au intervenit liber pentru obținerea de metale prețioase pe care le considerau utile.

Alături de aur, Băncile Centrale dețin devize străine, pe care le obțin din operațiile de schimb, efectuate în poziția de monopol sau cea de concurență. În gestionarea acestor rezerve, Băncile Centrale urmăresc divizarea riscurilor. În plus, acestea au responsabilități internaționale particulare, respectiv în sistemul cursurilor fixe și în sistemul cursurilor flotante.

Trebuie remarcat faptul că până la introducerea monedei EURO, diverse Bănci Centrale europene au utilizat moneda ECU, pentru conservarea activelor.

Legat de funcția de gestionare a rezervelor valutare apare subfuncția de supraveghere a cursului de schimb. Astfel, Băncile Centrale, în concordanță cu puterea politică din fiecare țară, pot avea misiunea de a menține cursul de schimb al monedei naționale în anumite limite, sau, de a-l lăsa să fluctueze liber. Băncile Centrale exercită, tehnic funcția de supraveghere a cursului de schimb. Beneficiile sau pierderile din operațiile de schimb valutar, pot fi conservate de către Banca Centrală sau de către stat care, fiind acționar al Băncii Centrale, este și beneficiarul rezultatelor acesteia.

Funcția disciplinară și prudențială.

Prin funcția disciplinară este înțeleasă exercitarea controlului asupra băncilor și instituțiilor de credit, în scopul asigurării securității depozitelor și al prevenirii falimentelor bancare.

Câmpul de aplicare al acestei funcții este următorul: autorizarea exercitării activității bancare, crearea și transformarea băncilor; concentrarea și divizarea riscurilor bancare; lichidarea și solvabilitatea bancară.

➤ Referitor la controlul exercitat de Banca Centrală în domeniul înființării băncilor, criteriile în adoptarea deciziilor, sunt, aproximativ, aceleași: forma juridică (în general societăți comerciale); capitalul minim (variabil de la o țară la alta); importanța mijloacelor utilizate și pregătirea profesională; planul de activitate; nevoile economice ale pieței financiare;

Din punct de vedere al activității instituțiilor bancare și de credit, în anumite țări, SUA, Japonia, este impusă o specializare mai mult sau mai puțin strictă, deși tendința băncilor este de universalizare, totuși există anumite restricții impuse unor activități, precum cele imobiliare. În schimb, sunt favorizate fuziunile dintre instituții bancare și instituții de asigurări.

Preluările în participație și fuziunile în domeniul bancar sunt supuse acelorași reguli ca la înființare. Dacă noii acționari nu sunt bănci, atunci preluările în participații sunt controlate în mod diferit: sunt interzise societăților de asigurări; sunt plafonate aceste operațiuni pentru casele de economii și băncile mutuale, sau pot fi autorizate, dacă se consideră că, astfel, se produce divizarea riscurilor.

➤ Concentrarea și diversificarea riscurilor bancare a fost considerată întotdeauna o regulă prudențială esențială.

În ultimele două decenii controlul asupra activității bancare a înregistrat o tendință de accentuare și de lărgire a câmpului de acțiune. Prima tendință s-a manifestat prin majorarea raportului de acoperire a riscurilor prin fondurile proprii, pe măsură ce au sporit dimensiunile concentrării bancare. Controlul se realizează asupra conturilor consolidate, iar lărgirea ariei de control s-a realizat atât asupra riscurilor, cât și asupra instrumentelor controlate precum și riscurile pentru operațiuni extrabilanțiere.

➤ Lichiditatea unei instituții bancare reprezintă capacitatea acesteia de a face față datoriilor la scadențele corespunzătoare.

Asigurarea unei asemenea capacități a fost posibilă prin îndeplinirea de către bănci a unor condiții care au evoluat în timp astfel:

- dispunerea, în permanență, de active lichide pentru a răspunde exigibilităților;
- băncile sunt tot mai mult angajate în operațiuni pe piețele interbancare naționale și străine, motiv pentru care au evoluat și modalitățile de control, în sensul că elementele de activ și pasiv sunt analizate pe fiecare scadență, iar lichiditatea este măsurată în termeni de fluxuri de trezorerie.

Indicele de lichiditate este un instrument de analiza globală.

$$I_l = \frac{\sum \text{pasive ponderate}}{\sum \text{active ponderate}} \cdot 100.$$

Indicele subunitar demonstrează acoperirea activelor pe termen lung din resurse pe termen scurt, ceea ce exprimă o stare de risc pronunțată orientată spre profituri înalte (venituri > cheltuieli).

Indicele supraunitar demonstrează acoperirea activelor pe termen scurt din resurse pe termen lung, aceasta însemnând o eliminare totală a factorului risc.

Controlul solvabilității bancare se realizează prin fondurile proprii, care la nivelul instituțiilor financiar - bancare trebuie să acopere imobilizările corporale și necorporale, precum și o parte variabilă a diverselor active financiare, diferențiate după gradul de risc. Raportul dintre fondurile proprii și angajamentele unei bănci, constituie un indicator insuficient, dar sigur, al prudenței bancare.

Pentru țările din spațiul european, raportul de solvabilitate constituie cel mai important indicator al prudenței bancare, având drept obiectiv garantarea capacităților băncilor de a face față falimentelor și de a atenua inegalitățile concurențiale dintre diferite sisteme naționale; acest raport fiind construit după modelul normei Cooke de minim 8 %.

Funcția economică a Băncii Centrale.

Toate funcțiile precedente ale Băncii Centrale presupun și o implicare economică a acesteia. Astfel, atunci când se realizează emisiune monetară, sau se supraveghează cursul valutar și rata de schimb, sau atunci când se intervine pe piața monetară, pentru a influența într-un fel sau altul rata dobânzii, Băncile Centrale îndeplinesc și o funcție economică.

10.4.2. Operațiunile Băncilor Centrale.

Utilizând criteriul bilanțier, operațiunile Băncii Centrale pot fi analizate ca operațiuni active și operațiuni pasive.

Operațiunile active desfășurate de Băncile Centrale se concretizează în:

- a) operațiuni de creditare;
- b) decontări interbancare;
- c) operațiuni de vânzare-cumpărare de aur și devize.

a) Ponderea cea mai mare o dețin operațiunile de creditare, concretizate în acordarea de credite, atât statului, sub forma creditelor guvernamentale, cât și celorlalte bănci din sistemul bancar, prin operațiunile de reescontare și refinanțare.

În relațiile cu băncile comerciale, Banca Centrală :

- realizează operațiuni de reescontare, respectiv acceptă titlurile de credit pe care băncile le dețin în portofoliul lor și care provin din vânzările pe credit ale mărfurilor;
- poate acorda credite pe gaj de efecte comerciale, situație în care titlurile de credit rămân în proprietatea băncii comerciale, servind băncii de emisiune doar ca garanție a rambursării împrumutului;
- poate acorda credite pe gaj de efecte publice, numit și credit de lombardare.

Titlurile care constituie garanția unui astfel de credit sunt obligațiunile și bonurile de tezaur, cumpărate de către băncile comerciale, cu ocazia emisiunilor lansate de stat pentru acoperirea deficitelor bugetare.

b) Operațiunile de decontare, inter și intrabancare prezintă importanță, datorită locului pe care îl deține Banca Centrală printre participanții la compensarea multilaterală a plăților.

c) Prin operațiunile de vânzare-cumpărare de aur și valute, Banca Centrală își consolidează rezerva valutară și influențează cursul valutar al monedei naționale față de valutele principale, în funcție de obiectivele politicii monetare și valutare practicate în țara respectivă.

Operațiunile de pasiv ale Băncii Centrale constau în următoarele:

a) formarea capitalului propriu;

b) depunerile sau sursele atrase;

c) emisiunea monetară.

a) Capitalul propriu al Băncii Centrale are o pondere redusă în totalul pasivului. În structura capitalului propriu se includ: fondul statutar, prevăzut în Statutul de funcționare al Băncii Centrale, fondul de rezervă și profitul bancar.

b) Sursele atrase ale Băncii Centrale constau în depozitele celorlalte bănci, în depunerile întreprinderilor cu capital de stat sau ale unor mari întreprinderi și în Contul Trezoreriei Statului, depozitele unor organisme internaționale sau ale unor bănci străine, împrumuturi de la băncile străine și cumpărări de DST de la FMI.

c) Emisiunea monetară reprezintă cea mai importantă operațiune pasivă a Băncii Centrale. Prin aceasta se are în vedere emisiunea monedei scripturale (bani de cont) și a cantității de numerar, corespunzătoare structurii masei monetare.

10.4.3. Banca Națională a României.

Banca Națională a României reprezintă o instituție care a fost înființată prin Legea organică din 23 aprilie 1880, în baza căreia băncii îi este acordat privilegiul de a emite monedă națională, de a resconta titlurile comerciale și biletele de trezorerie, de a lombarda bonurile de tezaur și de a participa la constituirea capitalului unor societăți financiar-bancare, împreună cu statul.

Reglementarea activității BNR a fost reprezentată în perioada 1991-1998 de Legea nr. 34/1991, iar din 1998, de Legea nr. 101/1998, care îndeplinește, în prezent, rolul de Statut al BNR. Conducerea BNR este asigurată de către un Consiliu de Administrație a cărui misiune este de a adopta decizii, în concordanță cu prevederile legii, în domeniul monetar, al cursului de schimb și al supravegherii activității bancare.

BNR dispune în plan juridic de un grad sporit de independență în contextul abordării teoretice a rolului autorității monetare.

Guvernatorul BNR răspunde în fața Parlamentului pentru reglementările de politică monetară și pentru supravegherea și monitorizarea activității bancare.

BNR desfășoară următoarele operațiuni:

a) emisiunea monetară: BNR este singura instituție autorizată să emită bancnote și piese metalice în întreaga țară; administrează stocul de bancnote și monede; formulează programul de emisiune monetară, astfel încât să satisfacă cererea de monedă necesară circulației monetare. Totalul stocului de bancnote și piese metalice este înscris în bilanțul BNR, în pasiv.

Cantitatea de monedă emisă peste nivelul rezervelor internaționale este acoperită prin următoarele active:

- avansuri acordate de BNR statului și împrumuturi acordate;
- credite acordate societăților bancare;
- titluri deținute în portofoliu: cecuri, titluri comerciale;
- alte instrumente rescontate de BNR.

b) operațiuni cu societăți bancare și cu alte instituții de credit.

În cadrul relațiilor BNR cu societăți bancare, alături de scontarea și reescontarea titlurilor comerciale sau acordarea creditelor, o importanță sporită o au operațiunile de refinanțare (operațiune de acordare a creditelor pe termen scurt, pentru maximum 90 de zile), BNR oferă lichidități societăților bancare cu respectarea condițiilor de politică monetară. Formele pe care le îmbracă refinanțarea pot fi: creditul structural; creditul de licitație; creditul special; creditul lombard.

Creditul structural (acord cu FMI – formă abandonată). O societate bancară putea utiliza, în mod succesiv, până la un anumit nivel, sumele dintr-un cont alimentat de BNR, pentru o anumită perioadă de timp. Garantarea acestor credite s-a realizat pe baza titlurilor comerciale și a altor titluri acceptate de BNR. Nivelul ratei dobânzii practicate pentru aceste credite reprezintă rata oficială a scontului.

Creditul de licitație înlocuiește operațiunile de „open-market”. Se acordă pe o perioadă de 15 zile iar colateralul îl constituie titlurile de stat și alte titluri acceptate de BNR. Rata de dobândă nu poate coborî sub nivelul stabilit de BNR.

Creditul special constituie o refinanțare extraordinară acordată de BNR societăților bancare aflate în criză de lichiditate. Este acordat pe o perioadă de maximum 30 de zile, fiind condiționat de prezentarea unui program de restructurare acceptat de BNR. Poate fi rambursat în avans, parțial sau în totalitate.

Creditul lombard (overdraft) reprezintă finanțarea acordată „peste noapte” unor bănci pentru a face față plăților lor zilnice. Este limitat la 75 % din fondurile băncii, iar colateralul este reprezentat de titluri de stat sau alte titluri.

c) Operațiuni în contul statului.

BNR administrează contul curent al Trezoreriei statului, deschis în numele Ministerului de Finanțe. Poate acoperi deficitele temporare ale Trezoreriei, prin acordarea de asistență financiară sub forma unor credite, în limitele acceptate de legislație și cu scopul menținerii stabilității monedei naționale.

Operațiunile BNR în relațiile cu Ministerul de Finanțe constau în: plasarea titlurilor emise de stat și a altor titluri de datorie ale statului; exercitarea funcțiilor de înregistrare, depozitare și transfer al titlurilor; plata dobânzilor și a principalului.

BNR poate acorda împrumuturi bugetului administrației centrale în vederea acoperirii deficitelor temporare cel mult 10 % din totalul bugetului aprobat și nu poate depăși de două ori nivelul capitalului BNR și al fondului de rezervă. Statutul BNR prevede că asistența financiară poate fi acordată prin emisiunea de titluri negociabile, emise de Ministerul Finanțelor exprimate în lei, cu o maturitate de 180 de zile și cu rata de piață a dobânzii.

d) Operațiunile valutare și cu aur.

BNR stabilește și conduce politica în domeniul valutar și al rezervelor de stat, cu scopul menținerii stabilității monedei naționale.

Responsabilitățile se manifestă și în următoarele domenii:

- pentru a evidenția complexitatea operațiunilor realizate de BNR este necesară cunoașterea principalelor posturi bilanțiere restabilește balanța de plăți externe;

- stabilește și publică ratele de schimb;

- stabilește limitele rezervelor de valută și de aur care pot fi schimbate sau care pot fi păstrate în depozite;

- menține și administrează rezervele internaționale (aur, active externe, titluri comerciale, cecuri exprimate în valută, bilete de trezorerie și alte titluri emise de guverne străine).

e)Supravegherea bancară.

BNR are competență exclusivă în supravegherea activității sistemului bancar, emite reglementări și adoptă măsuri de sancționare a băncilor care nu respectă normele prudențiale.

Pentru a evidenția complexitatea operațiunilor realizate de BNR este necesară cunoașterea principalelor posturi bilanțiere.

Bilanț BNR(simplificat)

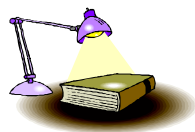
Active	Pasive
Active externe: . aur . valute convertibile -valute efective - cecuri Participări externe la:FMI,BIRD,BERD Credite guvernamentale: . bonuri de tezaur . alte titluri de stat . obligațiuni în valută Active interbancare: . decontări cu bugetul statului . decontări din operațiuni cu FMI . dobânzi și comisioane de încasat . diferențe nefavorabile din reevaluarea activelor și pasivelor în valută	Pasive externe . pe termen scurt: - depozite ale băncilor străine - împrumuturi de la bănci străine - cumpărări de DST de la FMI . pe termen mediu și lung: - împrumuturi de la băncile străine - obligațiuni Pasive interne: . depozite ale băncilor comerciale . emisiune monetară . sume în tranzit între sediile băncilor . fonduri pentru participații externe: FMI, BIRD, BERD . fonduri bancare proprii: - fondul statutar - fond rezervă - profit . contul general al Trezoreriei statului.

Să ne reamintim

Analiza sistemelor bancare contemporane evidențiază că acestea sunt structurate pe două nivele, respectiv Banca Centrală și băncile de rang secundar, denumite și bănci de sistem.

Individualizarea și manifestarea efectivă a funcțiilor bancilor centrale se realizează prin operațiunile pe care le efectuează.

10.5. Rezumat

Importanța independenței Băncii Centrale este relevantă pentru nivelul unor indicatori economici precum: rata inflației, nivelul PIB, gradul de ocupare al forței de muncă. Cu cât Banca este mai independentă, cu atât rata inflației și variabilitatea acesteia sunt mai scăzute.

Indiferent de caracterul mai mult sau mai puțin centralizat al Băncilor Centrale, acestea exercită funcții generale prin care se evidențiază rolul în cadrul sistemelor bancare și al economiilor contemporane și anume:

- . funcția de emisiune;
- . funcția de bancă a statului, a administrației și a serviciilor publice;
- . funcția de bancă a băncilor;
- . funcția de centru valutar și de gestionare a rezervei valutare;
- . funcția prudențială și de supraveghere;
- . funcții economice ocazionale.

Utilizând criteriul bilanțier, operațiunile Băncii Centrale pot fi analizate ca operațiuni active și operațiuni pasive.

Operațiunile active desfășurate de Băncile Centrale se concretizează în:

- operațiuni de creditare;
- decontări interbancare;
- operațiuni de vânzare-cumpărare de aur și devize.

Operațiunile de pasiv ale Băncii Centrale constau în următoarele:

- formarea capitalului propriu;
- depunerile sau sursele atrase;
- emisiunea monetară.

BNR dispune în plan juridic de un grad sporit de independență în contextul abordării teoretice a rolului autorității monetare

BNR desfășoară următoarele operațiuni:

- emisiunea monetară;
- operațiuni cu societăți bancare și cu alte instituții de credit.
- operațiuni în contul statului.
- operațiunile valutare și cu aur.
- supravegherea bancară.

10.6. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Funcția de bancă a băncilor îndeplinită de către Banca Centrală se manifestă prin:

- a. intervenția Bancii Centrale pe piața monetară
- b. operațiuni de rescontare;
- c. acordarea de avansuri garantate prin titluri;
- d. politica monetară
- e. respectarea raportului de solvabilitate bancară de către băncile din sistem.

Alegeti varianta incorecta

2. Operațiunile active ale Băncilor Centrale sunt următoarele:

- a. emisiunea monetară;
- b. operațiuni de creditare;
- c. decontări interbancare;
- d. operațiunile de vânzări și cumpărări de aur;
- e. vânzările și cumpărările de devize.

Alegeti varianta incorecta

10.7. Bibliografie recomandată

- a. Nicolae Dardac și Teodora Barbu, Moneda, ASE, București, 2010, România
- b. Frederic Mishkin, The Economics of Money, Banking and Financial Markets, 2013
- c. Paja Mariana, Moneda, Editura Axioma, București, 2017, România

Unitatea de învățare 11.

Politica monetara si instrumentele politicii monetare

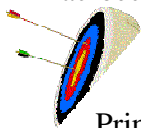
Cuprinsul unității de învățare 11

- 11.1. Introducere
- 2.2. Obiectivele unității de învățare
- 2.3. Durata medie de autoinstruire
- 11.4. Conținut
 - 11.4.1. Politica monetară
 - 11.4.2. Instrumentele politicii monetare
 - 11.4.2.1. Instrumente indirecte de politică monetară
 - 11.4.2.2. Instrumente indirecte de politică monetară (plafoanele de credite)
 - 11.4.3 Canale de transmitere a politicii monetare
 - 11.4.4. Efectele politicii monetare
- 11.5. Rezumat
- 11.6. Test de autoevaluare a cunoștințelor
- 11.7. Bibliografie recomandată

11.1. Introducere

În cadrul acestui capitol sunt prezentate politica monetara, instrumentele politicii monetare, efectele politicii monetare asupra activitatii bancare si canalele de transmitere a politicii monetare. Cursul isi propune cunoasterea principalelor corelatii intre politica monetara si indicatorii macroeconomici.

11.2. Obiectivele unității de învățare 11

Prin parcurgerea acestei unități de studiu-cursul isi propune ca obiective :

- cunoasterea mecanismelor de utilizare a instrumentelor de politica monetara in tarile dezvoltate si intelegerea evolutiei acestora in conformitate cu contextul economic;
- formarea deprinderilor de calcul a rezervei minime obligatorii potrivit metodologiei bancare;

11.3 Durata medie de autoinstruire

Durata medie de parcurgere a acestei unități de învățare este de aproximativ 2 ore

11.4. Conținut

11.4.1. *Politica monetară*

Politica monetară reprezintă un ansamblu de acțiuni prin care autoritățile monetare (banca centrală, trezoreria etc.) influențează asupra cantității de monedă în circulație, nivelul ratelor dobânzii, cursurile de schimb valutar și alți indicatori economico-monetari în vederea realizării obiectivelor generale ale politicii economice (de stimulare a activității economice, ocupare a forței de muncă, stabilitate a prețurilor etc.)

Obiectivul fundamental al politicii monetare este stabilitatea prețurilor, la care se adaugă limitarea (controlul) inflației și menținerea valorii interne și externe a monedei naționale.

Stabilitatea prețurilor reprezintă în același timp, un obiectiv central al politicii economice, alături de: creșterea economică, ocuparea deplină a forței de muncă; sustenabilitatea balanței de plăți etc.

Obiective specifice politicii monetare. Dacă stabilitatea prețurilor este un obiectiv fundamental, dar și comun băncii centrale și guvernului, putem vorbi și de anumite obiective specifice politicii monetare și anume:

- creșterea masei monetare până la un nivel optim, în strânsă conexiune cu creșterea PIB;
- menținerea ratei dobânzii la un nivel corespunzător
- practicarea unui nivel optim al cursului de schimb;
- alocarea rațională a resurselor de creditare în cadrul economiei.

11.4.2. *Instrumentele politicii monetare*

Pentru îndeplinirea obiectivelor de politică monetară pot fi utilizate instrumente indirecte și directe, între care este posibilă stabilirea următoarei distincții:

- instrumente indirecte sunt utilizate de către Banca centrală în relațiile cu celelalte bănci și cu agenții nefinanciari. La modul tradițional, această categorie include instrumente care permit controlul asupra costului și asupra cantității de monedă centrală;

- instrumente directe sunt reprezentate de măsurile care îi afectează, în mod direct, pe utilizatorii și deținătorii de monedă, inclusiv instituțiile financiare.

Din distincția prezentată, rezultă că instrumentele indirecte corespund acțiunilor asupra pieței, iar cele directe constituie măsuri ale autorităților monetare.

Prin fiecare tip de instrument pot fi urmărite anumite obiective, astfel încât există posibilitatea clasificării instrumentelor după următoarea structură:

- a. instrumente prin care Banca Centrală furnizează și retrage moneda centrală;
- b. instrumente care afectează direct activele sau pasivele băncilor;
- c. instrumente care permit controlul operațiunilor cu străinătatea.

Rezultă că diversitatea instrumentelor de politică monetară reflectă multiple obiective macro și micro pe care băncile centrale și le propun, iar gradul de structurare al pieței financiare și al sistemului bancar prezintă importanță în conducerea și transmiterea politicii monetare.

Canalele de transmisie ale politicii monetare și eficiența în îndeplinirea acestora depind, în mod fundamental, de modul de implementare. Controlul direct asupra creditului și ratei de dobândă poate cauza o ineficiență semnificativă a politicii monetare și poate promova dezintermedierea, cu efecte asupra obiectivelor macro. Trecerea de la instrumentele directe la cele indirecte reprezintă un proces complex care include concomitent reforme în organizarea și funcționarea băncilor centrale precum și a întregului sistem bancar. În țările aflate în tranziție, adaptarea și modificarea acestor instrumente au jucat un rol important în menținerea unui control monetar corespunzător.

11.4.2.1. Instrumente indirecte de politică monetară

În structura lor includem:

- rezervele minime obligatorii;
- facilitățile permanente;
- creditul de licitație;
- operațiunile de swap valutar;
- operațiunile de open-market

A. Rezervele minime obligatorii

Au fost instituite în vederea asigurării unei lichidități minime în sistemul bancar, constituirea lor având un dublu scop: unul monetar și altul prudențial. Scopul monetar constă în limitarea potențialului de multiplicare a creditului, iar cel prudențial se manifestă prin siguranța pe care o conferă publicului faptul că băncile dispun oricând de lichidități suficiente pentru a face față solicitărilor de retragere a depunerilor.

Cu toate acestea, rezervele minime obligatorii nu sunt destinate asigurării solvabilității băncilor comerciale în „vremuri de panică”, perioade în care nu se poate vorbi de solvabilitate

deplină atâta timp cât totalul activelor, mobilizate imediat de către bănci, nu este strict egal cu totalul pasivelor.

Importanța sistemului rezervelor minime obligatorii rezidă și în faptul că acestea constituie sursă de venituri pentru banca centrală, contribuie la fluidizarea sistemului de plăți, reprezintă sursă de informații statistice cu privire la bilanțurile băncilor, contribuie la stabilitatea financiară a acestora. În general, băncile sunt obligate să mențină rezerve peste nivelul minim, iar aceste rezerve sunt foarte slab remunerate în comparație cu plasarea lor pe piața monetară.

Politica normelor rezervelor obligatorii îmbracă mai multe forme:

a. *norma rezervelor de casă*, care constă în obligativitatea menținerii unui anumit procent al rezervelor de casă;

b. *norma lichidității*, care vizează respectarea unui raport corespunzător între numerar, soldul contului curent al băncii la banca centrală, titluri comerciale și de stat pe termen scurt deținute de către bănci, pe de o parte, și depozite bancare, pe de altă parte;

c. *coeficientul de trezorerie*, care constă în obligativitatea deținerii în rezervă a unei anumite cantități de titluri de valoare emise de stat;

d. *norma rezervelor minime obligatorii*, care are cea mai mare răspândire și utilizare și care constă în imobilizarea la banca centrală a unui procent din depozitele bancare.

Rolul rezervelor obligatorii

Rezervele obligatorii pot spori precizia altor instrumente de politică monetară și pot regla nivelul lichidităților din economie prin absorbirea sau injectarea acestora.

În situațiile în care se produc modificări frecvente ale ratei rezervei, fără suficientă avertizare, băncile vor avea o puternică tendință de a deține rezerve excedentare pe care să le utilizeze ca tampon și să creeze substitute pentru depozitele care nu intră în baza de calcul a rezervelor.

O serie de argumente în favoarea rezervelor obligatorii sugerează că acestea pot prezenta un nivel optim, care depinde de parametrii economiei, dintre care variația și elasticitatea ratei de dobândă este cel mai important nivel care trebuie să rămână constant pe termen lung.

Rolul rezervelor provine și din faptul că, în calitate de componentă a bazei monetare, acestea contribuie la obținerea venitului de seignuriage, generat de expansiunea monetară și poate produce un venit direct în condițiile în care banca centrală investește în titluri și câștigă dobânzile aferente acestora. Efectul antrenat de rezervele obligatorii constă și în reducerea profitului băncilor, dacă acestea sunt remunerate la un nivel mai scăzut decât costul de oportunitate.

Elemente tehnice

Din punct de vedere tehnic apar diferențieri între sistemele rezervelor obligatorii, în funcție de următoarele elemente:

- asietă sau baza de calcul;
- rata aplicată;
- modul de constituire.

Baza de calcul a rezervelor este, în general, constituită din exigibilități (resurse atrase)

Baza de calcul a rezervelor obligatorii în România este reprezentată de mijloace bănești în moneda națională și valută care reprezintă obligații ale băncii față de persoanele fizice și juridice.

Rata de rezervă minimă obligatorie cunoaște o diferențiere de la o legislație la alta.

Modul de constituire al rezervelor urmează o metodologie care permite ca acestea să acționeze cel mai bine asupra creației monetare. Referitor la acest aspect, pot fi identificate două modalități, și anume:

- rezervele decalate;
- rezervele instantanee sau actuale.

Distincția dintre cele două modalități de constituire a rezervelor constă în momentul și perioada de formare, respectiv după cum rezervele sunt constituite în aceeași lună sau trimestru în care banca a acordat creditele.

Sistemul rezervelor minime obligatorii constă în obligația băncilor de a-și constitui depozite la banca de emisiune, proporțional cu propriile depozite pe care le detin.

Majorarea / reducerea acestor rezerve are ca efect **reducerea / creșterea** posibilităților de creditare a economiei față de o situație inițială dată.

Desfasurarea operațiunilor cu titluri pe piața liberă - ex. bonuri de tezaur - de către banca de emisiune determină modificarea portofoliului de titluri al băncii comerciale și al posibilităților de creditare.

Achiziția / vânzarea de bonuri de tezaur de către banca de emisiune **scade / mărește** portofoliul băncilor comerciale și duce la **creșterea / reducerea** posibilităților de creditare a economiei naționale.

Rezerva minimă obligatorie se determină aplicând cota impusă de legiuitor asupra volumului total al depozitelor.

De ex. în structura simplificată a bilanțului unei bănci comerciale volumul total al depozitelor este de 50.000u.m. Rezerva obligatorie se modifică de la 11% la 8% și BC cumpără bonuri de tezaur de 2.600 u.m. de la BE. Ce tendințe înregistrează potențialul de creditare?

Rezolvare: Rezerva obligatorie scade cu 3 puncte procentuale (1500 u.m.), asadar potentialul de creditare creste cu 3%.

Achizitia de bonuri de tezaur de catre BC inseamna reducerea potentialului de creditare cu 2.600 u.m.

Modificarii rezervei minime obligatorii si achizitia de bonuri de tezaur are ca efect reducerea potentialului de creditare cu 1.100 u.m.

B.Facilități permanente

Facilități permanente sunt instrumente oferite de băncile centrale pentru obținerea de fonduri și se caracterizează prin următoarele:

- sunt utilizate din inițiativa băncilor comerciale
- se realizează la rate predeterminate ale dobânzii
- în anumite cazuri, băncile centrale oferă facilități permanente sub forma depozitelor.

Managementul monetar în țările dezvoltate s-a orientat, în ultimii ani și către operațiunile cu instrumente ale pieței monetare.

Principalele caracteristici ale acestor instrumente sunt următoarele:

- sunt inițiate de banca centrală și sunt conduse în manieră competitivă;
- ratele de dobândă la care se realizează operațiunile sunt incerte, deci operațiunile se realizează la rate variabile ale dobânzii;
- înlocuiesc operațiunile cash de pe piață, având astfel efecte asupra ratei de dobândă; - sporesc volumul titlurilor din colateral, dar nu afectează piața secundară a titlurilor;
- în mai multe țări, aceste operațiuni îmbracă forma tranzacțiilor de răscumpărare și revânzare (operațiuni REPO). Concret, aceste tranzacții constau în cumpărări de active, de către banca centrală, printr-un contract care prevede revânzarea lor, la un preț specificat și la o dată viitoare. Operațiunea inversă este vânzarea de către banca centrală și răscumpărarea lor la un preț și o scadență specificate. Prima operațiune afectează nivelul rezervelor din sistemul bancar, iar cea de-a doua absoarbe excesul de lichiditate.

Necesitatea acestor operațiuni poate fi argumentată prin următoarele aspecte:

- nu au efecte semnificative asupra prețului activelor utilizate;

- banca centrală manifestă flexibilitate în controlul condițiilor în care se desfășoară operațiunile pe piața monetară, întrucât stabilește nivelul și durata contractului și, de asemenea, reînnoirea sau nu la maturitate;

- sporirea rezervelor în cazul operațiunilor repo sau diminuarea acestora, în cazul reverse-repo, când titlurile ajung la maturitate, constituie astfel un instrument flexibil pentru managementul rezervelor, care prezintă o mare variabilitate;

- spre deosebire de vânzările și răscumpărările directe de titluri, care pot duce la fragmentarea sistemului financiar, prin operațiunile de refinanțare nu se produce un asemenea efect, întrucât dreptul de proprietate asupra titlurilor este schimbat doar temporar.

În cadrul facilităților permanente se remarcă facilitățile de finanțare și de depozit ale căror caracteristici sunt redate în continuare.

Facilitatea de finanțare marginală vizează satisfacerea nevoilor temporare de lichiditate ale băncilor comerciale. În majoritatea cazurilor sunt împrumuturi overnight, fiind însă posibilă și acordarea lor pe termene mai lungi (de exemplu, FED acordă un credit extins în cadrul facilității „discount window”). Dobânda care se plătește este prestabilită de către banca centrală, în mod normal ea fiind limita superioară a dobânzilor overnight de pe piața interbancară. Acest tip de împrumut este colateralizat, putând fi derulat doar pe baza unor active eligibile desemnate de banca centrală. Principalele operațiuni la care recurge banca centrală pentru a furniza lichiditate în cadrul facilității de finanțare marginală sunt tranzacțiile repo și creditele integral colateralizate. Mai pot avea loc și achiziții de active eligibile, care sunt cu precădere titluri pe termen scurt.

Facilitatea de depozit dă băncilor posibilitatea de a plasa overnight depozitele la banca centrală. Remunerarea depozitelor se face la o rată prestabilită de către banca centrală, care constituie, de regulă, limita minimă a dobânzilor overnight pe piața monetară. Dacă nivelul acestei dobânzi ar fi inferior celui al pieței, ar fi necesară prelungirea scadenței pentru a evita orientarea către dezintermediere, înlocuind plasamentele interbancare prin recurgerea la această facilitate. Există astfel riscul ca băncile să prefere plasarea excedentului de resurse la banca centrală (fără a-și asuma vreun risc), comparativ cu participarea pe piața monetară interbancară, mai ales în cazul piețelor dezvoltate unde evaluarea contrapartidei poate fi dificil de realizat. Această facilitate nu are o largă utilizare, întrucât exercitarea ei efectivă depinde de coordonatele politicii monetare.

Asimetria dintre facilitatea de finanțare și cea de depozit consta pe de o parte în faptul că majoritatea sistemelor bancare se află în deficit de lichiditate, iar pe de altă parte în reticența

băncilor centrale de a opera în ambele direcții (să împrumute și să accepte depozitele ale sistemului bancar, în aceeași zi) preferând ca reglajul să se facă pe piața monetară și să intervină doar pentru a acoperi/atrage diferența. Cele două facilități pot opera simultan, fără a transforma banca centrală într-un broker interbancar, numai atunci când dobânzile utilizate au caracter penalizator, având valori ridicate pentru finanțare și reduse pentru depozite.

Creditul special

Un rol deosebit îl dețin, în cadrul operațiunilor de refinanțare alături de finanțarea marginală și creditele speciale.

Acestea se acordă băncilor comerciale solvabile, care se confruntă însă cu probleme de lichiditate, în vederea evitării unei situații de criză care să afecteze întregul sistem. Acordarea acestui credit se face în baza unor norme clare de eligibilitate și limitare cantitativă. Prin acordarea de credite speciale, băncile centrale își îndeplinesc funcția de creditor de ultimă instanță, care presupune acceptarea compromisului între evitarea riscului sistemic și controlul lichidității.

O facilitate specială o constituie creditul intra-day, care poate fi acordat băncilor comerciale pentru asigurarea lichidității pe parcursul zilei. Creditele speciale pot fi garantate cu active exigibile, precum titluri de stat, certificate de depozit emise de banca centrală și au limite cantitative pentru fiecare bancă.

C.Creditul de licitație

Licitațiile sunt utilizate ca principal instrument al alocării creditelor băncii centrale în țările dezvoltate, unde se combină cu alte instrumente de politică monetară, dintre care: facilitățile de credit ale băncii centrale, managementul lichidității bancare și ratele de dobândă pe termen scurt. De asemenea, în țările aflate în tranziție, băncile centrale au utilizat încă din 1993 creditul de licitație ca parte a procesului de reformă, prin care sa promovat piața monetară și s-a întărit controlul asupra funcționării acesteia.

Față de creditele administrate din economiile planificate, prin *creditul de licitație* s-au introdus prețurile flexibile (cu rol în lichiditatea bancară), ceea ce a contribuit la dezvoltarea pieței bancare și la întărirea controlului direct al creditelor și al ratei de dobândă. Introducerea timpurie a creditelor de licitație a făcut ca băncile să câștige experiență în controlul asupra pieței monetare și să facă pași către stadii mai complexe ale operațiunilor. Prin practicarea unui acces transparent și uniform la credite, băncile au fost obligate să se orienteze și către alte surse, din afara băncii centrale, respectiv pe piața interbancară.

Creditul de licitație a fost inițiat pe o scară redusă, ceea ce a determinat ca băncile centrale să dobândească experiență în monitorizarea împrumuturilor. Evoluțiile din țările aflate în tranzație demonstrează că, deseori, creditul de licitație a fost utilizat ca mijloc de extindere a creditului structural și ca instrument de control monetar.

D.Operațiuni de swap valutar

Operațiunile de swap valutar constituie tranzacții financiare în care două părți schimbă sume exprimate în două monede diferite, la începutul unei perioade, și le răscumpără la o dată viitoare predeterminată (potrivit definiției Băncii Reglementelor Internaționale). În anii 80 diferite tipuri de swap valutar au devenit operabile, alăturându-se celorlalte tipuri de swap (pe rata de dobândă și titluri de datorie), ceea ce a condus la dezvoltarea unei bogate literaturi pe tema rapidei evoluții a pieței interbancare de swap.

Obiectivul determinant al băncii centrale, în utilizarea operațiunilor de swap valutar, este acela de a influența lichiditatea internă, de a gestiona rezervele valutare și de a stimula dezvoltarea pieței financiare interne.

Băncile centrale utilizează operațiunile de swap valutar din mai multe motive, care pot fi rezumate astfel:

- preferă să dețină o varietate de instrumente de intervenții tehnice, utilizabile în mod discreționar;
- în multe țări, unde piața secundară internă (pe termen scurt) nu este suficient de dezvoltată, pentru a permite o anumită intervenție a autorității monetare, este posibil realizarea de schimburi într-un volum sporit prin operațiunile de swap;
- spre deosebire de operațiunile de schimb valutar direct, operațiunile de swap nu au efecte directe asupra cursului valutar la vedere;
- operațiunile de swap constituie un instrument flexibil, procedurile sunt informale iar swap-urile sunt ușor reversibile.

De asemenea, operațiunile de swap valutar prezintă și unele dezavantaje:

- pot influența nivelul cursului de schimb după derularea lor, ca urmare a puternicului efect al anunțării operațiunilor;
- necesită o perioadă minimă de două zile pentru ca tranzacția să devină efectivă;
- în aceste tranzacții nu există schimburi simultane ale unei monede cu alta, aceea ce limitează riscul de neplată, însă există un număr limitat de bănci mari care pot acționa drept contrapartidă în

derularea operațiunilor de swap valutar. Acele bănci care nu dețin o cantitate suficientă de monedă internațională, dar efectuează operațiuni sporite comparativ cu nivelul capitalului, își asumă riscuri sporite;

- dacă există o piață activă a titlurilor pe termen scurt, atunci băncile vor prefera acest tip de operațiuni, întrucât o asemenea piață este mult mai deschisă către economia reală, comparativ cu piața interbancară;

- dacă politica monetară este centrată pe rata de dobândă și agregatele monetare, atunci alocarea creditului de către banca centrală poate fi un instrument mai dorit, comparativ cu operațiunile de swap, care au efecte puternice asupra ofertei de monedă.

Deoarece operațiunile de swap pe devize sunt doar temporare, ele sunt utile pentru ajustări tehnice pe termen scurt, fie în a influența nivelul lichidității pieței prin neutralizarea factorilor perturbatori sezonieri, fie în a restabili sau menține deficitele de pe piață care îndreaptă rata dobânzii spre valoarea dorită. Operațiunile swap pot fi ușor reînnoite, astfel încât să poată fi obținut un impact pe termen lung, iar maturitatea lor extinsă variază, de la 24 de ore la 24 de luni

E.Operațiuni de open-market

În țările dezvoltate, operațiunile de open-market au devenit principalul instrument de control monetar, datorită avantajelor pe care le prezintă și care constau în următoarele:

- oferă o flexibilitate sporită, din punct de vedere al volumului operațiilor de politică monetară inițiate de banca centrală;

- permit stabilirea unor relații impersonale între participanții la piață;

- permit evitarea ineficienței pieței și a economiei, ca urmare a controlului direct.

În condițiile globalizării financiare, flexibilitatea operațiunilor de open-market a avut un efect favorabil și în țările aflate în tranziție, unde s-a manifestat evoluția piețelor și o creștere a competitivității acestora în scopul integrării în piața mondială. Cu cât piețele de capital devin mai dezvoltate și mai sofisticate, băncile centrale trebuie să-și sporească abilitatea de a utiliza instrumentele de politică monetară, atât pe segmentul primar, cât și pe piața secundară a titlurilor guvernamentale.

Particularitățile operațiunilor de open-market, ca urmare a numărului sportiv de participanți, necesită o corectă colectare și diseminare a informațiilor referitoare la tranzacțiile cu titluri, volum, finanțare pe tipuri de instituții, sarcină care revine băncii centrale. Publicarea acestora trebuie să fie rapidă și practică, asigurând astfel transparența pieței și încrederea publică.

Transmiterea politicii de „open-market”

Conducerea operațiunilor de „open-market” se realizează în modalități diferite, în funcție de condițiile pieței, de structura și rolul sistemului bancar, gradul de dezvoltare și reglementare al sistemului financiar, precum și de disponibilitățile de titluri guvernamentale sau de instrumente ale pieței monetare.

Influențată de factorii enunțați, politica de open-market poate fi transmisă în două moduri:

- la modul activ, prin țintirea cantității de monedă centrală;
- la modul pasiv, prin țintirea ratei de dobândă pe piața monetară sau prin măsurarea lichidității sistemului bancar;

Pentru absorbirea excesului de lichiditate, autoritatea monetară are la dispoziție realizarea de operațiuni cu două tipuri de titluri, cele guvernamentale și cele emise de banca centrală, situație care antrenează o serie de dificultăți. Atunci când coexistă cele două tipuri de titluri, principala problemă este a confuziei publice referitoare la relația dintre ele.

Operațiunilor pe piața monetară se caracterizează prin precizie și flexibilitate

Precizia este o caracteristică esențială a operațiunilor de openmarket, acestea fiind numite și „operațiuni de reglaj fin”. Prin intermediul operațiunilor de open-market, banca centrală exercită un control direct și precis asupra rezervelor băncilor comerciale și asupra bazei monetare (M).

O altă caracteristică a operațiunilor pe piața liberă este flexibilitatea acestora. Aceste operațiuni pot fi efectuate zilnic de către banca centrală, ceea ce îi oferă posibilitatea de a reorienta rapid politica monetară

11.4.2.2 Instrumente indirecte de politică monetară (plafoanele de credite)

Plafoanele de credite sunt utilizate ca instrumente directe de control monetar și se manifestă sub forma unor instrucțiuni prin care băncile sunt informate cu privire la nivelul maxim al creditelor și ponderea acestora în portofoliul lor de active.

Pe termen lung, utilizarea plafoanelor de credit antrenează efecte nefavorabile, precum rate ale dobânzii administrate, descurajarea mobilizării economiilor și distorsionarea fluxurilor de fonduri către împrumuturi profitabile.

În mecanismul plafonării creditelor prezintă importanța regulile de alocare, despre care reținem că variază în concordanță cu prioritățile specifice și cu mediul instituțional al fiecărei țări.

Practica băncilor centrale arată că acestea stabilesc, periodic, *plafoane ale activelor interne* din întregul sistem bancar și *subplafoane pentru creditele guvernamentale*, în concordanță cu nivelul inflației, al creșterii economice și balanței de plăți externe.

În toate țările în care s-a aplicat acest instrument, combinat cu alte instrumente de control, s-au produs efecte precum: scăderea competitivității în sistemul bancar; diminuarea rolului intermediarilor financiari; sporirea nivelului rezervelor excedentare, ca urmare a finanțării monetare a deficitului bugetar.

Astfel, se poate afirma că, alături de avantajele antrenate, limitarea creditului a generat și o serie de dezavantaje, ceea ce a complicat aplicarea acestui instrument de politică monetară. În tabelul de mai jos sunt relatate avantajele și dezavantajele aplicării plafoanelor de credit.

11.4.3 Canale de transmitere a politicii monetare

Din analizele efectuate asupra instrumentelor politicii monetare rezultă că la îndemâna Băncii Centrale se află următoarele modalități de influențare a cantității de monedă centrală deținută de bănci:

a) Operațiunile de “open-market” constau în operațiuni de vânzare și cumpărare a titlurilor publice de către Banca Centrală pe piața liberă, respectiv de la sau către băncile comerciale și populație.

Cumpărarea de titluri de către Banca Centrală de la băncile comerciale antrenează următoarele efecte:

- băncile comerciale cedează Băncii Centrale o parte din titlurile deținute;
 - Banca Centrală plătește cu aceste titluri și astfel cresc rezervele deținute de băncile comerciale.
- b) Utilizarea ratei rezervei obligatorii poate influența capacitatea băncilor comerciale de a acorda credite.

Creșterea ratei rezervei obligatorii antrenează creșterea sumelor pe care băncile trebuie să le constituie ca rezervă la Banca Centrală. Diferența dintre nivelul rezervelor existente și nivelul legal rezultat din aplicarea ratei procentuale, afectează capacitatea băncilor de a acorda credite în economie, respectiv potențialul de creație monetară. Orice creștere a ratei rezervei obligatorii conduce la declinul creației monetare la nivelul fiecărei bănci și al întregului sistem bancar.

În cazul în care nivelul ratei rezervei se diminuează atunci capacitatea băncilor de a crea monedă scripturală se majorează.

Rezultă, astfel, că utilizarea ratei rezervei obligatorii influențează capacitatea băncilor de a crea monedă în două modalități:

- prin afectarea nivelului excesului de rezervă obligatorie,
- prin modificarea nivelului multiplicatorului monetar.

c) Utilizarea ratei scontului

Una dintre funcțiile Băncii Centrale fiind aceea de împrumutător de ultim rang rezultă că băncile comerciale sunt finanțate de către Banca Centrală atunci când apar necesități neprevăzute.

Obținerea de împrumuturi de către băncile comerciale se realizează în schimbul titlurilor prezentate de către acestea spre rescontare. Rata practică de Banca Centrală în relațiile cu băncile comerciale constituie rata oficială a scontului sau rata de rescontare.

Din punct de vedere al băncilor, această rată reprezintă costul împrumutului.

- când rata se diminuează, băncile comerciale sunt încurajate să obțină sume suplimentare de la Banca Centrală, pe baza cărora sporește oferta de monedă prin operațiunea de creditare;
- sporirea nivelului ratei scontului descurajează băncile comerciale în obținerea de rezerve suplimentare, ceea ce impune o serie de restricții referitoare la oferta de monedă.

11.4.4. Efectele politicii monetare

În funcție de situația conjuncturală a economiei, autoritatea monetară poate decide creșterea sau diminuarea ofertei de monedă prin utilizarea instrumentelor de politică monetară, utilizându-se două tipuri de măsuri reunite în:

- politica monetară expansionistă (lejeră sau ușoară);
- politica monetară restrictivă sau strânsă.

Așadar se desprind principalele probleme cărora trebuie să le găsească rezolvare politică monetară: stabilitatea prețurilor reflectată în nivelul inflației, șomajul și recesiunea economică.

a) Cererea de monedă este direct legată de nivelul tranzacțiilor din economie, reflectate în valoarea nominală a PIB și este invers influențată de rata dobânzii, considerată ca și cost de oportunitate al deținerii de monedă și de active monetare. Cel mai ridicat nivel al costului (al dobânzii) corespunde cu deținerea celei mai cantități de monedă.

Astfel rata de echilibru se stabilește la intersecția dintre cererea și oferta de monedă.

b) Între rata de dobândă și cererea de investiții există o relație invers proporțională. Impactul modificărilor în nivelul ratei de dobândă asupra investițiilor este semnificativ, datorită termenului

lung specific acestora și particularităților echipamentul în care se investește, a clădirilor, a terenurilor și titlurilor achiziționate.

c) Din analiza corelației dintre prețuri și cererea agregată din economie (investiții, consum, exporturi și cheltuieli guvernamentale) reiese impactul nivelului prețurilor asupra stării de echilibru a P.I.B.

Nivelul de echilibru al P.I.B real se determină, astfel, la intersecția dintre oferta și cererea agregată din economie

Efectele acestor două tipuri de politică monetară se manifestă astfel:

Politica monetară ușoară (expansionistă)		Politica monetară restrictivă	
Problema cheie:	șomajul și recesiunea	Problema cheie:	inflația
Mecanism:	Banca Centrală cumpără titluri, diminuează rata rezervei obligatorii și rata oficială a scontului	Mecanism:	Banca Centrală vinde titluri, majorează rata rezervei obligatorii și rata oficială a scontului
↓		↓	
Efecte:	Sporește oferta de monedă	Efecte:	Scade oferta de monedă
↓		↓	
	Scade rata de dobândă		Sporește rata de dobândă
↓		↓	
	Sporesc investițiile		Scade nivelul investițiilor
↓		↓	
	Crește cererea agregată		Scade cererea agregată
	Crește PIB real în funcție de creșterea investițiilor	↓	
			Inflația se diminuează

Să ne reamintim

Politica monetară reprezintă unul din instrumentele politicii economice, prin intermediul căreia se acționează asupra cererii și ofertei de monedă din economie. Importanța politicii monetare rezultă din obiectivul fundamental al acesteia, respectiv stabilitatea prețurilor, la care se adaugă limitarea inflației și menținerea valorii interne și externe a monedei. Responsabilitatea îndeplinirii acestor obiective revine Băncii Centrale, care deține monopolul în formularea și transpunerea în practică a obiectivelor politicii monetare.

11.5. Rezumat

Politica monetară reprezintă o componentă de bază a politicii economice, prin intermediul ei băncile centrale acționând asupra cererii și ofertei de monedă din economie.

Pentru îndeplinirea obiectivelor de politică monetară pot fi utilizate: instrumentele indirecte – de către Banca Centrală în relațiile cu celelalte bănci și cu agenții nefinanciari care corespund acțiunilor asupra pieței și instrumente directe – reprezentate de măsurile care îi afectează pe utilizatorii și deținătorii de monedă, inclusiv instituțiile financiare, constituie măsuri ale autorităților monetare.

Limitarea creditului constituie un instrument al politicii monetare și se concretizează în controlul cantitativ direct, respectiv în fixarea unui plafon al creșterii volumului creditelor, în decursul unei anumite perioade

Acțiunile autorității monetare asupra cererii de monedă (sistemul rezervelor obligatorii) se referă la mecanismul rezervelor obligatorii constă în obligativitatea băncilor de a-și constitui depozite la Banca Centrală, în funcție de mărimea resurselor atrase sub formă de depozite.

Acțiunile autorității monetare asupra ofertei de monedă centrală (politica de rescontare și politica de bază monetară) urmaresc ca prin măsurile care vizează rata de dobândă, Banca Centrală să caute un nivel al ratei pe care îl poate obține prin restrângerea ofertei de monedă centrală pe piața monetară, dar și prin majorarea nivelului acesteia prin reducerea aportului de monedă centrală.

Acțiunile autorității monetare asupra costului monedei centrale (rata de dobândă) constau în influențarea cantității de monedă centrală prin utilizarea ca instrument a ratei de dobândă

Din analizele efectuate asupra instrumentelor politicii monetare rezultă că la îndemâna Băncii Centrale se află următoarele modalități de influențare a cantității de monedă centrală deținută de bănci: operațiunile de “open-market” și cumpărarea de titluri de către Banca Centrală de la băncile comerciale, utilizarea ratei scontului

În funcție de situația conjuncturală a economiei, autoritatea monetară poate decide creșterea sau diminuarea ofertei de monedă prin utilizarea instrumentelor de politică monetară, utilizându-se două tipuri de măsuri reunite în: politica monetară expansionistă (lejeră sau ușoară) și politica monetară restrictivă sau strânsă

11.6. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. *Obiectivul fundamental al politicii monetare îl constituie:*

- a. menținerea constantă a ratei de dobândă;*
- b. alocarea eficientă a resurselor în cadrul economiei;*
- c. stabilirea prețurilor;*
- d. creșterea masei monetare până la un nivel optim;*
- e. înfăptuirea politicii valutare a Băncii Centrale.*

2. *Baza de calcul a rezervelor obligatorii în România este reprezentată de :*

- a. volumul creditelor acordate agenților economici;*
- b. depozitele atrase de la alte bănci;*
- c. sume care intră în contul curent al trezoreriei statului;*
- d. mijloace bănești în moneda națională și valută care reprezintă obligații ale băncii față de persoanele fizice și juridice;*
- e. împrumuturi obținute de la instituții financiare*

11.7. Bibliografie recomandată

- a. Nicolae Dardac și Teodora Barbu, Moneda, ASE, București, 2010
- b. Frederic Mishkin, The Economics of Money, Banking and Financial Markets, 2009
- c. Paja Mariana, Moneda, Editura Axioma, București, 2017, Rom

Unitatea de învățare 12.

Echilibrul monetar si inflatia

Cuprinsul unității de învățare 12

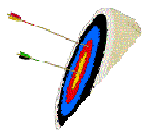
- 11.1. Introducere
- 12.2. Obiectivele unității de învățare
- 12.3. Durata medie de autoinstruire
- 12.4. Conținut
 - 12.4.1. Echilibrul monetar
 - 12.4.2. Inflația – forma a dezechilibrului monetar
 - 12.4.3 Deflația și politici antiinflaționiste
- 11.4. Rezumat
- 11.5. Test de autoevaluare a cunoștințelor
- 11.6. Bibliografie recomandată
- 11.6. Teme de control
- Răspunsuri la testele de autoevaluare a cunoștințelor

12.1. Introducere

În cadrul acestui capitol sunt prezentate obiectivele propuse pentru însusirea notiunilor de inflație, deflație, dezinflație și măsuri antiinflaționiste; cunoașterea aspectelor esențiale referitoare la cererea și oferta de monedă; înțelegerea modului de manifestare a echilibrului monetar în strânsă corelație cu echilibrul real;

12.2. Obiectivele unității de învățare 12

Prin parcurgerea acestei unități de studiu studenții vor fi în măsură să:

- analiza inflației, ca formă a dezechilibrului monetar, cunoașterea principalelor modalități de cuantificare ale acesteia,
- cunoașterea formelor inflației; cunoașterea mecanismului inflației și a politicilor antiinflaționiste în România.

12.3 Durata medie de autoinstruire

Durata medie de parcurgere a acestei unități de învățare este de aproximativ 2 ore

12.4. Conținut

12.4.1. Echilibrul monetar

Echilibrul monetar, ca parte a echilibrului economic general este acea stare în care cererea și oferta de monedă sunt egale, în care nu există nici inflație și nici deflație.

Caracteristicile cererii și ofertei de monedă

Cererea de monedă

Din punct de vedere teoretic, există următoarele contribuții la înțelegerea motivelor care determină cererea de monedă:

a) **Analiza clasică a cererii de monedă** se bazează pe teoria cantitativă a cererii de monedă. Aceasta are ca punct de plecare ecuația schimburilor lui **Fisher**, care a permis, ulterior construcția ecuației Scolii de la Cambridge.

Ecuația schimburilor a lui Fisher arată că volumul de monedă M , multiplicat cu viteza de circulație a monedei V , este egal cu valoarea tranzacțiilor pT , în care p este un indice de preț, iar T este volumul tranzacțiilor, în termeni reali, măsurate în prețuri ale perioadei de bază.

$$MV = pT$$

Această ecuație nu poate exprima teoria cantitativă a monedei, decât dacă există o legătură cauză-efect între fenomene, respectiv dacă monedă în circulație (cauza) are o acțiune directă, exclusivă și nereversibilă asupra nivelului mediu al prețurilor.

b) **Analiza Keynesiană a cererii de monedă**

Analiza cererii de monedă propusă de către **Keynes** pune accentul pe rolul monedei ca **rezervă a valorii** și distinge o cerere de monedă “**speculativă**” și o cerere de monedă în vederea realizării **tranzacțiilor**

Cererea de monedă (M_1) cu scopul de încasări pentru tranzacții variază odată cu nivelul PIB. Atunci când acesta crește este necesară mai multă monedă pentru satisfacerea necesităților agenților economici, în vederea realizării de tranzacții: dacă venitul național scade, atunci și necesarul de monedă se diminuează. Cererea de monedă (M_1) este afectată într-o măsură neglijabilă, de influența costului monedei sau de rata a dobânzii, fiind o funcție (L_1) de o singură variabilă:

$$M_1 = L_1(R), \text{ în care } R \text{ este venitul național sau PIB}$$

Dacă analiza se realizează pe o perioadă scurtă de timp, atunci R poate fi considerat stabil, și deci și M este stabil.

c) **Analiza contemporana a cererii de moneda** se efectueaza in doua directii principale si anume: gestiunea portofoliilor si teoria lui Milton Friedman

➤ Analiza care se bazeaza pe **gestiunea portofoliilor** este legata, in mod direct, de analiza lui Keynes si intr-o asemenea abordare moneda reprezinta un activ precum toate celelalte tipuri de active, lipsita de calitati specifice, riscand, astfel, de a fi discreditata in calitate de instrument al politicii monetare.

➤ Functia de cerere a monedei este tratata de catre **Milton Friedman** ca o problema de alegere a activelor. Punctul de pornire al analizei sale il constituie definitia pe care o da patrimoniului sau bogatiei. Patrimoniul agentilor economici compus din active financiare reale precum si din active umane da nastere unui flux de venituri din munca. Pentru Friedman, variabila care furnizeaza cel mai bine un indice al bogatiei umane si nonumane, este venitul permanent (prevazut de agentii economici pentru un anumit nivel al preturilor).

Astfel, cererea de moneda se poate exprima in termeni permanenti si este determinata de venitul permanent R' si nivelul preturilor permanente p .

$M' = a(R'/p)^b$, relatie in care a si b sunt constante iar M_1 este cererea de moneda permanenta pentru un locuitor.

Oferta de monedă

Oferta de moneda reprezinta cantitatea mijloacelor de plata puse la dispozitie, la nivelul unei economii, fiind asigurata de sistemul bancar care creeaza moneda si o pune in circulatie.

Sursele ofertei de moneda sunt reprezentate de contrapartidele masei monetare: creantele asupra strainatatii, creantele asupra Trezoreriei, creantele asupra bancilor comerciale.

Eficacitatea politicii monetare depinde de caracterul **exogen** sau **endogen** al ofertei de moneda in raport cu sistemul economic. Daca oferta de moneda este **exogena**, atunci ea este fixata in afara sistemului economic de catre autoritatea monetara. In acest caz este autonoma in raport cu cererea de moneda. Agentii economici nebancari (populatia, intreprinderi, administratie, agenti exteriori) nu exercita nici o influenta asupra ofertei de moneda.

In cazul in care oferta de moneda este **endogena** rezulta ca agentii nebancari exercita, prin comportamentul lor, o influenta asupra acesteia, deci oferta de moneda nu este autonoma in raport cu cererea de moneda.

Realizării echilibrului monetar

Pentru explicarea realizării echilibrului monetar, se utilizează două tipuri de analiză: cea Keynesiană și interpretarea lui Milton Friedman.

În teoria Keynesiană, schema realizării echilibrului macroeconomic se efectuează în termeni reali. Echilibrul se stabilește prin egalitatea dintre economii și investiții. Economiiile sunt definite ca o funcție crescătoare a veniturilor, iar investițiile ca o funcție descrescătoare a ratei dobânzii. Orice dezechilibru între economii și investiții determină ajustări în termeni reali iar în cadrul acestora variabilele monetare nu îndeplinesc decât un rol limitat.

Curba economii – investiții (IE) (echilibru real)

Pe piața bunurilor, echilibrul necesită manifestarea următoarei egalități:

$$\left. \begin{array}{l} I=E \\ I=I_{rd} \\ E=E(R) \end{array} \right\} \begin{array}{l} R = \text{venit sau produs global} \\ I = \text{investiții totale} \\ E = \text{economii totale} \end{array}$$

Interpretarea lui Milton Friedman asupra schemei de realizare a echilibrului

În această abordare, variațiile masei monetare reglează ritmurile activității economice. Modelul are ca rol să probeze importanța cantității de monedă în activitatea economică. Structurile financiare și monetare și comportamentul agenților financiari nu sunt integrate în cadrul modelului. Unică variabilă este **M**, masa monetară, oferită agenților economici și care stă la baza fluctuațiilor veniturilor și preturilor. O legătură de cauzalitate este stabilită între **M** și alte variabile fundamentale, fiind implicată, astfel, ipoteza caracterului exogen al ofertei de monedă.

Analiza lui Friedman are ca punct de pornire două principii:

- valoarea produsului național și prețul, ca principală componentă, sunt determinate de cantitatea de monedă;
- cantitatea de monedă este determinată, la rândul său, de cantitatea de monedă centrală, pusă la dispoziția băncilor.

Rezultă astfel, că masa monetară determină fluctuațiile venitului național. Dacă se admite că impulsurile monetare exercită o influență totală asupra activității economice, atunci cererea de monedă trebuie să fie considerată stabilă și oferta de monedă trebuie definită ca fiind exogenă (se află în mâinile autorității monetare).

12.4.2. Inflația – forma a dezechilibrului monetar

Inflația, ca semn al dezechilibrelor din economie, este direct proporțională cu amploarea acestora, având un nivel cu atât mai ridicat cu cât între cererea și oferta agreată se manifestă un decalaj mai mare.

Majorarea prețurilor, ca expresie a manifestării inflației, poate lua valori care se situează între câteva procente și poate depăși valori din două, trei cifre anual - situația inflației galopante.

Atunci când inflația se concretizează într-o creștere anuală a prețurilor care se scrie cu 3-4 cifre se manifestă hiperinflația. Convențional, există o limită de la care se consideră hiperinflație creșterea prețurilor, respectiv atunci când se depășește 50% lunar ceea ce la nivelul unui an înseamnă o rată mai mare de 13.000%. Cazurile cunoscute de hiperinflație sunt rare, fiind citate cazurile Germaniei, Ungariei și Braziliei.

Alături de creșterea prețurilor, inflația este însoțită de creșterea cantității de monedă, cea mai înaltă rată a inflației, fiind, în general, asociată cu cea mai înaltă rată a creșterii masei monetare.

Fenomenul inflaționist care a dobândit de-a lungul timpului dimensiuni gigantice prezintă, pentru ultima jumătate de secol, două caracteristici, astfel:

- ◆ Creșterea prețurilor a cunoscut rate diferite de la un sector de activitate la altul, ceea ce a permis o creștere disproporționată a consumului.

- ◆ Inflația reprezintă semnul unei devalorizări monetare.

Devalorizarea monetară poate fi evaluată ca pierdere a puterii de cumpărare a monedei, prin următoarele metode:

- prin divizare. Pentru un bun se plătea la începutul perioadei suma de 100 um, iar la sfârșitul acesteia 1250 um, atunci prin divizare $100/1250=0,08$ rezultă un coeficient de 0,08, ceea ce semnifică faptul că o unitate monetară își conservă o putere de cumpărare de 8%. Acest tip de calcul prezintă avantajul de a sublinia că și atunci când inflația înregistrează valori foarte mari, moneda conservă, întotdeauna o mică parte din puterea de cumpărare;

- prin metoda dobânzilor compuse: pentru a se trece de la ratele anuale ale creșterii prețurilor la cele lunare sau chiar zilnice, se utilizează formula dobânzilor compuse, astfel:

$$C_n = C_0 (1+r)^n, \text{ în care:}$$

C_n – reprezintă nivelul prețurilor la sfârșitul perioadei;

C_0 – reprezintă nivelul la începutul perioadei;

r – rata de creștere;

n – numărul de perioade (luni sau zile).

Dacă în decursul unei perioade de un an, prețurile au sporit de la 100 la 1750, atunci, prin aplicarea relației:

$$1750 = 100 (1+r)^{12} \quad \text{sau} \quad 1750 = 100 (1+r)^{365}$$

Rezultă că rata lunară de devalorizare a monedei este de 0,27 sau 27%. Iar rata zilnică a devalorizării este de 0,78%.

Măsurarea ratei inflației se poate realiza prin:

- Determinarea ratei inflației pe baza indicilor de preț potrivit relației:

$$r_{\text{inflatie}} = \frac{I_{pn} - I_{pn-1}}{I_{pn-1}} \cdot 100,$$

în care $I_{pn, n-1}$ reprezintă indicele prețurilor pentru anul n și n-1.

De exemplu dacă indicele prețurilor pentru anul n-1 era de 135% iar pentru anul n era de 148% atunci rata anuală a inflației a fost de:

$$\frac{148\% - 135\%}{135\%} \cdot 100 = 9,62\%$$

- Pentru o măsurare cantitativă a inflației este posibilă și utilizarea regulii numărului 70, care permite o determinare rapidă a numărului de ani în care nivelul prețurilor se dublează, astfel:

Numărul aproximativ de ani = $70 /$ rata anuală a inflației

De exemplu, dacă nivelul ratei anuale a inflației este de 15%, atunci numărul de ani în care prețurile se dublează este de $70/15 = 4,66$

Această regulă are aplicabilitate generală și permite determinarea perioadei de timp în care nivelul PIB sau al economiilor se dublează.

Rata inflației – șomaj

Modelul keynesian al cererii și ofertei de monedă demonstrează că la nivelul economiei se poate manifesta fie numai inflație, fie numai șomaj.

Situația s-a schimbat în anii 70 când în economie au început să coexiste atât inflația cât și șomajul (curba lui Phillips) în sensul unei corelații inverse: descreșterea șomajului și creșterea inflației.

Evoluțiile inflației și șomajului, din toate țările dezvoltate, după anii '70 au continuat următoarele aspecte:

- independent de inflație, există o rată naturală a șomajului care se manifestă și atunci când inflația este zero:
- la o rată anuală a șomajului, situată la nivelul de 6% (potrivit studiilor realizate), inflația se poate manifesta la orice nivel, situație care modifică curba lui Philips într-o linie verticală.

Stagflația, ca fenomen care explică modificarea relației dintre inflație și șomaj reprezintă o stare nefavorabilă a economiei în care se manifestă creșterea sau scăderea, în același timp, a prețurilor și a șomajului și care apare ca o consecință a inflației prin cerere și a inflației prin ofertă.

Stagflația prin cerere se explică prin următoarele:

- creșterea cererii globale pe termen scurt antrenează o insuficiență a bunurilor din economie, ceea ce determină, la nivelul producătorilor, majorarea producției pe seama unor consumuri reale mai mici în condițiile unei creșteri a prețurilor;
- atunci când prețurile se majorează peste așteptări, aceasta antrenează dezechilibre și scăderea producției.

Stagflația prin ofertă se manifestă atunci când oferta globală se majorează, fără a fi însoțită de sporirea cantității de monedă, iar nivelul cererii rămâne nemodificat.

După modul în care oferta globală se adaptează în funcție de oferta de monedă, se poate face distincția între: oferta neadaptabilă și oferta adaptabilă.

Când oferta este neadaptabilă, se pornește de la creșterea salariilor nominale, în contextul unei creșteri a ratei inflației. În cazul unei oferte adaptabile din partea statului, prin majorarea ofertei de monedă, se pornește de la creșterea salariilor pe fundalul unei creșteri generale a prețurilor.

Forme ale inflației

Inflația este un dezechilibru major prezent în economia oricărei țări, reprezentat de o creștere generalizată a prețurilor și de scăderea simultană a puterii de cumpărare a monedei naționale.

Inflația este un indicator final, care arată la sfârșit de an fiscal dacă politicile guvernamentale monetare, fiscale, legislative, etc., alături de politicile Băncii Centrale, se coordonează și conduc la o stabilitate a prețurilor de consum.

Inflația, ca principală formă de manifestare a dezechilibrului monetar, se manifestă în diferite forme, în funcție de cauzele care au generat-o.

Inflația prin cerere este generată de dezechilibrele care se manifestă pe piața bunurilor și serviciilor între cererea de bunuri și oferta globală inelastică. Efectul unui asemenea dezechilibru este creșterea prețurilor bunurilor și serviciilor respective, iar la baza fenomenului se află majorarea ofertei de monedă. Cauzele care antrenează creșterea cantității de monedă sunt legate de excedentul balanței de plăți, creația monetară excesivă și modificări în raportul dintre consum și economii. Lipsa de elasticitate a ofertei provine din insuficiența stocului de produse sau chiar din absența acestora și poate fi temporară sau pe termen lung.

Mecanismele specifice de transmitere a dezechilibrelor constau în următoarele:

- relațiile interindustriale;
- creșterea veniturilor populației și creșterea cererii de produse;
- efectul de contagiune, referitor la creșterea veniturilor;
- generalizarea creșterilor de preț.

Inflația prin costuri este generată de revendicările grupurilor sindicale pentru creșterea salariilor în acele domenii de activitate unde nu se obțin creșteri de productivitate. Consecința majorărilor de salarii este majorarea costurilor bunurilor și serviciilor care sunt produse și, ulterior, creșterea prețurilor. La baza creșterii prețurilor se află, astfel, diferența dintre creșterea productivității și creșterea salariilor. Statistic, se demonstrează că dacă sporirea productivității este de 5% iar a salariilor de 9%, atunci creșterea prețurilor se situează la 4%.

Inflația importată este un rezultat al participării economiilor la fluxurile internaționale de capital, bunuri și servicii și se manifestă ca urmare a importului de materii prime și produse pe care le realizează o anumită țară. Variața cursurilor de schimb în sensul unei evoluții nefavorabile a acestora, pentru importatori, constituie o modalitate de generare a procesului inflaționist, datorită majorării costurilor de producție sub presiunea prețurilor de import.

Inflația structurală este determinată de strategia adoptată de unele țări, de dezvoltare accelerată și de creștere economică rapidă, ceea ce implică mobilizarea intensivă a factorilor de producție.

La baza inflației structurale se află factori precum susținerea unor sectoare de activitate (sub forma susținerii prețurilor pentru produsele excedentare) și rigiditatea economiei, care se manifestă în domeniul procurării capitalului, al asigurării de resurse materiale sau al utilizării forței de muncă.

Alte criterii de clasificare a inflației:

- în funcție de așteptările inflaționiste, se poate manifesta o inflație anticipată (care este primită și așteptată de fiecare participant pe piață) și o inflație neanticipată (cu efecte importante asupra economiilor, forței de muncă și producției), ceea ce afectează echilibrul general.
- după funcționarea mecanismului pieței se manifestă o inflație deschisă - în care mecanismul de funcționare al economiei se bazează pe prețuri fixe și se manifestă pe fundalul unei insuficiențe a bunurilor, serviciilor și forței de muncă din economie – și o inflație reprimată – care apare ca rezultat al intervențiilor guvernamentale în creșterea prețurilor și salariilor, prin care se reduce cererea de bunuri și servicii.
- după ritmul de creștere al prețurilor, inflația poate fi moderată (ritm de creștere al prețurilor de 2-3% anual), galopantă (peste 10%) și hiperinflație (peste 50% lunar).

12.4.3 Deflația și politici antiinflaționiste

Efectele inflației:

Creșterea economică poate fi considerată drept rezultat al inflației, în sensul că aceasta favorizează producția și investițiile, în mai multe moduri:

- Creșterea veniturilor nominale, mai mult sau mai puțin indexate, poate antrena o creștere a cererii globale;
- Cheltuielile financiare ale îndatorării sunt puțin împovărătoare, întrucât se rambursează în monedă devalorizată, iar efectul multiplicator al creditului se amplifică;
- Ratele reale de dobândă, foarte scăzute, uneori negative, conferă rentabilitate proiectelor de investiții.

Această abordare este conformă analizelor lui Keynes.

Inflația se manifestă ca factor împotriva creșterii economice, datorită următoarelor aspecte:

- menține în activitate întreprinderi marginale, ineficiente;
- favorizează existența unor prețuri anormal de ridicate;
- constituie o frână în calea progresului economic, în sensul că sporirea profitului este obținută prin creșterea prețului de vânzare, mai degrabă decât prin scăderea costurilor de producție;
- inflația contribuie la deteriorarea progresivă a echilibrului exterior;

➤ inflația denaturează influența ratei de dobândă prin scăderea artificială a ratelor reale, ceea ce poate conduce la o risipă a capitalului, întrucât poate fi împrumutat cu rate de dobândă anormal de scăzute;

Rezultă, astfel, că este dificil de trasat o demarcație netă între avantajele și inconvenientele inflației.

Un studiu al Băncii Mondiale a evidențiat existența unei legături strânse între creșterea inflației și scăderea ritmului de creștere economică, indiferent de nivelul ratei inflației. Mai precis, dacă rata inflației este inferioară nivelului de 20%, aceasta nu va favoriza creșterea economică. Astfel, țările care înregistrează rate de creștere economică ridicate, se află în situația unei inflații scăzute, cuprinse între 0-5%. Peste nivelul inflației de 20%, rata de creștere economică devine negativă.

Rezultă că inflația ridicată frânează creșterea economică, hiperinflația induce recesiune, dar o doză moderată de inflație, în general, antrenează efecte pozitive..

Inflația provoacă, deseori, creșterea salariilor și a ponderii acestora în valoarea adăugată, în detrimentul profiturilor, de unde rezultă o scădere a rentabilității economice.

Un alt fenomen îl constituie influența inflației asupra contabilității întreprinderilor, în sensul că dă iluzia realizării de profituri, majorează baza impozabilă și distribuirea de dividende.

Rezultă că efectele pozitive sunt de mai mică importanță decât cele negative, ceea ce permite justificarea încetinerii creșterii economice.

În acest context, lupta contra inflației a devenit obiectivul unic al politicii monetare, iar mijloacele tradiționale antiinflaționiste constau în:

- înghețarea prețurilor;
- politica bugetară și fiscală;
- limitarea creditului;
- politica veniturilor;

Blocajul prețurilor este o modalitate directă de luptă contra inflației și constă în măsuri de interzicere a majorării prețurilor pentru diverse bunuri și servicii, de-a lungul unei perioade determinate.

Politica bugetară și fiscală

Prin aceste măsuri se urmărește reducerea cererii globale, intervenind direct asupra componentelor sale. Sunt disponibile două instrumente, astfel fie statul reduce cheltuielile publice,

fie se majorează fiscalitatea sau veniturile se diminuează și astfel se diminuează cheltuielile sectorului privat.

Limitarea creditului înseamnă dificultatea de a fixa norme de creștere a volumului creditelor; alterarea concurenței între bănci și penalitatea celor mai dinamice;_multiplicarea procedurilor de încălcare a reglementărilor..

Eșecurile politicii keynesiste au condus autoritățile monetare la orientarea către teoria monetaristă care prevedea o limitare a intervențiilor în economie și un control al masei monetare. Teoria argumenta că cel mai bun remediu pentru stimularea activității economice este caracterizat printr-o stabilitate a nivelului general al prețurilor. Peste tot în lume, o nouă doctrină s-a impus: o inflație scăzută precede o creștere economică calitativă. Obiectivul stabilității prețurilor promovat de băncile centrale s-a înscris într-un cadru care viza restrângerea intervențiilor în economie.

Deflația: conținut și riscuri

Definirea termenului “deflație” se poate realiza în următorul mod: frânare sau resorbție totală a inflației, prin măsuri care vizează diminuarea masei monetare și reducerea cererii în raport cu oferta.

Pot fi distinse următoarele trei forme de deflație: deflație monetară, deflația financiară, deflația reală

Deflația monetară se caracterizează prin diminuarea mijloacelor de plată în circulație, deci prin reducerea cantității de monedă aflată la dispoziția agenților economici.

Deflația financiară corespunde contractării creditului disponibil acordat prin sistemul bancar. Principala manifestare a acestor două forme de deflației este scăderea prețurilor bunurilor și serviciilor precum și a prețului activelor reale.

Deflația reală este sinonimă cu reducerea activității economice, acesta fiind un alt termen utilizat pentru a desemna recesiunea care însoțește, în general deflația monetară sau financiară.

Prin termenul deflație sunt desemnate toate scăderile considerabile ale prețurilor indiferent de cauzele lor sau de efecte. Rata deflației poate fi definită și ca rata anuală de scădere a nivelului general al prețurilor, fiind, în alți termeni, o rată a inflației negative.

Pot fi diferențiate două niveluri de deflație: deflația deschisă și deflația târâtoare.

Deflația deschisă, fenomene de diminuare a prețului și a cantității de monedă în circulație, rambursarea datoriei publice, reducerea cheltuielilor publice, contractarea creditelor private și diminuarea veniturilor și ale cererii nominale totale.

Deflația târâtoare, o scădere a inflației dar nu o diminuare a prețurilor, o încetinire a vitezei de circulație, dar nu o diminuare a masei monetare, o frânare a creșterii veniturilor, dar nu o diminuare a lor, o încetinire a creșterii economice, dar nu o recesiune.

Efectele deflației pot fi enumerate astfel:

- Deflația diminuează consumul în favoarea economisirii;
- Majorează povara datoriei publice;
- Antrenează o scădere a valorii patrimoniilor;
- Majorează ratele reale ale dobânzii.

Cauzele deflației pot fi monetare sau financiare:

Diminuarea masei monetare, respectiv diminuarea volumului acesteia sau a vitezei de circulație poate sta la baza deflației.

Restricțiile în distribuirea creditelor

Orice restricție puternică și durabilă în distribuirea creditelor, indiferent că se datorează unei restricții monetare sau unei atitudini deliberate a băncilor este de natură să conducă la o situație deflaționistă, și anume:

◇ Creșterea ratelor reale de dobândă.

Conduce la situații deflaționiste, întrucât descurajează investițiile și cumpărările de titluri, deci se reduce activitatea economică. De asemenea, rata dobânzii sporite reprezintă semnul unei politici monetare restrictive care conduce la efecte deflaționiste.

◇ Politica valutară.

Statele practică deseori politica unei monede puternice sub presiunea băncilor centrale, cu scopul de a reduce dezechilibrele externe de natură inflaționistă. Această politică a monedei puternice constă într-o revalorizare a valorii externe a monedei și este obținută fie printr-o contracarare a cantității de monedă, fie prin creșterea ratelor de dobândă.

◇ Îndatorarea excesivă.

Creditul este necesar pentru dezvoltarea activității economice dar suscită rambursarea capitalului și a cheltuielilor financiare, care devine o povară pe măsură ce îndatorarea devine

excesivă. Recurgerea la credite susține creșterea economică într-o primă etapă, dar exercită o influență deflaționistă.

◇ Preferința pentru lichiditate

Atunci când la nivelul agenților economici și populației se manifestă o puternică preferință pentru lichiditate, aceasta nu conduce la scăderea ratei de dobândă, în măsura în care lipsește încrederea în viitor, iar perspectivele blochează orice investiție. Economia stagnează, iar deflația se manifestă.

Să ne reamintim

Echilibrul monetar, ca parte a echilibrului economic general este acea stare în care cererea și oferta de monedă sunt egale, în care nu există nici inflație și nici deflație

Inflația este un dezechilibru major prezent în economia oricărei țări, reprezentat de o creștere generalizată a prețurilor și de scăderea simultană a puterii de cumpărare a monedei naționale.

12.4. Rezumat

Din punct de vedere teoretic, există următoarele contribuții la înțelegerea motivelor care determină cererea de monedă și anume: analiza clasică a cererii de monedă, analiza Keynesiană a cererii de monedă și analiza contemporană a cererii de monedă

Oferta de monedă reprezintă cantitatea mijloacelor de plată puse la dispoziție, la nivelul unei economii, fiind asigurată de sistemul bancar care creează monedă și o pune în circulație.

Pentru explicarea realizării echilibrului monetar, se utilizează două tipuri de analiză: cea Keynesiană și interpretarea lui Milton Friedman.

Inflația este un indicator final, care arată la sfârșit de an fiscal dacă politicile guvernamentale monetare, fiscale, legislative, etc., alături de politicile Băncii Centrale, se coordonează și conduc la o stabilitate a prețurilor de consum.

Inflația este un dezechilibru major prezent în economia oricărei țări, reprezentat de o creștere generalizată a prețurilor și de scăderea simultană a puterii de cumpărare a monedei naționale.

Inflația, ca principală formă de manifestare a dezechilibrului monetar, se manifestă în diferite forme, în funcție de cauzele care au generat-o: inflația prin cerere , inflația prin costuri ,inflația importată, inflația structurală

Definirea termenului “deflație” se poate realiza în următorul mod: frânare sau resorbție totală a inflației, prin măsuri care vizează diminuarea masei monetare și reducerea cererii în raport cu oferta.

Pot fi distinse următoarele trei forme de deflație: deflație monetară, deflația financiară, deflația reală.

12.5. Test de autoevaluare a cunoștințelor

1. Inflația, ca forma a dezechilibrului monetar, se manifesta prin:

- a. creșterea preturilor*
- b. creșterea cantității de monedă*
- c. devalorizare monetară*
- d. creșterea ratei somajului. Alegeți varianta incorectă*

2. Să se determine numărul de ani în care nivelul preturilor se dublează dacă rata anuală a inflației este de 15%

- a. 4.66*
- b. 6.44*
- c. 3.77*
- d. 4.55*

12.6. Bibliografie recomandată

- a. Nicolae Dardac și Teodora Barbu, Monedă, ASE, București, 2010
- b. Frederic Mishkin, The Economics of Money, Banking and Financial Markets, 2009
- c. Paja Mariana, Monedă, Editura Axioma, București, 2017, România

Răspunsuri la testele de autoevaluare a cunoștințelor

Capitolul 1. Moneda

- 1) c
- 2) c

Capitolul 2. Masa monetara

- 1) d
- 2) e

Capitolul 3. Creditul si dobanda

- 1) c
- 2) d

Capitolul 4. Sisteme monetare naționale

- 1) a+b
- 2) a+b+c

Capitolul 5. Sistemul Monetar Internațional

- 1) e
- 2) e
- 3) a

Capitolul 6. Uniunea Monetară Europeană

- 1) a+b+c
- 2) b

Capitolul 7. Organizarea si functionarea sistemelor bancare

- 1) c
- 2) e

Capitolul 8. Băncile comerciale - rol si operațiuni

- 1) c
- 2) c

Capitolul 9. Performanțele bancare și indicatori de exprimare

- 1) c
- 2) d

Capitolul 10. Organizarea si functionarea bancilor centrale

- 1) e
- 2) a

Capitolul 11. Politica monetara si instrumentele politicii monetare

- 1) c
- 2) d

Capitolul 12. Echilibrul monetar si inflatia

- 1) d
- 2) a